

10 Şubat 2016 Çarşamba
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 14.20
BAŞKAN: TBMM Başkanı İsmail KAHRAMAN

-----0-----

BAŞKAN – Efendim, hoş geldiniz ya da hoş geldik, hep beraberiz. 2'nci toplantımızı yapıyoruz. Hayırlı uğurlu olsun inşallah. Tekraren, teşekkürünüzü dolayısıyla teşekkürlerimi sunmak isterim.

Dağıtılan bir gündem var, bir özet gündem manasındadır ama geneldir. Geçen toplantıda ben dileklerimi, temennilerimi dile getirmiştım. Bütün Türkiye'nin takip ettiği bir çalışma içindeyiz ve inşallah, bu dönem, 26'ncı Dönem bu çalışmayla taçlanacaktır. Öncelikle şunu söyleyeyim: Bazılarında yeis, ümitsizlik gibi durumlar olabilir. Basından takip ettiğim kadarıyla da “Netice çıkmaz.” diye bir hava var, asla ve kata inanmıyorum, yapılamayacak bir şey değil. Türkiye illa darbelerle mi anayasa yapacak? Meclis kendi anayasasını yapamaz mı? Mademki söz verdik, hepimizin bir sözü var, 1 Kasım seçimleri öncesinde her parti...

Ben inceledim, Adalet ve Kalkınma Partisi 25-26'ncı sayfada, çoğulcu ve özgürlükçü yeni bir anayasanın hazırlanması gerektiğini savunmuştur ve birkaç sayfa sürüyor.

Cumhuriyet Halk Partisi “CHP özgürlükçü demokrasinin gelişmesi ve toplumsal barışın sağlanması için tüm yurttaşlarımızın özgürlüklerini genişleten ve koruyan yeni bir anayasaya ihtiyaç olduğunu savunmaktadır.” 30'uncu sayfa ve 43'üncü sayfada da devam ediyor.

Halkların Demokratik Partisi 14'üncü sayfada “Eşitlikçi, cinsiyet özgürlükçü, sosyal, ekolojik ve demokratik bir anayasayı yapmak için tüm gücüyle çalışacak. HDP'nin öngördüğü anayasa; eşit yurttaşlık temelinde din, inanç ve vicdan özgürlüğü ile ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel, bütün temel hak ve özgürlükleri güvenceye kavuşturan, ekolojik, doğal varlıkların ve hayvanların korunmasını esas alan bir anayasa olacak.”

Milliyetçi Hareket Partisinin Seçim Beyannamesi'nde 70-71'inci sayfada “Anayasa değişikliği veya yeni bir anayasa yapılması kapsamında hiçbir şekilde tartışamayacağımız hususlar; cumhuriyetin temel nitelikleri, Türk millî kimliği, demokratik rejim ve temel insan hakları gibi değerleri vazgeçilmez olarak kabul eder ve bunların uzlaşma arayışı içinde tartışılmasını reddeder. Tek millet, tek devlet esasına dayanan, üniter yapıdaki millî devlet bünyesinde bir anayasa yapılması için gereken çalışma yapılacaktır.”

Velhasıl şu anda Mecliste grubu bulunan bütün partiler seçim beyannamelerinde bir ihtiyaçla karşı karşıya olduğumuzu ve bunun giderilmeye çalışılacağını ifade ettiler ve biz de o maksatla bir aradayız. Niye yeni bir anayasa yapmayacağız? Niye anayasayı düzeltmeyeceğiz? Niye bir yamalı bohçayla biz çalışmamıza devam edeceğiz? Hem bu kadar şikâyet edeceğiz hem de yetki elimizde “Hâkimiyet milletindir, egemenlik milletindir.” diyeceğiz ve Mecliste biz hâkimiyet elimizde olduğu hâlde bir anayasa yapma mevzusuna gitmeyeceğiz? Gideceğiz inşallah. “Efendim, anlaşılabilir.” Niye anlaşılmasın? Hepimiz aynı gök kubbenin altında, aynı bayrağın gölgesindeyiz ve Türkiye'mizin geleceği, istikbali parlak olsun istiyoruz, hepimiz Türkiye'miz için çalışıyoruz, kalbimiz onun için atıyor. Neden yapmayalım? Bunu yapmada yetkimiz var, hevesimiz var, hıncımız, hırsımız var ve hepimizin gönülden gelen bir isteği var; inşallah yapacağız.

Birkaç defa, bildiğiniz gibi, değişiklik yapıldı Anayasa'da, 82 Anayasası'nda 17 tane değişiklik yapıldı. Bazen 1 madde, bazen 5 madde fakat 2001'de 33 madde olmuş, 2010'da toplu değişiklikler var.

Hüsamettin Cindoruk Bey bir kitap gönderdi bana, 95'te yaptığı çalışmaların tutanaklarını göndermiş. Güzel bir çalışma yapılmış. Hüsamettin Cindoruk Bey de geniş tecrübesi olan, 91-95 arasında Meclis Başkanlığı yapan bir zat. Burada yaptığı toplantılarda geniş bir katılım var, isimler de orijinal ve güzel, siyasi partiler çok ve o partilerden genel başkanlar katılmış. Doğru Yol Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Süleyman Demirel, Anavatan Partisi Genel Başkanı Mesut Yılmaz, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Genel Başkanı, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Profesör Erdal İnönü, Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Deniz Baykal, Demokratik Sol Parti Genel Başkanı Bülent Ecevit, Halkın Emek Partisi Genel Başkanı Ahmet Türk, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Yardımcısı Faruk Demirtola, Büyük Birlik Partisi Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu ve Millet Partisi Genel Başkanı Aykut Edibali, güçlü bir kadro, toplanmışlar, 22 Şubat, 23 Şubat, martta da tekrar toplanmışlar ve güzel bir çalışma yapmışlar, neticede de değişiklik yaptıkları maddeler olmuş. Bu müzakereler sırasında yapılan konuşmaları da Sayın Cindoruk, bir Anayasa değişim tutanakları tıpkı basım diye göndermiş.

Herkes bekliyor, bütün Türkiye bekliyor, eskiden emek verenler bekliyor, Türkiye bekliyor, Meclisimiz bekliyor. Olacak bu Anayasa evelallah, hep beraber bu şerefi taşıyacağız inşallah. Yani "Olmaz." dendiğinde olmazların sebebi aranır, "Olur." dendiğinde de olmanın çaresi araştırılır.

Epey bir komisyon çalışmaları yapılmış, değişik isimler de olmuş, "Anayasa Değişim Komisyonu" olmuş 95'teki demin arz ettiğim çalışma, 95-99'da, 20'nci Dönemde "Partilerarası Özel Uyum Komisyonu" denmiş, 99-2002 arasında "Partilerarası Uzlaşma Komisyonu" denmiş ve "Anayasa Uzlaşma Komisyonu" gibi değişik isimlerle 1982 Anayasası üzerinde epey bir değişikliğe gidilmiş.

Biz bir çatı kanun yapacağız, ana kanun yapacağız. Tabii, Anayasa malumualiniz tepe ve diğer kanunlar ona uymak zorunda, aşağı doğru gider veya temeldir, onun üzerine bina yapılır, önce Anayasa behemehâl olmalı ki Anayasa'ya dayalı olarak diğer kanunları ve ona bağlı olarak da yönetmelikleri ve diğer kanuni mevzuatı çıkaralım.

"Olmaz." demeyeceği inşallah, "Olacağız." diyeceğiz inşallah. Hayırlı olsun diyorum tekrar, ümidimi tekrar ediyorum, yineliyorum, buna inanarak söylüyorum.

Şimdi, gündem gereğince şöyle bir gündem düşünmüştüm: Komisyon üyelerinin görüşlerini açıklaması. Daha evvel, bildiğiniz gibi, yaptığımız toplantıda her partimizden bir kişi fikirlerini beyan etmişti, diğer arkadaşlarımız da, hatta bütün Komisyon üyeleri de tekrar bir beşer dakika görüşlerini serdederlerse bir başlangıç olur, bir istikamet verme olur, anlamış oluruz.

Geçen buradan öteye gitmiştik, şimdi oradan beriye gelelim.

Buyurun efendim.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Sayın Başkan, Anayasa Uzlaşma Komisyonunun saygıdeğer üyeleri; sözlerimin başında hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Anayasa Uzlaşma Komisyonumuzun bu 2'inci toplantısında ve belki de esasen işin aslına girme noktasındaki bu ilk toplantısında sarf edilecek sözlerin, eğer bağlanırsa alınacak kararların aziz milletimize, kutlu devletimize, hepimize hayırlara vesile olmasını Cenab-ı Allah'tan niyaz ediyorum.

Evet, biraz önce Sayın Başkanın da ifade ettiği gibi, isimleri zaman zaman farklı da olsa 1982 Anayasası yürürlüğe girdiği andan itibaren değiştirilmek noktasında hep tartışılmalıdır. Bu iş, açıkçası gayet doğal ve sadece 82 Anayasası'na has bir durum da değil, anayasalar kutsal metinler değil. Bizler de Milliyetçi Hareket Partisi olarak -biraz önce Sayın Başkanın okuduğu- sadece son seçim beyannamemizde değil, parti programımızdan başlayarak partimizi bağlayan tüm belgelerimizde ve aynı zamanda, diğer seçim beyannamelerimizde de anayasalarımızın ve bu anlamda 82 Anayasamız'ın da değiştirilebilmesi gerektiğini ve ihtiyaçlara göre de değiştirilmesi gerektiğini hep ifade ettik. Burada bizim özellikle üzerinde durduğumuz mesele Anayasa'mızın milletimizin ihtiyaçlarına göre değiştirilmesi. Herhangi bir siyasi partinin, herhangi bir kişinin bir siyasi projesinin bir ürünü olarak değil, toplumsal ihtiyaçlar çerçevesinde Anayasa'mızın aksayan yönlerinin, eksik hükümlerinin veya fazla hükümlerinin elden geçirilerek bir Anayasa'nın yenilenmesi çalışması. O anlamda -biraz önce Sayın Başkanın da ifade ettiği gibi- sadece tabii ki darbelerle anayasalar değişmez. Anayasalar bu milletin en fazla iradesinin tecelligâhı olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin değiştirmek noktasında hak sahibi olduğu en temel bir yasamızdır ve dolayısıyla biz de cumhuriyetimizin kuruluş ilkelerine uygun olmak kaydıyla Anayasa'mızda gerekli değişikliklerin yapılabileceğine inanıyoruz ve bu masaya, Anayasa Uzlaşma Komisyonu masasına her şeyden önce iyi niyetli, yapıcı bir tutumla ve umutla oturuyoruz. Yani dışarıda "Bu masadan bir şey çıkmaz." algısının ifade edilmesine yönelik kimi siyasi beyanatlar veya bu yönde kimi niyetler, maksatlar olmakla birlikte biz Milliyetçi Hareket Partisi olarak -yeniden ifade ediyorum- iyi niyetle, uzlaşma anlayışına uygun olarak, yapıcı bir tutumla ve umutlu bir şekilde oturuyoruz. Kavramsal olarak da yeni anayasadan daha ziyade, eğer altını açarsak o kavram da o zaman değerlendirilebilir ama Anayasa'mızın yenilenmesi gerektiğine inanıyoruz. O çerçevede, ilk toplantıda grubumuzu temsilen Sayın Oktay Öztürk de bu yönde detaylı açıklamalar yapmıştı. Bu aşamada, onları tekrar ihtiyacı duymadan sadece bu cümleyle altını çizmek istiyorum. Milliyetçi Hareket Partisi olarak Anayasa'nın yenilenmesi çalışmaları esnasında Anayasa'mızın ilk 4 maddesinde ifadesini bulan, hem Anayasa'mızın 4'üncü maddesi tarafından açıkça korunan hem de bizim siyasi yaklaşımımız itibarıyla da değiştirilemez bulduğumuz, cumhuriyetin nitelikleri ve bunlarla bağlantılı, bunlarla ilintili maddeler bağlamında, Türk milletinin menfaatine yönelik hassasiyetleri dışında bir olumsuz tutum içerisinde değiliz. Nitekim, 24'üncü Dönemde faaliyetlerini yürüten Anayasa Uzlaşma Komisyonunda da hep bu yaklaşımla çalıştık ve yapıcı bir tutumla daha iyi sonuç alınması, uzlaşma alanının genişletilmesi, uzlaşılan madde sayısının artırılması noktasında bir tutumla faaliyet gösterdik. Aynı tutarlılıkla bu tutumumuzu devam ettireceğiz.

Dolayısıyla, bu çerçevede yapılacak olan çalışmaların şimdiden hayırlara vesile olmasını Cenab-ı Allah'tan niyaz ediyorum tekrar, bu aşamada, sözlerimi böylelikle bağlıyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Efendim, çok teşekkür ederiz Mehmet Parsak Beyefendi.

Kadir Koçdemir Bey, buyurun efendim.

KADİR KOÇDEMİR (Bursa) – Sayın Başkanım, saygıdeğer arkadaşlar; sözlerimin başında hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ümit ediyorum ki buradan ülkemiz için verimli bir sonuç çıkacaktır, bizim de ileride hatıralarımız arasında gururla hatırlayacağımız bir dönem olacaktır.

Gerek Oktay Başkanım gerek Mehmet Bey partimizin görüşlerini söyledi, ben biraz daha başka bir yerden bakmak istiyorum. Biliriz ki her tohumda koca bir meyvenin bütün özellikleri mündemiçtir, gizlidir. O tohum ortamıyla buluştuğunda -toprakla, suyla, nemle, havayla, güneşle-kendini gerçekleştirir, önce fide, sonra fidan, sonra ağaç olur ve orada ne varsa ona göre, yaprağının biçimi, açma zamanı, dökülme zamanı, rengi, çiçeği, kokusu ve meyvesi olur. İnsan evladı da böyle yani bizim bildiğimiz, dünyada 7 milyar insan var ve 7 milyar insanın parmak izleri birbirinden farklı. Benim -ellerinizden öper- 2 torunum var, onlarda şunu gördüm: Mesela, ben öğretmen okulunda okudum ve bizde folklor çok önemli bir dersti, köy öğretmeni olacaktık, çocuklara müzik ve oyunları da vereceğiz, matematik gibi geçmede önemli bir dersti, ben çok zorlandım, oynayamam ama benim torun müziği duyduğu anda sanki kursa gitmiş gibi oynuyor. Şimdi, çocuklarımızda biliyoruz ki sadece farklı olan parmak izleri değil, Cenab-ı Allah'ın büyüklüğü, oradaki, hepsi, 7 milyar eksi 1 insandan, kendileri dışındaki bütün insanlardan daha iyi yapabilecekleri şeylere sahipler. Ancak, tohumda olduğu gibi onun da ortamını bulması lazım ki kendini gerçekleştirsin, ömrün meyvesini versin.

Maalesef, mensubu olduğumuz Müslüman âlemi, Türk âlemi yüzyıllardan beri insanlığın birikimine anlamlı katkı koyma bakımından nüfusumuzla orantısı bizi rahatsız edecek derecede düşük ya da hiç mesabesinde bir birikime katkıda bulunabilmiştir. Benim rahmetli babam inatçı bir adamdı, biz Bursalıyız, Bursa denilince akla zeytin gelir ama biz dağlıyız, Uludağ'ın arkasında kazamız, köyümüz, o tarafta domates olmaz, zeytin olmaz. Babam inatçıydı, meyveyi de çok severdi, bizim köye bir zeytin ağacı dikti, millet dedi ki: "Emrullah, olmaz burada, sen boşuna şey yapıyorsun." 73-74 yıllarıydı, ben de onun serencamını gözleme imkânına sahip oldum. Oldu Başkanım, arkadaşlar ama bu zamana kadar bütün verdiği zeytini toplasak 1 kilo ya olurdu ya olmazdı. Şimdi, burada da, Türkiye'de de insanlarımız ortamını bulmamış o meyve tohumu gibi, azıcık bir yaprak çıkarıyor, yeşilleniyor, çiçek açacak, hemen bir kırağı vuruyor ve şey yapıyor. Demin milletvekili maaşlarıyla ilgili filan da konuştuk, buralarda da benim âcizane kanaatim, semboller üzerinden konuları, olayları değil de, semboller üzerinden tartışmaları yönetmeyi ve kitleyi sevk etmeyi, kazanmayı, kaybetmeyi sevdiğimiz için biz böyle, ortamını bulamamış yani Bursa şeftalisini -Türkiye'den bir yer söylemeyeyim- Sibiry'a'da bir yere koymuşsunuz gibi; tutuyor, ediyor ama hafif çiçek açarken demin dediğim gibi gidiyor.

Anayasa bu manada bu ortamın en geniş zeminini teşkil edecek bir metin olmalıdır ve bu metin insanların bu zamana kadarki birlikte yaşamayla ilgili tecrübesini de dikkate almalıdır. Yani bizim isteğimiz tabii ki önemlidir, bunun da şeyi var ama tarihin gelişini, birlikte

yaşamanın mensubiyet, aidiyet duygusunun adresinin neresi olduğu, nizasız, verimli bir şekilde insanların kendilerini gerçekleştirmesini sağlayacak ortamın şartlarının ne olduğu, bu ortamın ölçeği de bence önemli çünkü görüyoruz, nüfusunuz kadar nüfuzunuz oluyor, belli bir cesametiniz yoksa orada sanatta da, bilimde de, ekonomide de çok fazla bir yere gidemiyorsunuz. Bunları dikkate alan bir anayasa burada hazırlanırsa inşallah diğer kanunlarda da buna göre, bu atmosfere göre değişiklikler yapılır. Biz Milliyetçi Hareket Partisi olarak burada “-mış gibi” yapmayacağız, kendi aramızdaki görüşmeler de böyledir. Ümit ediyoruz ki başta iktidar olmak üzere bütün taraflarda da böyledir çünkü “Bu olmaz.” diye söylenenlere biraz sorduğunuzda gösterdikleri sebepte burada bir “-mış gibi” yapıldığına dair bir şüphe, bir zan, bir suizan vardır. Biz böyle yapmayacağız, elimizden gelen bütün gayreti samimiyetle ortaya koyacağız. Belki dediklerimiz kabul görür, görmez; doğrudur, yanlıştır ama samimiyetimiz ve gelecek nesillerin, çocuklarımızın, torunlarımızın iyiliğini isteme konusundaki sevgimizin doğru olduğunu bir kere daha ben bu toplantının başında arz etmek istiyorum.

Yine, Komisyon üyeleriyle de inşallah yarın çocuklarımızı birbirimize gönderebileceğimiz dostlukların, muhabbetlerin tesis edildiği bir çalışma ortamı burada olur diyorum, saygılar sunuyorum tekrar.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum Kadir Bey.

Oktay Bey, buyurun.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Efendim, arkadaşlarımız niyet açısından her şeyi ortaya koydular.

Ben öncelikle, Sayın Başkan, muhterem heyet; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bu aşamada çok fazla ilave edeceğim bir şey yok, sağ olsun, arkadaşlarımız başlıklar olarak da genel kanaatimizi ortaya koydular ama söz kucağa düştüğü için bir şeyler söylemek icap ediyor. Çok sıkıntılı bir dönemden geçiyoruz, Türkiye'nin meselelerini ortaya koyduğumuz vakit, acaba anayasa birinci sırayı alır mı bu ortamda diye bakmak lazım. Sanki o noktada “Evet, alır.” diyemiyorum, içte, dışta çok daha önemli meselelerimiz var. Dışarıya baktığınız vakit âdeta bu sıkıntılıların tartışılmasını ortadan kaldırmak için anayasa şemsiyesi altına sığınıldı diye bir de bir görüş var. Her şeye rağmen, ta başından beri söyledik, bizim irademiz şu: Evet, sivil irade de bir anayasa yapabilir, bunu ortaya koymak mecburiyetindeyiz. Ama biz bundan önceki anayasaların yapımına baktığımız vakit hepsinde bir vesayet görüyoruz, tüfekli kuvvetler vesayeti var, bilmem şunun vesayeti var, bunun vesayeti var, dışarının var, içerinin var. E, şimdi vesayetten kurtulmuş muyuz? Hayır. Endişelerimiz var, umutlarımızı yaşatmak istiyoruz ama endişelerimiz var. Bir: Bu komisyonun bize göre gerçekten görevi Anayasa'da değişikliği bihakkın yerine getirmek. Ama dışarıda konuşulnlardan, yetkili yerlerden gelen seslerden de etkilenmemek mümkün değil. O zaman, irademiz öyle değil ama birileri bize başka bir elbise mi biçiyor diye de sormadan edemiyoruz.

Artık ülkede sembolik değil, fiilî gücü olan bir Cumhurbaşkanı var, Cumhurbaşkanı elbette yetkiler çerçevesinde ama doğrudan millete karşı sorumlu olarak görevini yürütmek durumundadır. İster kabul edilsin ister edilmesin, Türkiye'nin yönetim sistemi bu anlamda değiştirilmiştir. Şimdi yapılması gereken bu fiilî durumun anayasal olarak kesinleştirilmesidir.

Anayasa Uzlaşma Komisyonu mu, Sayın Cumhurbaşkanının dediklerini yerine getirecek, anayasa değişikliğini onun arzu ve isteği doğrultusunda yapacak bir komisyon mu? Görevimiz ne? Bundan etkilenmemek mümkün mü? Dışarıda konuşulan bu, umutlarımızı bitirmeye çalışan davranışlar da bunlar. O bakımdan, biz umutlarımızı yaşatmak istiyoruz ama bu yanlışları da görmezlikten gelemiyoruz.

Sonuçta, 82 Anayasası'nı silahlı kuvvetlerin 4 generali vesayet oluşturarak yaptırdı ama şimdi biz endişe ediyoruz ki 1 kişinin vesayeti altına mı giriyoruz? Bunları daha ileride konuşacağız ama yine de ümit ediyorum ki bizim bu söylediklerimiz bir kuruntudan ibaret kalsın, gerçekte iyi niyetlerimiz devam etsin. Bu milletin önünde Anayasa'dan kaynaklanan birtakım engeller varsa en azından bunlar aşılınsın, 21'inci asrın standartlarına uygun, temel haklar ve özgürlükler olsun, her bakımdan ona yakışır bir anayasayı sivil irademizle ortaya koymuş olalım, ülkenin, milletin problemlerini çözmüş olalım. Ama burada yapacağımız bir yanlış ülkenin, milletin çözülmesine sebebiyet verecek ise de bu da bizim azami olarak dikkat edeceğimiz, ayak direyeceğimiz, bütün varlığımızla direneceğimiz noktalardır.

Bu vesileyle şimdilik bunları ifade etmiş olayım.

Tekrar, söz verdiğiniz için teşekkür ediyorum, başarılar diliyorum arkadaşlarıma.

BAŞKAN – Oktay Bey, çok teşekkür ederiz efendim.

Garo Bey, buyurun efendim.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli üyeler; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Komisyonumuzun henüz ismi belli değil ama hayırlı olsun diyorum.

Maalesef, Türkiye, tekrar kötülüğün sıradanlaştığı, ölümlerin sıradanlaştığı ve ölüm haberlerinin, her gün 3 ölüm, 5 ölüm, 10 ölüm meselesinin artık beşinci haber bile olmadığı günleri tekrar yaşıyor ve belki bazı dönemlerde olmuştu ama benim yaşadığım dönemde hiç bu kadar kutuplaştığı bir dönem hatırlamıyorum toplumun. Polarizasyon üst düzeyde, toplumsal kesimler ciddi kaygılar yaşıyorlar gelecekleriyle ilgili ve Türkiye'nin geleceğinin ne olacağına dair çok ciddi kaygılar her kesimde var. Böyle bir iklimde Anayasa Komisyonu toplandı ve geçen toplantı tören havasındaydı Sayın Başkan, basın ilgisini görüyorduk ama kamuoyuna baktığımızda, sokaktaki insana baktığımızda, sokaktaki insan için bizim komisyonumuz neredeyse hiçbir şey ifade etmiyordu, maalesef. Akşam haberlere baktım, çoğu haber bülteninde yedinci haber bile değildi, kimi haber bültenlerinde hiç yoktu, Komisyonun varlığı, çalışmaya başladığı bilgisi. Hâlbuki Türkiye'nin kalbinin burada atması gerekiyordu çünkü bu Komisyon şöyle bir iddiada: Bu Komisyonun Türkiye'de bütün bireylerin, bütün toplumsal kesimlerin, bütün etnisitelerin, inançların, toplumsal kimliklerin, birey hukukunun, devlete karşı bütün özgürlüklerin güvence altına alınacağı bir anayasa yapma iradesinde ve gücünde olduğu düşüncesi hâkim olsaydı o gün Türkiye'nin kalbi o tören salonunda atardı ama maalesef Türkiye'nin kalbi o gün o tören salonunda atmadı, bunun da sonucunu akşam haberlerde de gördük, bugün sokaktaki insana sorun, bu Komisyonun itibarı konusunda bir anket yaptırılabilir isterseniz -bu da önemli bir şeydir, bu Komisyon belki öyle bir şey de yapmalı- "Buradan beklenti var mı? Bu Komisyondan bir şey çıkacak algısı, düşüncesi var mı?" diye, bu düşünce yüzde 5'lerde bile çıkmaz. Çünkü şöyle bir durum var: AK PARTİ seçmeni açısından şu

anda irade Beştepe’de atıyor çünkü “Beştepe’de bir platform oluşturuldu, bu platform sonuçta bir şey çıkaracak ve Türkiye'nin yükselen gücünü, değerini, atılımını o irade sağlayacak.” diye bir düşünce var. Diğer kesimler için baktığımızdaysa bu Komisyonda AKP birtakım dayatmalar yapacak, CHP ve MHP kırmızı çizgilerini belirledi, maalesef böyle açıklayarak bu masaya oturdu, “Şu kırmızı çizgimizdir.” diye oturdu, e, geçen sefer de zaten aynı şeyler olmuştu, bu Komisyonda da... Biliyorsunuz, Einstein’ın bir sözüdür, “Aynı şeyleri yaparak farklı sonuçlar beklemek ancak aptalların işidir.” der. Hâlbuki biz aynı pozisyonlarımızla bu masaya oturduysak ve geçen sefer bizim aslında söylemeye çalıştığımız, madem aynı şeyleri yapıp farklı sonuçlar beklemeyeceksek o zaman farklı bir şey yapalım. Yani geçen sefer mesela açıkladınız, yüzlerce STK, platform, birey, sivil toplum kuruluşu dinlendi, bunların görüşleri veri olarak var, 100 bin küsur sayfa dediniz ancak bunların katılımcılığı olmadı, yalnızca gelip görüşlerini açıklayıp gittiler. Ondan sonra sofrada burada kaldı, bütün partiler kendi pozisyonları noktasında kaldılar ve o verilerin hiçbir tanesi buraya yansımada, o STK’lara geri bildirim de yapılmadı. Komisyon şeffaf değildi yani kapalı kapılar ardında çalıştı. Şeffaf olmadığı için toplumun katılımı da olmadı, mevcut tartışmalar konusunda farkındalığı da yoktu ve o anlamda, sonuçta burada bütün partiler... Biz bakıyoruz tutanaklara, herkes kendi pozisyonunu ilan etmiş, aslında açık alanda ilan ettiğinden çok da farklı bir tartışma burada yürümemiş ve o açıdan da herkes kendi pozisyonunda çakılmış kalmış. O açıdan bütün bunlara baktığımızda bu Komisyona, bir sefer Türkiye toplumunun büyük çoğunluğunun inancı olmadan bu Komisyon bir şeyi başaramaz, “Buradan bir şey çıkar.” algısı olmadan benim görüşüm bu Komisyon hiçbir şeyi başaramaz. Eğer ki -sizin de dediğiniz gibi- bu Komisyona inanç yoksa başkaları devreye geçer, ya Beştepe devreye geçer ya -Allah korusun- siyaset kurumu eğer ki itibarını sağlayamazsa, siyasi partiler bu iradeyi ortaya koyamazlarsa başka dinamikler devreye geçer. Bütün bu gerekçelerle benim önerim aynı hataları yapmayalım, şeffaf, katılımcı, Türkiye’de yerelden gelen bütün talepleri bütün STK’lar aracılığıyla buraya taşıyalım. Böyle bir Komisyon olsun ki sonuç alabilsin, Komisyonumuzun itibarı olsun ve Türkiye'nin her kesimini, bütün siyasi görüşleri, bütün bireyleri, birey hukukunu bu anlamda güvence altına alabilecek bir anayasa çıkarma iddiası ortaya konsun. Ve Sayın Başkan, geçen sefer “Zaman kaybı...” diye bir cümlemlerle başladınız konuşmanıza. Hani yaptığımız şeyleri tekrar yapmayalım, zaman kaybı, hemen bir an önce... Yani şunu anlıyorum: Bir an önce burası otursun, yazmaya başlasın. Bence durum öyle değil. Şartlar değişti, dört yıl geçti, Türkiye inanılmaz bir kutuplaşma yaşıyor. Türkiye’de belki de bu çatışma döneminin ve polarizasyonun önüne geçecek buradaki uzlaşma arayışı ve uzlaşma görüntüleridir belli oranda. Bu anlamda da bunu zaman kaybı olarak görmeyin. Katılımcılığı mutlaka sağlayalım, yerellerin katılımcılığını mutlaka sağlayalım dilekleriyle başlamış olayım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Paylan.

Bir cümlemler var, o herhâlde başka maksatla dendi: “Fazla bir şey beklemek aptalların işidir.”

GARO PAYLAN (İstanbul) – Einstein’ın lafı.

BAŞKAN – Anladım da... Burada aptallar yok.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Estağfurullah.

BAŞKAN – Burada ümit var, insanlar var ve ben ümitvar olmaya devam ediyorum. Einstein o lafı yanlış söylemiş. Einstein meşhur olsa bile her meşhurun lafı doğru değildir.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Bence doğrudur bilimsel anlamda.

BAŞKAN – Yok efendim, olabilir ama...

GARO PAYLAN (İstanbul) – Aynı şeyleri yapıp farklı sonuç çıkabiliyor.

BAŞKAN – Mesela “Düşünüyorum, o hâlde varım.” Bu bardak düşünüyor mu? “Düşünüyorum, o hâlde insanım.” Demek lâzım fakat ne yazık ki söyleyen meşhur bir adam Descartes. Şimdi, siz de meşhur bir adamın lafını aldınız ama bir çağrışım değil bu.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Sözüm Meclisten dışarı diyeyim, olmasın.

BAŞKAN – Güzel. Teşekkür ediyorum.

Meral Hanım, buyursunlar efendim.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Doğrusu geçen toplantıda genel olarak görüşlerimizi ifade etmiştik ve biliyorum ki geçen Komisyon döneminden daha çok konuşacağız bu meseleleri de, genel bakış açımızı da. Ahmet Bey, Oktay Bey iyi bilir yani daha çok bu meseleleri tartışacağız ama özetle Garo Bey’in dediğine ek olarak şunları söyleyeyim: Şüphesiz, Anayasa Uzlaşma Komisyonu ya da adına bugün ne diyeceksek, bu anayasa yapım iradesini ortaya çıkarma noktasında bu Komisyona çok iş düşüyor. İlk toplantıda da ifade etmiştir. Yani, Komisyonun itibarı da gerçekten bir anayasa yapma iradesini ortaya koyma, kamusallaştırma, toplumsallaştırma, bu anayasa yapım sürecine, bu tartışmaların içine bir bütün olarak halkı, Türkiye yurttaşlarını koyabilme ve kendine hissettirme meselesi; Komisyonun ve tabii ki burada temsil edilen siyasi partilerin yapacakları çalışmalar, konuşmalar, siyaset yapma durumuyla doğrudan bağlantılı. Doğru, gerçekten -ilk toplantıda siz ifade etmiştiniz, Sayın Çiçek de söylemişti- buradan günlük siyasi tartışmalara geçen dönemde girmemeye çalışsak da Anayasa bütün meselelerle doğrudan ilintili ve şu anda, Türkiye’de yaşanan çatışmalı ortam, ekonomik gelişmeler, sosyal patlamalar, kutuplaşmalar, kadınların her gün yaşadıkları şiddet, kadın ölümleri, gençlerin işsizliği; bir bütün olarak bütün meseleler aslında temel olarak ana yaşamız olan, ana kanunumuz olan bu meseleyle ilgili, hiçbiri bundan bağımsız değil. Bu nedenle, topluma, bu anayasa çalışmasının, bu Komisyonun, bu mekanizmanın işlemesinin ileride gerçekten herkesi kapsayacak, sorunların çözümüne ciddi bir anahtar olabilecek şekilde çalışmalarını yürütmekte, burada asgari standartlarda siyasi kırmızı çizgilerden ziyade ortaklaşma iradesini göstermemiz lazım temel meselelerde.

Bir de biz ayrıca, Anayasa’nın sadece değiştirilmesini değil biz gerçekten yeni bir anayasanın yapımını savunuyoruz. Yani böyle, “Eski hükümleri revize edelim, değiştirelim, şuraya bir ek yapalım, şurayı çıkaralım.”dan ziyade, sıfırdan, Türkiye toplumunun, Türkiye halkının, Türkiye yurttaşlarının ihtiyaçlarını gözeten, Türkiye’nin taraf olduğu ulusal üstü sözleşmeleri dikkate alan, bu konuda Avrupa Birliği üyesi ülkelerin kazanımlarını, bu konudaki müktesebatı yine göz önünde bulunduran ve en önemlisi, Türkiye’nin çoğulcu, yapısını çok farklı dilli, kimlikli, kültürlü, inançlı yapısını gözeten çoğulcu ve eşitlikçi bir

yaklaşım la bu anayasayı yapmamız, -yapılması- gerekiyor. Sadece yazmak değil yani anayasa yazımı anayasa hukukçularının genelde karşı çıktığı bir olgudur çünkü anayasa sadece yazılarak çözülmez, halkın bu sürece katılımı, bu sürecin şeffaf olması ve Komisyonun da bütün bu ağırlığa denk bir çalışma disiplini ve yaklaşımı içinde olması gerekiyor. Ama maalesef, tabii ki ifade edildi, şu anda Türkiye’de anayasa tartışılınca -eminim diğer Komisyon üyesi arkadaşlara da gitmiştir- çok ciddi tepkiler de var, “Ne tartışıyorsunuz? Kan gövdeyi götürüyor, biz işsiziz, biz öldük, biz şiddet görüyoruz, biz açız, biz yoksuluz, vesayet var, zaten Beştepe’de anayasa yapıldı, ilan edildi, çalışmalar başladı, startı Meclis değil, Cumhurbaşkanı verdi.” gibi bu konuda binlerce şey var. Biz kamuoyundaki bu havayı da dikkate almadan çalışmalarını yürütemeyiz. Yani genel olarak umarım, hepimiz yani hem Komisyon üyeleri olarak hem partiler olarak bu süreci karşılayabilecek ve bu Komisyonun Türkiye’ye ve dünyaya bu anayasa yapım iradesini hiçbir vesayete bağlı kalmadan, hiçbir direktifin, yönlendirmenin, yönlendiricinin etkisi altında kalmadan Türkiye’yi gerçekten ilerletecek, Türkiye'nin sorunlarını çözecek, Türkiye’yi birçok yönden ileri sıçratacak bir anayasa yapmayı başarabiliriz umarım.

Çalışmalarımızda hepimize kolaylıklar diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Buyurun Mithat Beyefendi.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Önemli bir iş için bir araya geldiğimiz konusunda hemfikiriz. Türkiye'nin otuz yıldır, otuz beş yıldır belki tartıştığı bir meseleyi bizler de yeniden tartışacağız, masaya yatıracağız. Esasen Türkiye’de anayasa meselesi 82’den bu yana yaşadığımız bir mesele de değildir, daha eskilere uzanıyor kökleri. İki tane eğilim var anayasa tartışmalarında, benim biraz ifrat gördüğüm, anayasa bütün dertlerin devası gibi sunulabiliyor, bu, anayasa fetişizmidir, buradan sağlıklı bir sonuç, bu anlayışın hâkim olduğu bir atmosferden sağlıklı bir sonuç çıkarmak zordur. Anayasa bir metin olarak, bir hukuk belgesi olarak şüphesiz çok önemlidir fakat tek başına anayasa metniyle, bir anayasa metni yazmakla toplumun sorunlarını sihirli bir değnekle çözer gibi çözmek de mümkün değildir. O nedenle, ben, “Anayasa yapılacak, dertler bitecek.” gibi bir algının yerleşmesini sağlıklı bulmuyorum. Umutların gerçekçi olması gerekiyor, beklentileri yapay bir şekilde şişirecek tutumlardan kaçınmak gerekiyor. Bu karamsarlık değildir, gerçekçilik, eğer takip edilebilirse, bunun üzerine inşa edilecek bir umut çok daha doğru yollara götürebilir bizi. Bu genel girişi biraz da şunun için yaptım: Bir anayasa yapım sürecini hangi şartlarda yürütüyorsanız, oradan bir anayasa çıkarırsanız bir de o şartların etkisini, izini taşır ya da biraz daha genişleterek şöyle ifade etmeye çalışayım: Hangi şartlarda süreci yürütüyorsanız metin çıkarıp çıkarmayacağınızı da o şartlar belirler. Bir metin çıkarırsanız bile yine o şartların izini taşır.

Anayasa yapımının önemli olduğunu arkadaşlarım da vurguladılar. Yapım sürecinin şartlarını diyaloga uygun, özgürlükçü, korkudan uzak ve kutuplaşmaların en aza, makul düzeye, bir demokrasinin taşıyabileceği niteliğe gelmesini sağladığınız bir ortamda anayasa sürecini yürütürseniz buradan da geleceği bu değerlere göre şekillendirme imkânı olan bir anayasa metni çıkarabilirsiniz. Yani özgürlükçü bir anayasa istiyorsanız,

özgürlükçü bir ortam yaratmak zorundasınız. Eğer toplumsal sözleşme havasına yakın bir anayasa çıkarmak istiyorsanız, toplumda kutuplaşmaları ve keskin gerilimleri düşürecek yöntemleri bulmak zorundasınız. Bunları yapmadan, bunlar olmadan hızla bir anayasa metni yazmaya yönelmek bana göre bir anayasa metni çıkarsak bile, tabiri caizse prematüre veya erken doğumdan dolayı kuvözülük veya daha da beteri ölü doğmuş bir metin olur.

Efendim, Anayasa tarihimiz 2 tane önemli olayı bize bu açıdan ders niteliğinde takdim ediyor. Birincisi, 1961 Anayasası'dır. 61 Anayasası, malumunuz, o tarihte çağdaş demokrasilerin standartlarına oldukça yaklaşan, hatta bazı bölümleri itibarıyla onları da aşan özgürlükçü düzenlemeler içeriyordu. Fakat başka sıkıntıları vardı onlara girmek için açmadım konuyu, sadece şunu söyleyeceğim: 61 Anayasası'nın tartışıldığı ortamı en azından kitaplardan hepimiz az-çok biliyoruz, bir kesimin, geniş bir kesimin büyük ölçüde susturulduğu, baskı altına alındığı, komisyonlarda temsil imkânının tanınmadığı, gerçek bir temsil havasının yaratılmadığı bir ortamdı ve referandumdan yüzde 38 hayır çıktı. O Anayasa, rasyonel bir parlamentarizmi öngörüyordu, reforme edilerek güzel bir hükümet sistemi kurabilirdi, özgürlük standartları yüksekti ama toplumun yüzde 40'ına yakınının "Hayır." Dediği bir anayasanın o toplumda yaşama şansı yoktur, aksi 1982 Anayasası'yla karşımıza geliyor. 1982 Anayasası'nda toplumun tüm kesimleri susturulmuştu, özgürlükçü bir anayasa değildi, biliyoruz, yüzde 92 kabul oyu çıktı ama o şartlarda yapıldığı için asla bu toplumda bir yıl bile, bir ay bile itibar görmedi. Şimdi, biz bundan ders almak durumundayız.

Ben, öncelikle "Süreci aceleye getirip bir an önce anayasa yazma aşamasına geçelim." gibi yaklaşımların arkadaşlarımdan demin dile getirdiği şüphelerin hepsini haklı kılacağını düşünüyorum. Yani hazırlanmış bir metin var, yukarıda bu konuda tercihi kesinleştirilmiş bir irade var, burası da bu kurgunun sadece bir dekoru olacak. Bizim bu Anayasa Komisyonuna ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yapabileceğimiz en büyük haksızlık, bunun doğrulanması anlamına gelen bir tutum sergilemektir. Dolayısıyla, Meclisin iradesine sahip çıkmak, bir ama hepsinden önemlisi, yeterli bir zaman ortamı, özgürlükçü ve diyaloga uygun bir hâle getirmek için bu komisyonun öncü rol oynaması ve kendi çalışmalarını da bu çerçevede yeterli zamana yaymasıdır. Bu sonsuz bir zaman değildir ama eğer buradan biz bir diyalog kültürüne katkı sunabileceksek, özgürlükçü bir ortam yaratmaya dönük bir yol temizliği veya -başka arkadaşlar başka türlü niteler- güçlü bir demokratikleşme süreci de paralel bir biçimde başlatabilirsek o zaman anayasayı bir toplumsal sözleşme niteliğine yakın, ona çok yakın bir hâlde oluşturma şansımız da ortaya çıkar. Biz bu konuda yapıcı rol oynayacağız, bunu baştan beri söyledik. Söylediklerimiz topu taca atmak ya da oyunu uzatmak için değildir. Gerçekten bir toplumsal sözleşmeye ihtiyacımız var, bunun şartlarını Komisyonumuzun da Meclisimizin de ciddiye alacağı umuduyla tekrar teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz efendim.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Sayın Başkan, süre henüz işlemediyorken arkadaşların huzurunda ciddi bir sıkıntıyı sizinle paylaşmak istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun efendim.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Takdir edersiniz ki yazdığımız soru önergelerinde ve araştırma önergelerinde bir hukukçu titizliğini de ben ve arkadaşlarım, hukukçu olmayanlar da gösteriyor ama art arda soru önergelerimiz ve Meclis araştırma önerilerimiz geri gönderiliyor efendim. Size okusam hangi ibarelerden dolayı geri gönderildiğini... Mesela “Cumhurbaşkanının açıklamaları bir tür hedef gösterme kampanyasına katkı yapıyor.” diye kullandığımız cümle Cumhurbaşkanına hakaret sayılıyor. Efendim, böyle bir şey eğer burada Mecliste olacaksa bizim eleştiri imkânlarımız soru önergelerinde bile, yasama faaliyetlerinde bile farklı görüşün savunulmasına engel olacak şekilde kullanılırsa... Bugün, şimdi, danışmanın gene ilettili. Bu konuda gerçekten çok üzgünüm, şeyden dolayı... Ben bütün yolları Anayasa Mahkemesi de dâhil deneyeceğim, bu konuda takdirinizi özgürlükten yana, eleştirinin en geniş şekilde yapılmasından yana kullanmanızı istirham ediyoruz çünkü hakaret veya doğrudan doğruya aşağılama gibi bir ifadeye biz de rıza göstermeyiz, kabul etmeyiz; hakkınızdır geri gönderebilirsiniz ama hem eleştiri...

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) - Çok fazla oldu bu.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Sürekli benim geri gelen 2-3 tane araştırma önergem ve 3-4 tane soru önergem var.

BAŞKAN – Efendim, ben gönderdiğim yazıda da 67’ye dikkat çekiyorum ya. Genel bir kaide var orada, “kaba ve yaralayıcı sözler.” Öyle önergeler var ki, ben size bazı misaller versem ama bunu ben bilahare inceleyeyim...

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Yok, Sayın Başkan, hiç örnek vermenize gerek yok, kabul ederim ben. Yani kaba ve yaralayıcı sözlerin kullanılmaması kuralına...

BAŞKAN – Katil nitelemesi, suçlu nitelemesi, çok tuhaf tuhaf sözler, çok tuhaf, garip şeyler. Şu var malumualiniz: Kürsü masuniyeti var, o masuniyeti kullanırsanız size ait bir keyfiyet ama kaba, yaralayıcı bir ifadeyi metin olarak getirmenin bir âlemi yok. Diyelim ki Sur. Sur’daki meselelerin incelenmesi, bunu diyebilirsiniz ama bunun girişine katil, paramiliter güçler, asker-polis iş birliğindeki çetelerin aman Allah’ım...

Neyse bunu, sizinkini ben tekrar inceleyeyim, bunu ayrı bir mevzu olarak konuşuruz efendim.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Sadece şunun için belirttim, kapanmış bir süreyi almak için, zaman almak için değil, bir özel sohbet olarak.

BAŞKAN – Ben sizler adına...

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan, bilahare bu konuyu konuşalım.

BAŞKAN – Af ederseniz Meral Hanım, bir dakika.

Ben Meclis adına, ben bir objektivite içerisinde... Tabii hepimizin hassas olduğu millî konulardaki hassasiyeti göstererek ele alıyorum. Arkadaşlarım, Kanunlar Kararlar görüşerek bildire bildire geliyor, 5 ayrı kanaldan geçiyor bu. Bunu konuşuruz biz.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Tamam Hocam.

Ben bir ara sizi Başkan ziyaret ederim, bunları değerlendirelim birlikte tamam.

BAŞKAN – Konuşuruz, peki, efendim.

BAŞKAN – Ömer Süha Aldan Bey.

Buyurun Beyefendi.

ÖMER SÜHA ALDAN (Muğla) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli komisyon üyeleri, ben de sizleri saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkanım, sizin de belirttiğiniz gibi, burada seçim bildirgelerinde ya da parti programlarında 4 siyasal partinin de anayasa, yeni bir anayasa ya da anayasa değişikliği istemleriyle bulunuyoruz. 2011’de de benzer bir komisyon oluşturulmuştu. Hemen şu gerçeği ifade etmekte yarar var: Bugün ortak bir akılla anayasa yapma anlamında 2011’in çok gerisindeyiz. 2011’deki Türkiye’deki siyasi ortam çok daha sıcaktı ama ilişkiler anlamında sıcaktı ama bugün ülkede geniş bir şiddet dalgası var. Bu şiddet dalgası içerisinde ortak akli egemen kılmak çok güç, bunu baştan söylemekte fayda var. Keza, Mithat Bey’in dediği gibi, anayasalar konjonktüre bağlı metinlerdir, konjonktürden öyle ya da böyle etkilenirler. Bizim gerçekten o dış dünyadan ne denli az etkilenecek bir ortak paydada bulaşacağımız şu anda kuşkuludur.

İkincisi: Süreç içerisinde bunu çokça söyleyeceğiz ama bu Komisyon bireysel talebin gölgesinde ne denli uyumlu çalışabilecektir? Bizim asıl ikinci sorunumuz da budur. Eğer bireysel talebin gölgesinde çalışmalarımızı sürdürecekseniz sonuçta da iş o noktaya gelip de “Buraya kadarmış.” anlayışı egemen olacaksa boşuna ne kendimizi ne vatandaşlarımızı kandırmayalım. Bu anlamda ben iradenin açıkça ortaya konmasından yanayım. Keza, şey gerçekten beni üzüyor, daha bu Komisyon çalışmalarına başlamadan Komisyonun iradesini etkileme girişimlerini doğru bulmuyorum. Siyasal parti liderlerinin bu konudaki girişimleri son derece doğaldır. Onlar pekâlâ kendi düşüncelerini serdedebilirler, bundan daha doğal bir şey yok ama bunun dışındaki aktörlerin en azından bu Komisyon çalışmaları sırasında daha mutedil davranmalarında yarar görüyorum. Bu bizim için çok önemli çünkü Türkiye gerçekten zor bir süreçten geçiyor ve bu süreçte ortak akli egemen kılmamız gerekiyor.

Yeni bir anayasa kavramına sıcak bakmadığımı ifade etmek istiyorum çünkü anayasada, modellemede bir kırılma modelini yaşamıyoruz, bir evrilme modelidir bu. Bu evrilme modelinde kapsamlı bir anayasa bizim anayasa değişikliği ortak irademiz olmalıdır. Eğer bu anlayışta olursak daha sonuç alıcı bir mekanizmayı oluşturabiliriz. Temelde de tabii toplumsal barışı, ortak akli, bugünü değil de geleceği düşünen bir anlayışı egemen kılsak tabii ki bir anayasa yaparız. Ama şunu ifade etmekte yarar var: Bireyci değil, bireyi düşünen bir anayasa niyetimiz varsa, keza çoğunlukçuluğu değil, çoğunluğu esas alabilecekseniz, kuvvetli, kudretli değil de bir anlamda toplumsal sözleşmeyi, ortak bir sözleşmeyi esas alabilirsek bir anayasa yapmamız yönünde önümüzde hiçbir engel olmaz. Bu kadar zor koşullardan iyi bir anayasa çıkarabilir miyiz? Çıkarırız, büyük bir özveriyle çıkarırız ama sonuçta çıkar. Sonuçta Sayın Paylan’ın dediği gibi, toplumun hiç ilgi

göstermediği bu yapıda bizim elimizde ilgiyi çekmek. Buradan çıkacak ortak ses, sanıyorum toplumsal anlamda da büyük bir ses, bir karşılık bulacaktır. Ben arkadaşlarıma bu anlamda, onlar işi devam ettirecekler ama...

Temelde 5 noktanın üzerinde durmak istiyorum. Bir tanesi, ifade özgürlüğü Türkiye'nin ciddi bir sıkıntısıdır, keza buna dayalı olarak medya özgürlüğü. Bağımsız yargı -ben de buradaki çoğu kişi de yargıdan gelen insanlardır- acısını çok çekiyoruz, her kesim çekmeye de devam edecek, bu rövanşist anlayış ilanihaye sürecektir. Bunu bir noktada sonlandırmak bizim elimizde. Bu Komisyonun bence en büyük başarısı bağımsız bir yargının oluşumunda olacaktır, bunu yaratabilirsek ne mutlu bize. Keza, din ve inanç özgürlüğü, bu da önemli bir kavramdır. Ama tüm bunların ben parlamenter sistemin güçlendirilerek yapılmasından yanayım diyorum ve şu aşamada teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN – Efendim, çok teşekkür ederim.

Sayın Namık Havutça Beyefendi.

Buyurun efendim.

NAMIK HAVUTÇA (Balıkesir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Çok değerli milletvekili arkadaşlarım, ben de bu bize verilen önemli görevde burada bulunmaktan, son derece önemli bir görevi yerine getirmekten... Büyük bir sorumlulukla düşüncelerimizi toplumsal barışa özgürlüklere, adalete hizmet etmesi anlamında sizlerle paylaşacağım. Arkadaşlarımdan hepsine de başarılar diliyorum, kolay gelsin.

Şimdi, öncelikle bir: Arkadaşlarımdan da işaret ettiği bir samimiyet sorununu ifade etmek istiyorum. Bütün siyasal partiler ve kamuoyu, toplum şu anda Sayın Cumhurbaşkanının mevcut anayasal yetkilerinin çok ötesinde fiilî Başkan olarak yetkilerini kullandığı ve Anayasa'yı çiğnediği konusunda görüşler ifade ediyor ve başkanlık sistemini fiilen başlattığını ve bunun hukuki altyapısını hazırlamak için de bir çalışma içerisinde olduğunu görüyoruz. Bu Komisyonun samimiyetini sorgulamak anlamında Komisyonun şu konuda net olması gerekiyor: Anayasa yapma iradesi hak ve yetkisi kimdedir? Türkiye Büyük Millet Meclisinde mi, yoksa Sayın Cumhurbaşkanında mı? Bir defa, eğer biz burada çalışacaksak burada bir başkasının vesayeti ve gölgesinde anayasal değişiklikleri tartışmamızın toplumda çok bir karşılığı olmayacak. Bir defa, bunun belirlenmesi lazım.

İkincisi: Biz mevcut Anayasa'mıza göre yeni bir anayasa yapamayız. Arkadaşımızın ifade ettiği gibi, yeni bir anayasa değil anayasal reformlardan bahsedebiliriz, anayasa reformundan bahsedebiliriz. Kaldı ki mevcut Anayasa'mızın 175'inci maddesi... Zaten bizim Anayasa'nın ilk 3 maddesine dokunamayacağımız çok açık. Bunun üzerinden yeni anayasa değil, anayasa reformlarını, anayasal değişiklikleri burada değerlendirebiliriz.

Sayın Genel Başkanımızın Sayın Davutoğlu'yla yaptığı görüşmede bir konuda mutabık olduklarını kalın çizgilerle belirliyor ve diyor ki: "Anayasa dâhil hukuk sistemimizin darbe hukukundan arındırılması yönünde görüş birliğine vardık." Ve "Başta Anayasa olmak üzere hukukun üstünlüğünü egemen kılacak bütün demokratik adımları bir mutabakat ekseninde atması uygun olacaktır." diyor. Şimdi buradan hareketle sıklıkla arkadaşlarımızın da bizim de işaret ettiği, Türkiye'de mevcut Anayasa'mıza göre basın hürdür, sansür edilemez, bu mevcut Anayasa'mızda var olan bir hüküm. Ama biliyoruz ki şu anda 2 gazeteci

arkadaşımız Sayın Can Dündar ve Erdem Gül ifade özgürlüğünü kullanmalarının bedelini yetmiş günden fazla bir zamandır tutuklu olarak geçiriyorlar. Dolayısıyla, bizim buradan hak ve özgürlüklerin genişletilmesi anlamında, anayasal reformlar anlamında yapacağımız görüşmelere paralel olarak, eğer topluma bir barış ve kardeşlik mesajı vereceksek, özgürlükler, adalet yargı bağımsızlığı mesajı vereceksek buradaki çalışmalara eş zamanlı olarak siyasi partilerimizin gruplarının da Mecliste söz ve ifade özgürlüğünün önündeki engelleri kaldıracak alt hukuk normlarıyla ilgili yasal düzenleme çalışmaları yapması gerekiyor. Ki toplumda “Evet buradan toplumsal mutabakatı sağlayacak bir anayasa değişikliği çıkabilir.” algısı oluşturulsun. Evet, arkadaşlarımız ifade ettiler, Türkiye’de şu anda var olan koşullar, iç sorunlarımız, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki çatışmalı ortam, Suriye sınırındaki her an sıcak bir savaşa girme olasılığımız, o bölgede IŞİD denilen ve kendini Müslüman olarak ifade eden ancak gerçekten insanlık düşmanı bir zihniyetin insanları orada katlettiğini, büyük bedeller ödediğini ve bu tehlikenin bizi de tehdit ettiğini görüyoruz. Ülkemizde bugün 2,5 milyondan fazla Suriyeli mülteci var, 600 bini yine kapımıza dayanmış, Bayırbucak Türkmenleri şu anda yaşamsal alanlarını terk ediyor ve Türkiye’ye sığınmak zorunda kalıyorlar ve böylesine bir göç dalgasında Avrupa Birliği ve uluslararası güçler, ne yazık ki insan hakları şampiyonları bu konuda tek söz söylemiyorlar, risk almıyorlar ve bunun ekonomik, mali, hukuksal, sosyal, siyasal sorunlarını Türkiye’nin üzerinde bırakıyorlar. Bir diğer taraftan, Ege Bölgesi’nde benim de topraklarımda, Balıkesir topraklarında o insanlık dramı yaşanıyor, her gün onlarca mülteci Yunan sularına giderken hayatını kaybediyor ve biz oradan insan yavrularının cesetlerini topluyoruz. Böylesine bir dram karşısında yine bir sessizlik var. Oysa bütün bu sorunlar, Türkiye’de şu anda ciddi bir toplumsal barış sorunu olarak karşımıza çıkıyor. Diğer taraftan ekonomik sorunlara girmeyeceğim ama şunu söylemek istiyorum: Ben de ülkemizde bir an önce hep birlikte özgürlük, barış içerisinde yaşayacağımız, insan hak ve özgürlüklerinin Avrupa standartlarında bir Türkiye olmasını arzu ediyorum. Bunun da yolunun... Dünyanın hiçbir demokrasisinde silah ve şiddet bir hak arama yöntemi olamaz. Öncelikle toplumsal sorunlarımızı, siyasal sorunlarımızı hukuk zemininde ve demokratik barış zemininde konuşmamız gerekiyor. Ve kuşkusuz, devletin terörle mücadelede meşru hakkını, gücünü kullanırken insan hakları ve insanların, sivillerin yaşamına dikkat edecek azami özeni göstermesi de temel beklentimizdir.

Sayın Başkan, Türkiye’de yıllarca temel hak ve özgürlükler “Bu kış kominizim gelecek.” diye “Bu kış şeriat gelecek.” diye bu toplumun özgürlüklerinin önü sürekli tıkanırdı. Yıllarca biz bununla ilgili soruşturmalar geçirdik, bedeller ödedik, yargılandık. Artık Türkiye’de birinci sınıf demokrasiyi bu topluma getirmiş bizim toplumsal, siyasal bir borcumuzdur ancak bunu yaparken nereye gideceğimiz de çok önemli. Evet, biz istiyoruz ki Türkiye’de temel hak ve özgürlüklerin genişletildiği, kuvvetler ayrılığının yasama, yürütme, yargı arasındaki dengenin ve bağımsızlığın belirgin olarak denetlendiği, şeffaf, demokratik, özgürlükçü, çoğulcu bir Türkiye istiyoruz. Buna yönelik bir anayasal gelişme istiyoruz ama bakıyoruz ki şu anda, az önce ifade ettim, Türkiye, 1921 Anayasası’ndan itibaren 1922’de saltanatı kaldırmış, 1924’te hilafeti kaldırmış ve dünyadaki İslam ülkeleri arasında az da olsa, eksik de olsa en gelişmiş demokrasiye sahip ise ve bilim alanında, ekonomi alanında

dünyanın 16'ncı büyük ekonomisi olduysa buraya cumhuriyetçi parlamenter sistem sayesinde gelmiştir. Dolayısıyla, biz de çalışmalarımızda bize yol gösteren evrensel hukuk, Avrupa Birliği normları, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, uluslararası normlar göz önüne alınarak burada toplumsal barışı sağlayacak; ekonomik refahı, mutluluğu yansıtacak bir anayasal düzenleme için elimizden geleni yapmalıyız. Ancak burada bir kez daha altını çizmek isterim ki bu Komisyonun Sayın Cumhurbaşkanının kamuoyunda fiilen başlattığı başkanlık tartışmaları üzerinde yoğunlaşmasını kesinlikle kabul edemeyiz. Bu, buraya, bize yönelik bir dayatma olur, böyle bir durumu kabul etmediğimizi burada ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Ben de teşekkür ederim.

Bülent Tezcan Bey.

Buyurun beyefendi.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım, Değerli Başkanım; ben geçen toplantıda ayrıntılı olarak düşüncelerimi söylemiştim, bugün öyle uzun bir konuşma yapmayacağım, tekrar da etmeyeceğim. Yalnız bir hususu sizlerle paylaşmak istiyorum, çalışmanın başlangıcında bunu paylaşmamızın yararlı olduğunu düşünüyorum çünkü doğru başlarsak – geçen de söylemiştim- doğru yürürüz, yanlış yerden başlarsak doğru bir sonuca ulaşamayız.

Ben, Sayın Genel Başkanımızın Sayın Meclis Başkanımıza cevaben bizi görevlendirirken yazdığı mektubun bazı bölümlerini sizlerle paylaşmak istiyorum, bunu şunun için söylüyorum: Bu bizim aynı zamanda bir tutum belgemiz yani 3 arkadaşımızın burada hangi çerçevede bulunduğunu gösteren bir belge. Sayın Başkanımıza görevlendirme yapılırken, ismimiz bildirilirken de bu mektupla bildirildi. Yani 3 isim bildirin, evet, 3 isim şunları bildiriyoruz şeklinde bir bildiri değil, bunun içinde bir tutum ifade eden de bir mektuptu. Ben tamamını okumayacağım ama önemli olan birkaç bölümü, bir kısmını, başlangıcı Namık Bey biraz önce söyledi ama bütünlüğü bozulmasın diye kısa kısa...

Şimdi, Sayın Genel Başkanımız ilk paragrafta diyor ki Sayın Meclis Başkanımıza: “Sayın Ahmet Davutoğlu ile yaptığımız görüşmede - Başbakanla yaptığımız görüşmede- Anayasa dâhil, hukuk sistemimizin darbe hukukundan arındırılması yönünde görüş birliğine vardık.” O görüşmede ben de vardım ve “Mesele sadece bir anayasa değişikliği meselesi değil, tümüyle darbe hukukunu ele alıp birlikte yürütülecek bir çalışmadır, eş zamanlı olması gerekir.” diye Sayın Genel Başkanımızın ifadesidir. Sayın Başbakan da “Bizim bu konuda ‘demokratikleşme reformu’ diye bir reform çalışmamız var. Doğrudur, birlikte yürütmesi gerekir.” Hatta mevzuat taraması çalışması olduğunu da söyledi. Bunlar teati edilecekti, sonra Komisyon oluştu.

“Oluşturulacak uzlaşma komisyonunun başta Anayasa olmak üzere, hukukun üstünlüğünü egemen kılacak bütün demokratik adımları bir mutabakat ekseninde alması uygun olacaktır.” Yani sadece Anayasa değil, bütün demokratik adımların alt metinlerle beraber ele alınması gerekir diyoruz.

“Şimdi, hukuka uymayan, yasaları uygulamayan bir iktidarın bağımsızlığını yitirmiş bir yargı mekanizmasının ve hâlâ varlığını sürdüren darbe mevzuatının olduğu bir ülkede, salt anayasa değişikliği

hayata dokunmayan bir metin olmaktan öteye geçmez. Aynı komisyonun eş zamanlı olarak darbe mevzuatını ortadan kaldıracak çalışmaları da yapması gerekmektedir.“

Yine bir başka paragraftan bir bölüm “Kurulacak uzlaşma komisyonunun Anayasa’nın ilk 4 maddesinde ifadesini bulan çerçevede kurucu ilkeleri, hukuk devletini, parlamenter sistemi ve kuvvetler ayrılığını egemen kılıp hukuk sistemimizi darbe hukukundan arındırmayı hedef alan bir çalışma yapması gerektiği düşüncesindedir.” Bu çerçevede, başkanlık sistemi önerilerinin gölgesinde kalmasına izin verilmemelidir bu çalışmaların diyor ve bu noktada son bölümde de işte bizim ismimizi zikrederek “Kurulacak olan Türkiye’yi darbe hukukundan arındıracak ve anayasa çalışmalarını yürütecek uzlaşma komisyonunda görevlendirildiğini bilgilerinize sunarım.” diyor.

Şunun için söylüyorum bunu değerli arkadaşlar: Bakın, biz bu çerçevedeki bir çalışma için görevlendirildik. Şimdi, Komisyonun ismi... Gündemin diğer maddesine geçerken bunları konuşacağız, mesela 3’üncü madde çalışma usullerinin belirlenmesi, muhtemelen yönergeyi konuşacağız, bazı şeyleri orada konuşacağız ama baştan şunda mutabık olmak lazım, bir prensip açısından söylüyorum: Eğer esaslı meselelerde baştan bir anlaşma yakalanamazsa bu çalışmanın sağlıklı yürüyebilme olanağı da olmaz. Biz meseleye hep Anayasa Uzlaşma Komisyonu, Anayasa Mutabakat Komisyonu... Yani sadece anayasa yapacak bir komisyon gözüyle bakmıyoruz, o yüzden çalışma yönteminde buna ilişkin önerilerimiz olacak. Bu Komisyon, alt mevzuatı birlikte tarayacak şekilde kendisini konumlandırmalı, çalışma yöntemlerini buna göre şekillendirmeli ve darbe hukukunu tamamen ortadan kaldıracak bir adım atmalıdır.

Bakın, darbe hukuku deyince sadece 1982 yılında askerlerin cuntacıların yaptığı hukuktan bahsetmiyoruz. Darbe hukukunun üzerinde şekillenen bir darbe kültürü var. Darbe hukuku darbe kültürünü yaratıyor, darbe kültürü de darbe hukukunu yeniden üretiyor. Bu çerçevede baktığımızda, mesela, Devlet Güvenlik Mahkemeleri darbe hukukuyla yeniden mevzuatımıza girmiştir 1980’de ama daha sonra özel yetkili mahkemeler, cuntacıların getirdiği düzenleme olmamakla beraber, darbe kültürünün yarattığı bir dönüşümün ifadesidir bize göre. Daha sonra bu kalktı, bugün sulh ceza hâkimlikleri uygulaması var. Bize göre, bu da köküne bakarsanız askerlerin getirdiği, darbecilerin getirdiği bir yasa, düzenleme değildir ama aynı kültürün, darbe kültürünün mevzuatımıza getirip dayattığı bir sistemdir. O yüzden, biz isminden itibaren, meselenin sadece bir anayasa mutabakat, anayasa uzlaşma, anayasa yapma komisyonu değil, Türkiye’yi darbe hukukundan arındırma komisyonu olarak sürecin ele alınmasını ve bu çerçevede bir mutabakat sağlamamızı... Burada farklı görüşler de mutlaka olacaktır, onların yöntemi konusunda görüşeceğiz ama bizim görevlendirilmemiz, daha görevlendirme yazımız da, ruhsatımız bir anlamda, bu çerçevededir ve Sayın Meclis Başkanımızın da bu konuda bilgisi vardır. Bu yazı üzerine çağrıldık.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Evet, Bülent Tezcan Bey’e çok teşekkür ediyorum.

Sayın Abdülhamit Gül, buyurun.

ABDULHAMİT GÜL (Gaziantep) – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; ben de bu Komisyon çalışmalarımızın ülkemizin demokratikleşmesine, ülkemiz insanına hayırlı

olmasını ve güzel bir neticeyle sonuçlanmasını temenni ederek sözlerime başlıyorum.

Her şeyden önce, biz AK PARTİ olarak heyetimizle birlikte burada daima pozitif, yapıcı bir üslupla, milletimizin beklentilerine yakışır bir şekilde bu süreci bu masa etrafında, platform olarak, en güzel şekilde inşallah nihayete erdireceğiz diye düşünüyoruz.

Tabii, burada, bir şekilde kişisel dayatmadan ziyade, gördüğümüz gibi, her partinin eşit temsille katıldığı, bir araya geldiği bir platform var. Ben bu platformun tıpkı 2011'deki platform, Komisyon gibi çok değerli ve anlamlı olduğunu düşünüyorum. Yaklaşık 70 bin sayfalık tutanakla, yaklaşık 200'e yakın kurum, kuruluş ve 10 binlerce kişinin görüşünün bir şekilde dercedildiği, verilerin hazırlandığı çok önemli bir müktesebat gerçekleşti. Bu nedenle, anayasa yapımında usulün esas kadar önemli olduğu da aşikâr. Bu masa etrafında bir araya gelişin eşit temsille olması, belki birazdan konuşacağız, oy birliğini tekrar değerlendireceğiz ama daha önceki usule bakıldığında oy birliğinin aranmış olması, katılımın zirvede, en üst düzeyde tutulması anlamında çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle, bu platformun Türk demokrasi tarihi, hayatı açısından çok önemli sonuçlara vesile olacağına inanıyorum. Bu nedenle, bu platformun bir şekilde tahrif edilmemesi öncelikli olarak bizim, Komisyon üyeleri olarak bizlerin görevidir diye düşünüyorum.

Türkiye'de ilk defa yeni bir sivil anayasayı yapma anlamında 4 partinin Genel Başkanları tarafından bir araya gelinip daha sonra Sayın Meclis Başkanımızın davetiyle oluşan bir komisyon var. Bu tarihî fırsatı çok iyi bir şekilde değerlendirmek zorundayız. Milletimiz, az önce bazı arkadaşlarımızın da ifade ettiği gibi -belki medyada bu anlamda bir karşılığı olmayabilir ama- Türkiye'nin tarihi ve bundan sonraki yüzlerce yıllık evresinde bir tarihî fırsat olarak değerlendirilebilir. Buradaki konsensüs ve meselelerin müzakeresi bu anlamda önemli bir katkı sağlayacaktır diye düşünüyorum.

Burada, biz AK PARTİ olarak, bir Anayasa değişikliği revizyonundan ziyade, bir revizyon anayasasından ziyade bir reform anayasasını talep ediyoruz. Yeni bir anayasa yapma iradesiyle bu Komisyonda çalışmalara dâhil olduk ve aslında milletimizin beklentisi de defalarca değiştiği için yamalı bohçaya dönüşmüş ve bu anlamda sosyal, siyasi ve insanı merkeze alan bir anlayıştan, ideolojiden uzak bu Anayasa'yla uzun süre devam edemez. Anayasalar tabii ki her meselenin çözümü değildir, bir sihirli el Anayasa'da mevcut değil ama anayasa, milletin birliği, beraberliği, devletin bekası anlamında bir toplumsal sözleşmenin bir şekilde, en üst düzeyde belirlendiği, esas teşkilat, esas kanun anlamında önemli bir meseleye bir şekilde temas eden hukuki metindir. Şu anki mevcut Anayasa'ya bakıldığında, devleti merkeze alan, insanı öteleyen, çoğulculuktan uzak, hakların sınırlandırıldığı, özgürlüklerin kısıtlandığı ve vesayet kurumlarıyla demokrasinin, milletin iradesine bir şekilde engel bulunduğu bir anayasanın vesayetçi ruhu var. Dolayısıyla, bu ruhtan ve yazım, içerik itibarıyla da iskeletinden artık bir şekilde yeni anayasayla, demokratik, özgürlükçü, çoğulcu bir anayasayla bu milletin karşısına çıkma sorumluluğumuz var. Milletimiz bu anlamda bir beklentiyi bizlerden talep ediyor. Bu çerçevede, artık bir Anayasa değişikliği değil, yeni anayasa yapım zorunluluğu var. Buna bakıldığında, aslında, Meclisteki temsil noktasında bakıldığında, Türkiye'de 4 siyasi parti

Mecliste temsil ediyor, yüzde 97,5'ü temsil ediyor. Bu anlamda da meşruiyet itibarıyla anayasa yapabilir.

İşte "Ülkemizin koşulları yeni anayasayı tartışmamızı engelliyor." anlamındaki düşüncelere de katılmak mümkün değil. Bu ülkede darbeciler anayasa yapmış, seçkinler, elitler anayasa yapmış, bir şekilde anayasalar yapılmış, bu millet kendi anayasasını, siviller, Meclisteki milletvekilleri ve siyasi partiler aracılığıyla yapamaz mı? Elbette yapabilir. Bu ülkede millî mücadele verilirken de 1921 Anayasası, en zor koşullarda 1924 Anayasası Mecliste kabul edilmiş, yeni anayasa yapılmış. Bu anlamda, bizim "Anayasa yapamayız, koşullar şöyledir..." Tam da bu koşullarda, en zor koşullarda bile bir toplumsal sözleşme ve bir arada yaşama, demokratik gelişim anlamında evrensel değerleri koruyan bir anayasaya ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz.

Mevcut Anayasa'ya göre anayasa yapamayız. Anayasa'yı değiştirebilecek, 175'e göre değiştirebilen bir irade elbette yeni anayasa da yapabilir. Bu konuda aramızda çok değerli hukuk profesörleri, akademisyenlerimiz de var ama her hâlükârda milletin iradesi söz konusu, milletin iradesinin üzerinde hiçbir güç yoktur. Seçilmiş Meclis üyeleri elbette isterlerse, bu uzlaşma sağlanırsa yeni anayasa yapabilir. Bu çerçevede de "Anayasayı yapamayız." şeklindeki bir düşünce Meclisin iradesini, bizlere verilen oyu, iradeyi de bu anlamda belki göz ardı etme neticesini doğurabilir.

Türkiye'de, bu coğrafyada 1808'den beri egemenlik kime ait olacak tartışmaları hep sürdürülmüş. İki darbe anayasamız var ve bu anayasalara bakıldığında, sürekli temel mantık, haksız demokrasi oluşturmaya yönelik, vesayet kurumlarıyla halkın ötelendiği bir anlayış var. Egemenliğin millete ait olduğu ama bu egemenliğin, millet egemenliğinin anayasal kurumlar aracılığıyla kullanılacağı yönündeki düzenleme dâhil olmak üzere, bu Anayasa millet egemenliğini sağlamaktan uzak, bu nedenle vesayetçi, otoriter Anayasa'nın artık... Hatta, bu süreçte mevcut Anayasa'ya da bakarak değil, yeni bir anayasa, yeni bir felsefe üzerinde bu masa etrafındayız, bu nedenle hem sistematik hem usul, yol yordam anlamında da genel mantık ilkeleri çerçevesinde bir anayasa yapım sürecine dâhil olmakta fayda var diye düşünüyorum.

Temel hak ve özgürlükleri açan, bunları kısıtlamaya matuf şeylerin ikinci planda olduğu, insanı merkeze alan bir anayasa düşünüyoruz. Yürütmenin güdümünde olan, yürütmenin bir şekilde, zımni de olsa, etkisi altında olan bir yasama değil, etkin bir yasama düşüncemiz var. Yürütmede Türkiye'de, değerli siyasi parti temsilcilerimizin söylediği gibi, mevcut hükümet sistemine yönelik talepler var. Tabii ki bu masa etrafında öncelikle her şeyin tartışılması gerekir. Hepimiz bu siyasi olgunluğa, bu hukuki birikime ve bu anlamda temsil ettiğimiz anlayışlar itibarıyla da çok rahatlıkla burada her meselenin tartışılması, mevcut Anayasa'nın kalıbından da çıkarak tartışılması çok doğaldır. Bu anlamda, parlamenter sistemin de elbette tartışılması gerekir ama bizim AK PARTİ olarak yürütmeye ilişkin önerimizde şu anda vesayete dayanak teşkil eden parlamenter sistemin hükümet krizleri, siyasal istikrarsızlık oluşturduğu, bu çerçevede Başkanlık sistemini öneren, kuvvetler ayrılığını, özgürlüğü, temel hakları merkeze alan, yargı bağımsızlığını önceleyen, insan onurunu merkeze alan bir Başkanlık sistemi önerimiz var. Elbette, bunları da yeri geldiğinde ilgili yerlerde tartışacağız ama mevcut veriler üzerinde bir çerçeve değil, her meselenin tartışıldığı, bu anlamda bir sürecin daha

faydalı olacağı kanaatindeyiz. Kaldı ki 2007 Anayasa referandumuyla da parlamenter sistemden uzaklaşmış. Çünkü İngiltere’de başlayan Monarch’ın yetkisinin kısılması, sembolik bir yetki için düşünülen yürütme bu anlamda Türkiye’de bir şekilde halkın seçtiği Cumhurbaşkanıyla parlamenter sistemin kendi karakteristik özelliğinden uzaklaşmıştır. Dolayısıyla, bu anlamdaki sistem belirsizliğini de gidermek açısından Başkanlık sistemini öneriyoruz ama bu meseleyi de tabii ki burada tartışacağız, önerileri değerlendireceğiz.

Burada tüm partiler tarafından neredeyse birkaç defa geçtiği için söylüyorum “Cumhurbaşkanının vesayeti altında bir Anayasa Komisyonu yapma” yönündeki düşüncelere de katılmak mümkün değil. Bu ülkede her kesimin, her vatandaşın anayasa yapım sürecine ilişkin görüşünün alındığı, ifade ettiği bir süreçte, bu Anayasa 104’e göre, mevcut Anayasa’ya göre baktığımızda devletin birliğini, milletin birliğini temsil eden ve bu ülkede ilk defa halk tarafından seçilmiş bir Cumhurbaşkanının yeni anayasayla ilgili katkılarını olumsuz bir şekilde değerlendirmemek lazım. Bunu yeni anayasa sürecine olumlu bir katkı olarak da değerlendirmek gerekir. Bu ülkede herkes konuşsun, barolar konuşsun, sivil toplum örgütleri konuşsun, herkes bu yapım sürecinde ne katkıda bulunabilirse bundan istifade etmek lazım. Dolayısıyla, biz anayasa ya da yasa yaparken kişiye özel çıkarmıyoruz. 2007’de Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan olacak diye mi Anayasa referandumu yapıldı? Ama, Sayın Demirtaş, Sayın İhsanoğlu da aday oldu, Cumhurbaşkanlığını Sayın Recep Tayyip Erdoğan kazandı. Biz kişilerden ari bir şekilde sistemi konuşalım, Türkiye’nin ihtiyaçlarını konuşalım, buna uygun mu, değil mi, bu anlamdaki önerileri değerlendirelim. Dolayısıyla, görüyorum ki bu masanın etrafında da Sayın Cumhurbaşkanımızın bu anlamda önerileri tartışılıyor. Bu güzel bir şey. Eğer farklı bir düşünce varsa -burada odalar, her görüş, her parti görüşünü dile getirebilir- tartışalım, eleştirelim ama bu konuda asla olumsuz bir şekilde değerlendirmeden her meselemizi çok sağlıklı, özgürlükçü bir şekilde değerlendirelim. Ben bu sürecin yeni anayasa yapımı konusunda olumlu neticeleceğine inanıyorum.

Usulle ilgili konuları, Bülent Bey az önce bahsetti, darbe hukuku... O konuları ikinci oturumda konuşsak daha mı uygun olur? Ama sadece şunu söyleyeyim: Biz darbe hukukunun bütün vesayetçi mevzuatına karşıyız ancak bu, görevimiz, yeni anayasa yapılması, Meclis Başkanımızın daveti de bu yönde. Darbe hukukundan arındırmayla ilgili olarak zaten partimizin bu konuda çalışması da var. Tüm mevzuat bu anlamda değerlendiriliyor. Bu hususta grup başkan vekilleriyle ayrıca bir komisyon kurulabilir. Prensip olarak biz buna, darbe hukukundan arındırılmasına, darbe yasalarının kaldırılmasına, mülga edilmesine tabii ki taraftarız ama bunun yeri ve zamanı konusunu da usul konularında tartışırız. Asıl darbe yasalarının anası anayasadır, bunu konuşalım ve yeni anayasa yapalım.

Bu temennilerle hepinizi saygıyla selamlıyor, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Efendim, Abdulhamit Gül Beyefendi’ye teşekkür ediyorum.

Ahmet İyimaya Beyefendi, buyurun efendim.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Değerli Başkanım, çok değerli arkadaşlarım; çalışmalarımızın ve sürecin ülkemiz için hayırlı olmasını diliyorum.

Bugünkü görüşlerimi ifade etmeden evvel, bundan önceki Komisyon çalışmalarının açılışı sırasında değerli üyelerle ve Başkanım ile irat ettiğim, paylaştığım metni aynen okuyorum:

“Anayasa yapma zamanı, yapım sürecine yön veren kurumsal bir dinamiktir. Türkiye bugüne kadar tarifine uygun bir anayasa yapma zamanına kavuşmamıştır. Bugün millet olarak, siyaset kurumu olarak ve tarihî koşullar olarak anayasa yapma zamanının tam da içindeyiz, 2011 Ekim. Darbe mahsulü otoriter ve arızalı bir anayasa, siyaset kurumunun yeni bir anayasa için topluma karşı taahhüdü, milletin doruğa yükselmiş yeni anayasa talebi... Bu 3 unsur anayasa yapma zamanının açık işaretleridir. Zor bir iş ve tarihî bir görev omuzlarımızdadır. Tarihin bize verdiği randevu zamanında ve mekânındayız. Hepimiz bu idrak içinde olmalıyız. Sorumluluğumuzun bize emrettiği yüksek özen, ortak tavrımızın ruhunu oluşturmalıdır. Hiçbir şart, hiçbir tuzak bizi bu görevden alıkoymamalıdır, alıkoyamaz. Toplumsal sözleşmeye giden yolda kolaydan başlayarak uzlaşmanın verimli sıcaklığını birlikte hissetmeliyiz. Zor konuları, uyuşmazlık alanlarını, seçeneklerin zenginliğiyle aşabiliriz. Doğru usul, doğru metot üretmeliyiz. Hararetli ve yakıcı gündemlere karşı dirençli bir uzlaşma eksenini oluşturmalıyız. Geleceği kurma vizyonumuzu güncelin köreltici etkisine tutsak düşürmemeliyiz. Tarihin ortak aklı önünde ortak sınavdan geçiyoruz. Toplumsal umudu ve beklentileri boşa çıkarma hakkımız yok. Adalet ve Kalkınma Partisi olarak partimizi bu yüksek Komisyonda temsil şerefini haiz naçiz üyeleri olarak yeni anayasa konusundaki samimi irademizi, sarsılmaz azmimizi bir kez daha vurguyla tekrarlıyoruz. Düşük yoğunluklu demokrasiden yöneten ve çoğulcu demokrasiye geçişe, elimizin uzanabileceği mesafe kadar yakınız. Yeter ki irade koyalım. Herkesin kendisini seyredebileceği ayna terkinde anayasa inşa etmek zorundayız. Hücreleri insan, ruhu millet, rayhası toplum olan bir anayasa... Süreçlenen bu zaman ırmağını demokrasinin enerjisi hâline getirmek de ona karşı direnerek tasfiyeye giden yolu tercih etmek de elimizdedir. İnanmalıyız, güvenmeliyiz, dinlemeliyiz, daha çok konuşmalı değil, arı gibi çalışmalıyız. Yapabiliriz, yaparız ve hatta yapmaya mecburuz. Allah yardımcımız olsun.” demiştim.

O gün tarih bize randevu vermişti, bugün tarih mi bize randevu verdi sorusunu doğrusu evetle cevaplandıramıyorum. Bugün o verimli koşullardan sonra bu koşullarda siyaset kurumu bize bir randevu verdi. Bu randevuyu bin bir engelle ıskalamak da elimizde, burada uzlaşmanın derin ruhuyla milletimiz karşısında bir ürünle ortaya çıkmak da elimizde. Tabii, şu anda, içeriye, öze giriyoruz. Daha o alana varmadan içerikle ilgili çatışmacı sorunları girişte ele alınca ister istemez umutta bir bulutlaşma, umutta bir kapalılık oluyor. Değil, arkadaşlar, bu süreci inşallah yöneteceğiz.

1) Bir kurucu iktidar yetkisi kullanılıyor, liderler bunda ittifak etti. Partilerin kurucu iktidar yetkisindeki sorumluluğu, her birimizin kurucu iktidar yetkisi kullanımındaki sorumluluğumuz. Ben şahsen bireysel olarak anayasa tarihini, güçler tarihini çok iyi okumuş, ders çıkarmaya çalışmış bir kardeşiniz olarak büyük bir sorumluluk altında olduğumun idraki içindeyim ve gerçekten burada hangi metotla pozitiflere varabiliriz zihnî arayışını yoğun şekilde işletmeye çalışıyorum. Bir defa, yolumuz bir imkânsızın yolu değil, mümkün olandayız.

2) Farklı görüşler olabilecek, dış konjonktürün, iç retoriğin bizi etkileyen yönleri, tınıları olabilecek ama orada bile görüşlerimizi

yakınlaştıracak ortak noktaya varabilme istidadına, kapasitesine sahip olduğumuzu düşünüyorum. Toplumsal ortak akli kurabiliriz, keşfedebiliriz ve oradan istihsal olunacak güzel meyvelerimizi toplumumuzla paylaşabiliriz diye düşünüyorum.

Değerli arkadaşlar, bir sosyolojik veriyi, benim gözlemimle okuduğum bir veriyi sizlerle paylaşmak istiyorum: "Toplumun anayasa talebi diri." Siyasetin anayasa talebi veya çalışması pörsümüştür olabilir. Bu toplum, diri talebini A zamanında, B zamanında, C zamanında kesinlikle gerçekleştirir. Önemli olan bunu bizim gerçekleştirmemiz. Bakın, hoca bilir, anayasa tarihinde, diyelim ki Amerika'ya gidiyoruz, İspanya'ya gidiyoruz, ilk metinler, kurucu metinler olduğu gibi var kütüphanede, bizde yok ve şu var, Türk milleti şu ana kadar anayasası olan millettir ama anayasa mimarı olabilmiş bir millet değildir. 1921'i örnekle söylüyorum. Benim şeyim şu: Ben içerik tartışmasına girmeyeceğim değerli arkadaşlar, özellikle girmeyeceğim. Ben, konjonktürel hararetin ortaklamacı bir akıl içerisinde çözümümüze engel olmayacağını düşünüyorum ama şu gerçeği, hocam, arkadaşlar, paylaşalım. Bakın, şu andaki Anayasa'yı yenileyelim mi, dönüştürelim mi, yoksa farklı bir anayasa mı yapalım? Soru, tarihî bir sorudur. Bir defa, bu Anayasa evrilebilirdi, Amerikan Anglosakson yaklaşımıyla dönüştürülebilirdi, yargı katılaştırdı, bilim adamları katılaştırdı, bir dev granit... Bir defa, bu Anayasa, çıkış garantili demeyeceğim, daha ağır hocam, çıkış garantisi niteliğindeki bir Anayasa'dır. Bu Anayasa, darbe düzeninden çıkmak ve darbe düzenini normal denem süreçte aynen yürütmek amacına yönelik bir Anayasa'dır. Türk demokrasisinin, Türk kurucu iktidarının birinci görevi, çıkış garantisi niteliğindeki Anayasa'yı yürürlükten kaldırmaktır, ilga etmektir. İkinci anayasaya geçiş zorunlu mu, zorunlu değil mi? Uzlaşmayı sağlamak için belki bir anayasasızlık -bu bireysel, bu bölüm bireysel, benim şahsi görüşüm- ikinci aşamaya geçmek için bir anayasasızlık süreci dahi yaşayabiliriz ama bu Anayasa yürürlükten kalkmalı. Ha, bu anayasada, öbür Anayasa'da var olan temel değerleri biz yeniden imar edecek değiliz. Anayasa'nın ilk 4 maddesi sorun teşkil eden bir madde değil, üniter devlet, vesaire, onlar yeni anayasaya aynen aktarılabilir ama bu çok önemli, çıkış garantisi niteliğindeki Anayasa'yı yaşatan bir demokrasinin bir ayıplı demokrasi olduğunu düşünüyorum ve bu ayıbı sırtından silkelemesi gerektiğini düşünüyorum.

Sonra, içeriğe girdiğiniz zaman, anayasalar nötr metinler olmalı, anayasalar değerlerle çatışmamalı ama üç şey... Bunu en güzel analizist Robert Dahl yapmıştır. Bir, anayasa yapılardan oluşur; iki, yetkilerden oluşur; üç, haklardan oluşur. Bunu biz yapabiliriz, çok geniş tartışmalar yapabiliriz ama içeriğin hararetli konularını... Başlangıçta elbette ki sınırimız yok, onu tartışabiliriz, arkadaşlar polarizasyon, depolarizasyon, bunları şey yapabiliriz ama bizim -dediğiniz gibi, doğru- niyetimiz, irademiz, milletin diri olan niyetiyle, diri olan arzusuyla birleşmeli.

Burada ön izler koymak yanlış. Bir, hükümet sistemi sorunu yok mu? Var, tartışırız. Peki, hiç dillendirilmiyor, bir yasama krizi yok mu? Dünyada bir maddeye iki gün, üç gün harcayan bir Genel Kurul var mı? Yok. Bunlar çözülebilir mi? Çözülebilir. Yargı krizi yok mu? Var. Ben şöyle söyledim, yeni kitabımda, önsözünde var: "Adalet vatanını oluşturamamış bir ülke için coğrafya açık hava zindanıdır." Biz bunu yapabiliriz. Tarihin randevusunu kaçırdık, siyasetin randevusunu ortaklaşmacı yaklaşımla ve sabırla, günlük konjonktürel atıklardan

kaçınarak başarabileceğimizi düşünüyorum. Ben o inançtayım ve tarihî mesuliyetin altından kalkmam için Allah'a dua ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Efendim, teşekkür ediyorum Ahmet İyimaya Bey'e.

Cemil Çiçek Beyefendi, buyurun efendim.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Evvela, büyük bir açıklıkla, samimiyetle görüşlerini dile getiren arkadaşlara teşekkür ediyorum.

Neden yeni bir anayasaya ihtiyaç var? Bu konudaki düşüncemi, düşüncemizi -ki ortaktır- 4 Şubattaki toplantıda ifade etmiştim, şimdi arkadaşların dile getirdiği hususları da aynen benimsediğimi ifade etmek istiyorum.

Tabiatıyla, anayasalar her şey değildir, o gün de ifade ettim yani 13 vilayette yaptığımız toplantılarda da halka konuştuğumuz için dedim ki: Yani, yeni bir anayasa dertlere deva, hastalar şifa, borçlara eda değildir ama yeni bir anayasa çok şeydir. Siyaset kurumuna güven, Parlamento'ya güven, "Bak bizim siyasetçilerimiz de, bizi yönetenler de bir araya geliyor, güzel işler yapabiliyor." imajını, kanaatini, siyaset üzerindeki bu gölgeyi ortadan kaldırmak bakımından, 1982 Anayasası'na yöneltilen itirazları bir ölçüde ortadan kaldırmak bakımından, daha başkaca sebeplerle yeni bir anayasanın fevkalade önemli olduğunu ifade ettim, bugün de o düşüncelerimizi bir defa daha tekrar etmiş oluyoruz.

Şimdi, bir Komisyon kuruldu, şu an, bizim, bugün ve 4 Şubatta bir araya geliyoruz hangi gelişmelerin sonucudur, onu göz ardı ederek biz burada tartışma yapamayız. Evvela, hareket noktamızı sağlam bir zemin üzerinden götürmemiz gerekiyor. Sayın Başbakan Sayın Genel Başkanlarımızı ziyaret etti, yapılan görüşmelerin sonucunda... Ki bunun sonucunda her parti açıklama da yaptı bu konularla ilgili, takip edebildiğim kadarıyla. Aynı gerekçelerle 2011'de bu süreci başlatmıştık, kaldığımız yerden devam edeceğiz. Zaten üçer kişinin olması, adına "uzlaşma", "mutabakat", işte çalışma usulleri, esasları vesaireye baktığımızda, zatıalınız bir yazı yazdı 8 Ocak 2016'da. Şimdi, hareket noktamız burası, burada bulunuşumuzun sebebi bu. Başka sebeplerle bulunabiliriz, bulunmamız da gerekiyor, onu da söyleyeyim. İlla da Sayın Meclis Başkanının bir araya bizi getirmesi gerekmiyor. Geçmiş geleneklerimizde mesela "Diyalog Grubu" diye bir fiilî grup vardı. Allah rahmet eylesin, Kamran İnan Bey'in falan öncülüğünü yaptığı. Her partiden arkadaşlar haftada bir toplanır, yemek yer, ülke meselelerini konuşurlardı. Maalesef, o şeyler devam etmedi, keşke edebilseydi. Ama, bugün, burada resmî bir iş ve işlem yapıyoruz ve bunun başlangıç noktası, sizin yazdığınız 8 Ocak tarihli yazıdır. Orada diyorsunuz ki, yukarıda, şu kadar değişiklik, oldu, işte şu kadarı değişti, ihtiyaca cevap vermiyor gibi benzer değerlendirmelerden sonra: "O nedenle, anayasa çalışmalarını tekrar ele almak -arkadaşlar bunun altını çiziyorum- ve toplumun beklentilerine uygun olarak hukuk devleti ve çoğulcu demokrasi ilkelerine dayalı yeni bir anayasa taslağının Meclise getirilmesi gayesiyle makul sürede -bu da ucu açık değil- çalışmalarını tamamlamayı hedefleyen bir Anayasa Uzlaşma Komisyonu kurulacaktır." Demek ki yeni bir anayasa yapmak üzere biz buradayız. Başka sebeplerle 10 tane daha komisyon kurarız, kurulmuştur. Nitekim, 2011'den sonra da ihtiyaç hasil oldu, İç Tüzük'le ilgili 2 defa komisyon kurdum ben, siyasi etikle ilgili

gene eşitlik esasına dayalı, her partiden eşit sayıda arkadaşlarla bir Siyasi Etik Komisyonu kurduk. Keşke başka komisyonlar da kurulabilseydi. Dolayısıyla, bizim demek ki varlık sebebimiz, burada bulunuşumuzun sebebi yeni bir anayasa yapmaktır. Bununla yetinmiyorsunuz, gelen cevaplar olabilir size, isim bildirme şeklinde de olabilir, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanının daha açıklamalı bir metni şeklinde de olabilir, ondan sonra bir metin daha yazıyorsunuz partilere. Ondan sonra, bir metin daha yazıyorsunuz partilere, bu da 28 Ocak 2016. Bu gelen yazıları, cevapları değerlendirdikten sonra “Toplumun beklentilerine uygun olarak hukuk devleti ve çoğulcu demokrasi ilkelerine dayalı bir anayasa taslağının Meclise getirilmesi gayesiyle oluşturulan Anayasa Uzlaşma Mutabakat Komisyonunda grubunuzu temsil etmek üzere...” diyorsunuz ve toplantının gününü ve saatini bildiriyorsunuz. Demek ki burada belki her şeyi konuşacağız. Elbette bir taraftan “ifade özgürlüğü” diyoruz, ondan sonra şu sebeple, bu sebeple kayıtlar koymamalıyız, o ayrı ama burada her şeyi konuşmak bizim esas gayemizden uzaklaşmamamızı, bilhassa dikkate almamızı gerektiriyor.

Şimdi, bu açıdan baktığımızda, 2011’de bir buçuk sene oturduk, çalıştık bu odada yeni bir anayasa için, vesaire için ama bir buçuk sene sonra içimizden bir arkadaş gitti, dedi ki: “Bu Komisyon yeni bir anayasa yapamaz.” Bir buçuk sene sonra... Tutanaklarda var. Bir buçuk sene bütün milleti ayağa kaldırmışız, 13 vilayette toplantı yapmışız, vatandaşa söz vermişiz, ondan sonra diyoruz ki: “Bu Komisyonun yetkisi yok, yeni bir anayasa yapamaz.” Niye? Yeni bir anayasayı ancak kurucu Meclis yapar, kurucu iktidar, yetki onda. Hâlbuki ben yola çıkarken bütün bu tartışmaları o zaman bertaraf edebilmek bakımından –zannediyorum- 26 Anayasa profesörü -tutanaklar Mecliste var- 2’si hariç -o 2’si de orada var, kayda geçmesine gerek yok- dediler ki: “Bu Meclis yeni bir anayasa yapar.” O görüş sebebiyledir ki yapabileceğine inanarak o Komisyon kuruldu. İki: O 2 arkadaşta da diğer öğretim üyeleri dedi ki: “5 generalin kurduğu Meclis anayasa yapacak, milletin yüzde 95’ini temsil eden - 2011’de, şimdi de tablo aynı, partiler de aşağı yukarı, sadece isim değişikliği var, aynen bu ekip, bazı arkadaşlarımız o zaman da görev yaptı- bu Meclis anayasa yapamayacak.” Şimdi, buradaki konuşmalardan, basındaki şeylerden bakıyorum ki, evvela Sayın Başkan, bir şeye karar vermemiz lazım. Bir duvar örecekseniz tuğlaları üst üste koyarak... Daha başlangıçta bir tereddüdümüz varsa bunu giderelim. Bu da gayet normaldir yani herkes benim dediğimi veya bizim dediğimizi kabul mecburiyetinde değil. Biz yeni bir anayasa yapmak üzere mi bir araya geldik? Bizim ve bizim yaptığımız taslak üzerinden bu Meclisin müzakere edip halkın oyuna sunacağı anayasanın meşruiyeti var mı? Yoksa, bizim böyle bir yetkimiz yok, biz kurucu Meclis değiliz, yeni bir anayasa da yapamayız. O zaman, zaman kaybı olur, vatandaşı oyalamış oluruz. “Bir defa daha bir araya geldiler, bu işi yapamadılar.” derler. Bunun bir netleşmesi lazım. Burada bugün netleşmeyebilir. Bunu bir soru olarak soruyorum. Bizim yetkimiz var mı, yok mu yani biz nasıl bir komisyonuz? Yeni bir anayasa yapmak üzere mi bir Komisyonuz, anayasa değişikliği yapmak üzere mi bir araya gelmiş bir Komisyonuz? Çünkü partilerin bu noktadaki şeyi farklıdır, bunu bir netleştirelim. Ola ki burada bir şey varsa, tabiatıyla partilerimizle, yetkili organlarımızla görüşerek geleceğiz. Bir süre verirsiniz, ondan sonraki... Çünkü “çalışma esasları” dediğimiz

2'nci madde, yeni bir anayasa yapımıyla ilgili çalışma esaslarıdır, yoksa biz Meclisin yerine kaim 12 kişi değiliz, bir tek görevle bir araya gelmiş bir Komisyonuz. Diğer konuların hepsini önemsiyorum, önemsedığımız anlamı çıkmamalıdır, bunu kimse başka türlü anlamamalı. Onun için gerekiyorsa partilerimiz bir araya gelir, benzer başka komisyonlar kurabilir, geçmişte bunun şeysi var. Evvela birincisi budur.

2011'den evvel yapılan çalışmaların tamamı Anayasa değişikliğiyle ilgilidir. Biraz da ona dikkat çekelim. Yani bu ne demek? Ben bu binanın aksını kabul ediyorum, mimarisini kabul ediyorum, kolonlarını kabul ediyorum ama yağmurdan duvarı zarar görmüş, şu duvarını bir yenileyelim; penceresi kışın çok soğuk alıyor, rüzgâr alıyor, şu pencerenin kalaslarını değiştirelim, camını değiştirelim; kapı fazla gıcırdıyor, bunu yağlayalım. Ondan evvelkilerin şeyi budur. Yeni anayasa ise tümüyle yepyeni bir projedir. Ha, bu, şu anlama gelmiyor. Bunun da iyi anlaşılması lazım, altını kalınca çizeyim. Şimdi, otuz dört yıldır -otuz üç yıl bitti- uyguladığımız -ki birçoğumuz da bu uygulamayı dışarıdan, içeriden takip ettik- önümüzde bir tecrübe var; 82 Anayasası. Birçok yönden kötü uygulamalar var, eleştiriyoruz ama bir tecrübedir, iyisini yapmak üzere bir tecrübedir. Yani, bu Anayasa'nın her hükmü yanlış değil, çok yanlışlar var. Mesela -tesadüfen- diyelim ki: "Herkes kişiliğine bağlı dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir." Bunun neresi yanlış? Eksiği varsa ilave edeceğiz. Bunu aynen almamızda veya şeyde bir mahzur yok. Veya kurucu iradenin ortaya koyduğu ve bizim bakımımızdan da çok önemli bulduğumuz başlangıç ve ilk 3 madde... 4 madde diyelim. 4 madde 3'ün teminatı. Şimdi, bunun çok kötü bir Türkçeye yazıldığı, içindeki bazı kavramların bir anlam ifade etmediğini birçok Anayasa hukukçusu söylüyor ama biz bunu bu ilkeleri koruyarak daha düzgün niye yazmayalım? Burada "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir..." Ve cumhuriyet bizim son yüzyılda kazandığımız en önemli kazanımlardan bir tanesidir, bunu değiştirmeyeceğiz. Bu anayasada bu türlü hepimizin kabul edeceği bir kısım temel doğrular var, bunları daha köklü hâle getireceğiz. Dolayısıyla, bu, şu anlama gelmiyor: Yeni bir anayasa yaparsak, 82 Anayasası'nda, hepimizin siyasette varlık sebebi, önemsedığımız -ki ben bunu "Siyasi amentümdür," diye geçmişte epey söyledim, tutanaklarda var- bunları değiştireceğiz diye bir şey yok, buradan alıp oraya da koyabiliriz ama kesinlikle bilinmesi gereken husus şu ki Sayın Başkanım, bu Komisyon yeni bir anayasa yapmak üzere bir araya geldi. Bunun dışında bir çalışma olacaksa o zaman yeni baştan hepimizin yetkilendirilmesi gerekiyor. Benim partimin bize talimatı budur, ben bunun dışında bir şeyi konuşamam, diğer talepler önemsizdir anlamında zinhar söyleyemem. Söylenenlerin hepsi üzerinde hassasiyetle durulması gerekir ama bunun çözümü başka türlü bir kısım şeylere, çabalara, gayretlere ihtiyaç...

İkincisi: "Atmosfer yok." Arkadaşlarımız burada da söyledi, basında da var. Arkadaşlar, biz -işte 2 arkadaşımız, Ahmet Bey ve Oktay Bey- 19 Ekim 2011 günü ilk toplantıyı yapacağız, unutuyoruz. Büyük bir heyecan var, toplum şey yapıyor. Yine Mermerli Salon'da toplantı yapacağız. Sabahleyin kalktık geldik, hazırlık yapıyoruz. O gün en az 8 şehidimiz var, hepimizin yüreği yanıyor. Böyle bir ortamda acaba bu toplantıyı yapalım mı, yapmayalım mı? Oturduk, konuştuk, dedik ki: Yapacağız arkadaşlar. Bu, Türkiye için bir ihtiyaç, önemli bir ihtiyaç. Biz bahar şenlikleri nasıl yapılacakla ilgili bir düzenleme yapmıyoruz -şimdi ifade

ediyorum- ki hava şartları şöyle olacak, günlük güneşlik olacak vesaire. Anayasalar zaten her zaman zor şartlarda yapılmıştır, kolay şartlarda anayasa yapılamaz çünkü anayasaları, yasal düzenlemeleri ihtiyaçlar belirler. Türkiye'nin yeni bir anayasaya ihtiyacı var mı, yok mu? Bunu ne zamana öteleyeceğiz? Üç ay sonra, beş ay sonra, on ay sonra... E, on ay sonra nasıl olacağını nasıl biliyoruz? Dolayısıyla, biz şartlar yok diyorsak Sayın Başkanım -ikinci soru, şimdi buna da ister burada karar verin, ister başka türlü- eğer bugün itibarıyla ister bölgedeki gelişmeler, içerideki gelişmeler, siyasetin kendi içindeki tutumu, davranışı, insani ilişkiler -ne dersiniz deyin- yeni bir anayasa yapmaya müsait değil diyorsak buna baştan karar verelim, değilse anayasa yapma şartları yok... Ama kerhen "Bak, ya, işte oyunbozanlık etti, edildi." filan tarzındaki bir şey olmasın. O zaman kararı daha baştan verelim. Ama şunu kesinlikle bilmemiz gerekiyor ki anayasalar zor şartlarda yapılır. Bugünkü şartlarda yapamıyorsak yarın da yapamayız. Bakın, 19 Ekim günü bir anayasa çalışmasını başlattığımızda şehitlerimiz vardı, bugün de var, inşallah olmaz bundan sonra. Hepsini rahmetle anıyoruz. Belki anayasayı yapabilseydik bir kısım tartışmaları acaba geride bırakabilir miydik, buna da bakmak gerekecektir.

Son bir şey daha söyleyeceğim, o da şudur: "Hayır iş uzayınca şerre dönüşür." diye bir atasözümüz var. Elbette aceleye getirmeyelim ama yirmi beş ay çalıştığımız bir konudan bahsediyoruz, otuz üç sene tartıştığımız bir konudan bahsediyoruz. Hâlen diyorsak ki "Bu zaman az, bu zaman az, bu zaman az..." 21'inci yüzyıl bile bu tartışmaları sürdürmemize yetmez, o zaman da yeniden tartışırız. Hayır işi uzayınca şerre dönüşür. Bunun makul bir sürede ne anlama geldiğini ifade ederiz öbür kısma geçeceksek.

Bir de tabiatıyla geçen sefer de gördük -hani tecrübe diyoruz- tecrübeyi yaşadık biz. Arkadaşlar, burası günlük siyasi değerlendirmelerin yapılacağı bir mekân değil bana göre. Bu değerlendirmeleri yapabiliriz, geçen sefer de oldu. Mesela, bir bakan arkadaşımızın bizim buradaki çalışmaları sıkıntıya sokan bir açıklaması oldu. Bir genel başkan yardımcısının oldu, öbür partiden oldu. Burada bunları tartışırken en evvel kendi arkadaşlarımız kendi bakanımıza -tutanaklarda var- siz buradan çıktıktan sonra kimi eleştirecekseniz eleştirebilirsiniz, o araştırmaları da, değerlendirmeleri de dışarıda yaparsınız ama şu şudur, bu budur dersek olmaz... Biz buraya ilkeleri yazacağız, doğru ilkeleri. Bu ilkeleri yazacağız ki yanlış tartışmalar varsa bir daha bu ilkeler çerçevesinde karşılığını bulsun. O nedenle eğer günlük tartışmalara bakarsak ben bugün sabahleyin gazetelere gelirken baktım, size iki saat, üç saatlik bir tartışma konusunu çıkarırım ben burada. O zaman biz bir şey yapamayız. Ha, bu tartışmalar faydasız mı? Şüphesiz faydalı ama bunun formatı burası mı? Gelin diyalog grubunu fiilen kurayım, ben öncelik yapayım, dostlar arası bir araya gelelim, başka arkadaşlar, oturup bunları konuşalım ama burada "Şu şunu dedi, bu bunu dedi." tarzındaki tartışmayı buraya taşıyacaksak biz anayasa yapmayız, "mış" gibi yaparız. Biz bunu yirmi beş aylık tecrübenin sonucunda... Artık bu da değil... Buna da bir karar verilmesi gerekiyor.

Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Bazı konuları sordum, bu soruların cevabı bugün verilemeyecekse herkes bunu netleştirsin gelsin. Nedir o? Yeni bir anayasa mı yapacağız, yoksa sıkıntılı başka konuları da burası görüşecek mi? Yazdığınız metne

bakarsak, bizim aldığımız yetkiye bakarsak böyle bir durumumuz yok. O sözler haksız değil, bunun için başka yöntemler bulabiliriz, o konuşulur. Onda da bulacak olan biz değiliz, biz fikrimizi söyleriz; genel başkanlar bulacak, grup başkan vekilleri bulacak. İkincisi, yeni bir anayasadır bu. Üçüncüsü de “Şartlar uygun değildir.” deniliyorsa o zaman biz boş yere burada nefes tüketmeyelim, bu formatta tüketmeyelim. Yine Meclis içindeki milletvekilleri, gruplar olarak bunları ayrıca konuşuruz.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Sayın Başkan, bir cümle söyleyeyim...

BAŞKAN – Mithat Bey, buyurun efendim.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Ben Sayın Çiçek’in bu sunumundan sonra burada bir tur daha değerlendirme yapma ihtiyacı doğduğunu düşünüyorum. Sorular net ortaya konuldu, bir kısmı belki buradaki konuşmalardan hareketle söylendi ama bir kısmı galiba doğrudan doğruya buradaki tartışmaları örtmüyor. “Şartlar uygun değil mi?” gibi tartışılmadı, başka boyutları da vardı.

Bir on dakika ara teklif ediyorum, ondan sonra bu çerçevede bir tur daha değerlendirme yapmayı öneriyorum.

BAŞKAN – Efendim, tabii, bir ara vereceğiz.

Bu tur dolayısıyla teşekkür ediyorum.

Ben yine inancımı...

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Oktay Bey, buyurun efendim.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Sayın Başkanım, biz, tabii, ilk söz bize geldiği vakit sadece niyetimizi ortaya koyduk, hangi zorluklarla karşı karşıya bulunduğumuzu ama bu sıralama adil bir iş yapmaya kalkışırken daha işin başında adaletsizlik yaptığımızı ortaya koydu. Eminim ki biz konuşmadan iktidar partisi milletvekilleri konuşsaydı bu konuşmaların içerisinde birçok paragraf olmayacaktı, âdeta bir cevap şeyeysine geldi. Elbette ki söylediklerine, konuştuklarına verecek cevabımız var, çok da cevabımız var hem de, fakat biz sadece böyle bir, usulen, bir girizgâh, bir hayırlı olsun... Netice itibarıyla da hiçbir zorluktan kaçmıyoruz ama birtakım tespitlerde bulduk. Zorluklar var, işimizin zorluğunu ortaya koyduk. Bu bir bıkkınlık vesaire falan diye de değil. O bakımdan, çok verimli bir şey olmadı. Şahsen hem üzüldüm hem de bir haksızlığa uğradığımız kanaatindeyim. Onun için sözün başında dedim ki “Bir buradan bir oradan, bir buradan bir oradan...” şekliyle giderken elbette ki yani cevap vermeye kalkıştığınız vakit biz de cevabını, söylediklerimizin ne anlama geldiğini eğer anlayamamışsa bir kez daha tekraren söyledik. Bu da olmadı. Bunların da dikkate alınması gerekir.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Az evvel ben konuşuyordum, sonra da sen konuşursun. Buna bir engel yok ya.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Sayın Başkanım... Sayın Başkanım...

BAŞKAN – Buyurun Sayın Paylan.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Bir cümle de ben edebilir miyim.

Şimdi, bütün arkadaşlarımız yani 11 arkadaşımız -üslubu- konuşurken son derece iyi niyet dilekleriyle devam etti ama Sayın Çiçek sanıyorum Meclis Başkanı olma durumundan henüz sıyrılamamış...

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Yo...

GARO PAYLAN (İstanbul) - ...ve son derece üstten bir üslup kullandı ve -racon keser, tırnak içerisinde söylüyorum, amiyane tabiriyle- "Herkes netleştirip gelsin." filan gibi, böyle tavır, üslup kullandı. Bu üslubu konusunda uyarmanızı öneriyorum. Sanıyorum, Meclis Başkanımız, eski Meclis Başkanımız aynı alışkanlıklarıyla hareket ediyor.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Burada uyarma olmaz.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Bu benim üslubum.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – İkinci turu buna ayıralım, şimdi bir ara verelim. İkinci turda...

BAŞKAN – Efendim, tabii, ara vereceğiz.

Yalnız şunu ifade etmek istiyorum: Bu görüşmeler olacak, bu beyin fırtınası olacak, görüşlerimizi ortaya koyacağız. Var ya bir söz: "Men sabbare zafere." Sabredeceğiz, zafere ulaşacağız. Güzel görüşlerdir. Burada herkes isteğini söylemeli.

Bir de şu tabii: Ceketimizi, rozetli ceketimizi, parti rozetli ceketimizi dışarıda bırakacağız çünkü bizi aşan, nesilleri aşan bir işe soyunuyoruz. Biz bir denemenin şeyini yapmıyoruz. Oktay Bey, beğenmediniz mi lafımı? Düzeltelim.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Hayır, diyorum ki doğru söylüyorsunuz...

BAŞKAN – Haşa! Onu demiyorum, ona kimse bir şey diyemez.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Hayır, hayır. Parti rozetini dışarıda bıraktık, onu demek istiyorum. Biz de öyle başlamıştık.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Bizi aşan bir iş yapıyoruz arkadaşlar. Amerika 1787'deki Philadelphia'daki 7 maddelik Anayasa'yla iki yüz yirmi dokuz yıldır idare ediliyor. Biz öyle otuz yıllık, on beş yıllık yapmayacağız; uzun vadeli bir anayasa yapacağız. İddiamız büyük; gündelik politikanın dışına çıkacağız, evlatlarımıza ve tarihe bir isim bırakacağız. "Bugün böyledir de onun için öyle yapalım..." 61 öyle yapıldı, 82 öyle yapıldı. Öyle yapmayacağız, şahsa anayasa yapmayacağız. Biri Gürsel'e yapıldı, biri Evren'e yapıldı; biz şahsa yapmayacağız. İnşallah, uzun ömürlü yapacağız. Birbirimize tahammül edeceğiz.

Ve üslup... Herkesin üslubu kendine ait. Sayın Paylan Cemil Bey'in üslubunu pek bilmediği için... Onun üslubu... Hem atasözüdür hem deyimdir hem tecrübedir...

GARO PAYLAN (İstanbul) – Başkasından bir atıf...

BAŞKAN – Olsun, olsun.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Ben elli senedir buradayım.

BAŞKAN – Şu anda saat dördü çeyrek geçiyor, dört buçukta tekrar buluşalım mı?

İkinci oturumumuzu yapmak üzere bu oturumu kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.18

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 16.38

BAŞKAN: TBMM Başkanı İsmail KAHRAMAN

-----0-----

BAŞKAN – İkinci oturuma geçmiş bulunuyoruz.

(Oda tahsisi için kura çekimi yapıldı)

BAŞKAN – Efendim, ikinci oturumu açmıştık.

Buyurun Sayın Sancar.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Efendim, tabii, Sayın Çiçek’in konuşması bence hayırlı oldu. Hani hayırlı bir toplantı olmasını dilemiştik, bazı arkadaşlar biraz sitem etti, bence hayırlı oldu çünkü bazı şeyleri...

AHMET İYİMAYA (Ankara) – “Evet” karşıtı “hayır” anlamında mı?

MİTHAT SANCAR (Mardin) – ...tartışmayı somutlaştırması açısından ve önemli noktaları tartışmaya daha açık hâle getirmesi yönünden bence hayırlı oldu.

Biraz önce kendisine de hani latifeyele karışık söylemişim, üslubu biraz gerçekten yukarıdan oldu, Garo da söyledi. Faniler dünyasına hoş geldiniz Sayın Çiçek dedim. Ama, açmama izin verin, sataşma olursa...

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Yok, yok, devam edin, söyleyin.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Şöyle, kastettiğim şu tabii, biliyorum alttan geldiniz, çok alttan, teşkilatlardan geldiniz biliyorum ama çok uzun zamandır galiba normal bir milletvekili olarak görev yapmadınız yani ya bakanlık ya Meclis Başkanlığı görevi vardı. Dolayısıyla, daha çok tebliğ eden, biraz da –farkına varmayabilirsiniz ama- ayar veren, “azarlayan” diyeceğim ama öyle değil ki yanlış anlamayın, o anlamda kötü bir manayla da söylemiyorum. Ama, üslubunuz sanırım diğer arkadaşlarıma da öyle geldi, en azından ben öyle algıladım. Tecrübenize, yaşınıza ve bizden büyük olmanıza da dayanarak bunları açıklıkla dile getirmeme izin verin. Bazı şeyleri çok fazla iki uçlu, sanki arası yokmuş gibi takdim ettiğiniz gibi bir izlenim edindim.

Yeni anayasa mı, Anayasa’yı yenileme mi sorusundan kısaca başlayacak olursak: Önemli bir tartışmadır fakat ya yeni bir anayasa ya da Anayasa’yı yenileme seçenekleri dışında da seçenekler var ki bu bir müzakere komisyonu, mutabakat veya uzlaşma komisyonu, adına ne dersek diyelim, onu da birlikte belirleyeceğiz. Bu komisyonda yapılacak tartışmalara ve arayışlara göre bir üçüncü formül bulunabilir. Tabii ki bizim de bir görüşümüz var bu konuda ve biz yeni bir anayasa fikrine daha yakınız çünkü anayasa yenileme ile yeni anayasa arasında tarihsel açıdan da akademik açıdan da fark vardır. Yeni anayasa, yeni başlangıç iradesini yansıtır ki eğer çok geniş bir anayasa değişikliği yaparsanız bunun adı da yeni “anayasa olabilir”, bu da yeni bir başlangıç iradesini yansıtabilir tabii ki içeriğe bağlı olarak.

Diğer konu, şartlar yeni bir anayasa yapmaya müsait değilse baştan çekilelim yani bırakalım bu işi anlamında bir cümle sarf ettiniz yanlış anlamadıysam. Şartlar yeni bir anayasa yapmaya müsait değilse ikinci seçenek şudur, bunları müsait hâle getirmek için bu Komisyon bir irade gösterebilir. Peki, Komisyonun böyle bir irade gösterme hakkı nereden geliyor? Şuradan geliyor: Biz sıradan bir komisyon değiliz. Anayasa’yla ilgili bir ihtisas komisyonumuz var. Türkiye Büyük Millet Meclisinde komisyonların nasıl kurulacağına dair usul ve esaslar da bellidir. Bize Meclis, Parlamento kurucu iktidar iradesinin en önemli işlevini şu anda devretmiş durumda yani kendisinden çıkarmış değil. Bizim bu kurucu iktidar yetkisinin şartlarını hazırlama gibi özel bir misyonumuz, özel bir sorumluluğumuz var. Başta da söylediğim gibi, anayasa işi sadece anayasa metni yazmaktan ibaret değildir. Asıl kurucu iradeye yani Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna ihtiyaç olursa ona eklenecek olan halk iradesine yani referanduma giderken hem anayasa metnini hem de anayasa metninin sağlıklı çıkması için gerekli gördüğümüz şartları oluşturmayı birlikte üstlenebilir. Bu birlikte üstlenme her tartışmanın bu masada yapılması gerektiği anlamına da gelmez,

başka formüller de bulunabilir, alt komisyon oluşturabilir, bu Komisyon Genel Kuruldan ve parti gruplarından destek isteyebilir. Buna dair önerilerimizi ayrıca daha somut bir şekilde iletiriz.

Öte yandan, hani şartların müsait olmaması sadece yaşadığımız bu ağır çatışma ortamı dolayısıyla değildir. Yani asıl bizim kastettiğimizin bir yanı o olsa bile diğer yanı, bize göre diyalogu, tartışmayı çok fazla bloke eden, kısıtlayan hukuksal ve fiilî şartlardır hem hukuk düzeninden hem de idari, siyasi pratikten kaynaklanan atmosferdir.

Şöyle açalım, daha somut konuşalım. Biliyorsunuz, bizim geçmiş dönemde de bir idari sistem değişikliği önerimiz vardı, tıpkı sizlerin bir hükümet sistemi değişikliği önerisi gibi. Bunun adına yerel demokrasi, özerklik veya başka bir şey diyebilirsiniz. Şu an oluşan atmosfer sadece siyasi değil, yargı pratiği açısından da... Bu sözü kullandığımız pek çok açıklamamızla ilgili soruşturma açılıyor, fezlekelere bakabilirsiniz. Şimdi, böyle bir atmosferin devamına hiçbir şey yokmuş gibi kayıtsız kalma imkânımız ve lüksümüz yok. Sadece bir örnek, en uç örneği, daha doğrusu en görünen örneği verdim. Bunun dışında, şüphesiz, yarın biz üç maddenin değişmesini de önereceğiz ama cumhuriyetin temel nitelikleri konusunda geçmiş dönemde de önerdiklerimiz, bu dönemde de görüşümüz aynıdır, cumhuriyetin temel niteliklerinin, cumhuriyet biçiminin ve temel niteliklerinin devam etmesi konusunda bir farklı tutumumuz yok ama yarın resmî dil ve devletin dili tartışmasını yürüteceğiz. Bizim burada ağzımızdan "Devletin resmî dili Türkçedir, devletin dili olmaz." dediğimiz anda öyle bir atmosfer yaratılmış ki bu gerilim, kutuplaşmada "İşte bunlar ülkeyi bölecekler." diye kuşatılıyorsunuz. Daha bugünden Anayasa uzlaşma komisyonu toplantıları başlarken yine AKP'ye yakın medyada şahsımızı hedef alan... Bunların artacağına dikkatinizi çekerim. Şimdi, böyle bir atmosferde ne yaparsanız yapın sağlıklı bir tartışma da yürütemezsiniz, özgürlükçü, demokratik bir anayasa çıkaramazsınız diyoruz. "O hâlde, yapılması gereken şey çalışmayı bırakmaktır." demek de kestirme olur Sayın Başkan. Tam tersine, eğer böyle bir atmosfer varsa yapılacak şey, çalışmalarını bitirelim, arayıştan vazgeçelim demek değildir. "Bunu nasıl dönüştürürüz?" bu soruyu hep birlikte sorup bu yolu hep birlikte açmaya çalışmaktır yani hem pratik hem siyasi hem hukuki şartları buna uygun bir hâle getirmek...

Her günlük siyasi konunun burada tartışılması bize göre de doğru değildir. Yani biz burada zaten Genel Kurul çalışması yürütmüyoruz, parti grubu çalışması yürütmüyoruz ama günlük bazı siyasi gelişmelerin buranın dışında kalma şansı da yoktur çünkü yaşadığımız önemli olaylar bizim anayasayla ilgili çalışmalarımızı da, tutumumuzu da, yaklaşımımızı da etkiler. Burada yapacağımız görüşmelerin şöyle bir faydası olabilir: Bunu ben buradaki bütün değerli arkadaşlarımızın zaten takdir edeceğine, ölçüyü zaten uygun bir şekilde ayarlayacağına kesinlikle inanıyorum. Yani burada siyasi parti çekişmesi anlamında günlük siyasi konular konuşulmayacaktır ama diyalogu açma konusunda bir rol düştüğünü kabul edersek bize, bu Komisyona, Meclisin kurucu idaresinin temelini oluşturmak üzere görev almış komisyona, siyasi partiler arasında ve farklı toplum kesimleri arasında diyalogun gelişmesi veya derinleşmesi için çalışma yapma misyonumuz olduğunu kabul edersek zannedirim günlük siyasi konu dediğimiz bazı meseleleri de çok daha verimli konuşabiliriz.

Bütün bu nedenlerden dolayı, ekleyebileceğimiz başka nedenlerle biz Komisyon çalışmalarının çok sıkı bir süre baskısı altına alınmaması gerektiğini düşünüyoruz. “Buradan bir an önce yazılı metin çıkaralım. Eğer çıkmıyorsa da bu Komisyon başaramadı, beceremedi, şimdi diğer yollara başvuralım, uzlaşma arayışına da gerek kalmamıştır.” gibi bir algıyı, bir değerlendirmeyi kamuoyuna hâkim kılmanın da önüne geçmiş oluruz eğer süreyi olgun bir tartışma ve çalışma için makul tutarsak. Bu makullük konusunda da yine Komisyonumuzun uzlaşabileceği kanısındayım ama birkaç ay diye telaffuz edilen, üç ay, beş ay gibi telaffuz edilen bir sürenin bu olgunluk için yetmeyeceği kanısındayız. Sırası gelirse belki teklif ederdik ama şimdiden söylemenin bir sakıncası yok. Biz bütün aşamalarıyla asgari bir sene, ihtiyaç duyarsa Komisyon bir senenin sonunda yeniden çalışmaya devam edip etmeme konusunu gündemine alır gibi bir önerimiz var.

Efendim, biraz uzattım sabrınıza sığınarak.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Bülent Bey, buyurun efendim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, şimdi, tabii, her şeyi bütün açıklığı ve ayrıntısıyla konuşmakta yarar var. Burada birbirimizin söylediklerinden alınacak pozisyonda da değiliz. Zaman zaman üslubumuz konunun akışı nedeniyle farklı bir şekilde olabilir ama ne olursa olsun düşüncemizi ifade etmekten de hiçbir şekilde hiçbir arkadaşımız geri adım atmaz, kimse de bir diğerinden böyle bir şey beklemiyor zaten.

Bakın, şöyle bir tablo var: Sayın Çiçek biraz önce etraflı bir konuşmada son konuşmacı olmanın da avantajıyla, siyasi tecrübesinin de masa mühtesebatı dikkate alındığında. Siz alınır mısın bilmiyorum...

BAŞKAN – Estağfurullah. Niye alınalım, bu bir gerçek.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – ...belki herkesten fazla olması sebebiyle belki çok daha farklı bir çerçevede son bağlayıcı ya da bağlayan bir konuşma yapıyormuş gibi bir hava doğdu, niyetinin o olduğunu da zannetmiyorum ama bir şey önemli burada. Biz buraya nasıl oturduğumuzu biliyoruz, kendi adımıza söylüyorum, 3 arkadaşımız adına. Biraz önce de bütün netliğiyle onu söyledim. Yani biz bir tutum belgesiyle geldik.

Şimdi, Sayın Cemil Çiçek 2 mektubundan bahsetti Sayın Meclis Başkanının. Aslında, Sayın Meclis Başkanının ifade etmesi gereken şeyi Sayın Cemil Çiçek söyledi. Bir anlamda o sözün sonu “O zaman bu eve niye girdiniz, geldiniz? Bu misafiriğe niye geldiniz?” der gibi oldu bizim penceremizden bakıldığında. Oysa bunu Sayın Meclis Başkanımız söyleseydi anlardık “Mektupları ben şöyle yazdım, niye geldiniz?” diye. Bakın, evet, birinci mektupta Anayasa uzlaşma komisyonu ile ilgili bir çağrı geldi ve ona Sayın Genel Başkanımız ikinci mektupta tutumumuzu çok net ifade eden bir mektupla -biraz önce anlattığım, tekrar etmeyeceğim- cevap verdi ve “Bu 3 arkadaşımız parti olarak biz böyle görevlendiriyoruz.” dedi. Sayın Meclis Başkanımız ondan sonra şöyle bir mektup yazmadı: “Biz böyle bir komisyon düşünmedik, biz işte bu çerçevede değil.” Mektubun içerisinde, evet, “Mutabakat Komisyonu ve yeni bir anayasa yapmak üzere...” diyor ama bu 3 arkadaşımıza toplantı gününü belirterek bir davette bulundu. Biz o davete başından itibaren bu mektup çerçevesinde icabet ettik ve geçen haftaki ilk toplantıda

yaptığımız sunuş konuşmasında da, beş dakikalık sunuş konuşmasında da tutumumuzu tekrar ettik. Bunları da yöntem konuşulurken tekrar masaya konacağını bildiğimiz için oraya erteledik. Biz bunun için buradayız. Yani niye buradayız sorgulaması bizim için en azından yapılabilecek bir sorgulama değildir. Biz burada gelirken partimizin yetkili organlarının pozisyonunu, bakış açısını da bilerek ve bu şekliyle geldik. Başından bu yana biz bu süreci bir ayrı komisyon işi olarak görmüyoruz. Yöntem konuşulurken ayrıntılı konuşuruz. Bu Komisyon bunu yapabilir, bu Komisyon bunu yapamazsa kendi içinde alt komisyonlar kurar ve bu çalışmayı yürütür ama bu çalışma birbirinden ayrı düşünülecek bir çalışma değildir ve biz başından itibaren sürece Türkiye'yi darbe hukukundan arındırma süreci diye bakıyoruz. Bu noktada, tutumuzu hiç değiştirmeden ilk günden itibaren bugüne kadar getirdik, taşıdık, sizi ikna etmeye de niyetliyiz, onun için geldik, masada sizi ikna edeceğiz. Buna ihtiyaç olduğuna inanıyoruz. Eminim siz de bu ihtiyacı göreceksiniz ve masadan burada böyle verimli bir çalışmayı birlikte yürüteceğiz.

Gelelim, yeni anayasa mı, anayasa değişikliği mi, anayasa yenilenmesi tartışması mı: Burada akademisyen hukukçu arkadaşlarımız var, bizim gibi akademisyen olmayan alaylı ya da mektepli ama üniversiteyi okuyup diplomayı aldıktan sonra bir daha üniversiteye girmeyen arkadaşlarımız var ama aşağı yukarı hepimiz kendimizce bir şeyleri karıştırıp bakıyoruz. Bu meseledeki tartışmanın özünün asli kurucu iktidar tartışması olduğunu biliyoruz. Yani eğer tartışma asli kurucu iktidar yetkisi kullanıp kullanmama tartışması ise biz burada biraz önce Sayın Ömer Süha Aldan'ın söylediği gibi, kurucu iradenin değişmeyeceğini ve Anayasa'nın ilk 4 maddesinin bu çerçevede tartışılmayacağını, bizim pozisyonumuz açısından söylüyorum. Bu noktada da çok geniş ve kapsamlı yenilikler ve reformlar yapılabilir ama bunu yeni bir kurucu irade kullanma çerçevesinde "yeni anayasa" diye adlandırmak mümkün değildir. Ama, biliyoruz ki uygulamada "yeni anayasa" ifadesi bu teknik çerçeve içerisinde kullanılmıyor yani siyasetin günlük akışı içerisinde "yeni anayasa"dan maksat anlatılırken çok geniş kapsamlı değişiklikler yapan, "anayasanın yenilenmesi" dedi arkadaşlarımız, "anayasa reformu" diyor arkadaşlarımız, bunların hepsi kullanılabilir. Bu çerçevede kullanılan bir "yeni anayasa" sözünden kimse rahatsız olmaz ama "yeni anayasa" bildiğimiz teknik anlamıyla bir kurucu iradenin değişip yeni bir asli kurucu iktidar yetkisi kullanmak çerçevesinde ele alındığında, hayır, biz bu tabloda bir "yeni anayasa" diye oturamayız. Ama, bu Anayasa'nın tamamını ilk 4 maddedeki iradeyi tartışmamak kaydıyla gözden geçiririz, iyileştiririz, reformlar yaparız, 150 maddelik, 120 maddelik, 170 maddelik bir anayasa yaparız ama bu çerçevede yaparız, bakış açımız bu. Biz bu noktalarda netiz. Tabii ki her arkadaşımız, her grup aynı netlikte olmayabilir. Biraz önce Sayın Çiçek çok haklı bir şey söyledi "Biz yetkiyi alırken başka türlü aldık, geldik. O zaman tekrar dönüp hani bizim düşüncemizden ziyade partimizde tekrar görüşür, tekrar bakarız." dedi.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Biz de netiz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hayır, hayır, ben anladığımı söylüyorum. Telif muhtaç değil, şey anlamında söylüyorum. Burada geliş şeklimiz budur. Bu çerçevede bu çalışmanın sağlıklı olabileceğini söylüyoruz. Ha, belli şeyleri önceden koyup da mutabakata

varmakta mutlaka yarar vardır, onlara bakıp, onları konuşup mutabakata varılıp varılamayacağını önceden görmek yararlı olabilir.

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Buyurun efendim.

KADİR KOÇDEMİR (Bursa) – Sayın Başkanım, kıymetli arkadaşlar; Mülkiyede Bedri Gürsoy diye bir hocamız vardı, çok zikrettiği bir özdeyiş vardı, derdi ki: “Kem âlât ile kemalat olmaz.” Şimdi bu Komisyonunda kem âlât mı, değil mi, bunun bir tespiti lazım ve Komisyonun Başkanı olarak Sayın Başkanın da bu hususta bir kanaatini belirtmesi lazım. Geçen hafta denildi ki: “Artık millet el koydu, bundan sonra vekiller değil, STK’lar eliyle millet yazacak anayasayı.” Cumhurbaşkanımız söyledi, aynen bu şekilde söyledi. O zaman biz burada neyiz?

İkincisi: Bütün sistemlerde meşruiyetin kaynağı, meşruiyetin ne olduğu hep tartışılmıştır, ta Aristo’dan beri biliriz ve bazen ilahî, kutsal kitaptan alınır meşruiyet, bazen kral insan dışı bir şeydir, oradan alınır, demokraside meşruiyetin kaynağı usuldür, yöntemdir. Biz, burada diğer Türkiye’deki 80 milyon insanın içinden ayrı bir insan olarak bir şeyler konuşup bir şeyleri değiştirmeyi kendimizde hak görüyorsak bu meşruiyeti bir yerden alıyoruz. Bunu aldığımız yer mevcut Anayasa’dır. Mevcut Anayasa kendisinin değiştirilmesiyle ilgili 175’inci maddesinde hüküm koymuştur ama yenilenmesiyle ilgili bir şey defakto bir şeydir. Onun için bu biraz, başka tabir bulamıyorum, ucuz bir demagojidir: “5 kişinin yazdığını niye 20 kişi yazamasın yeniden?” Böyle bir şey yok. O 5 kişi geldi, karşılığını göze aldı, mevcut Anayasa’yı ilga etti, tek kişi de olabilir ve dedi ki: “Ben yeni bir anayasa yazıyorum.” Eğer biz bugün mevcut Anayasa’yı ilga, ihlal ederek bir işe başlıyorsak yeni bir anayasa yazmamız teknik olarak mümkündür. Ama, mevcut Anayasa’mız, bizim ağzımızdan konuşma yapmamıza imkân veren ve meşruiyetimizin kaynağı olan Anayasa 175’inci maddesinde değiştirilmeyi düzenlemiştir. Bütün anayasalarda da böyledir. Alman Anayasası’nın bir 20’nci maddesi vardır, çok atıfta bulunur, der ki: “Bu anayasal düzen Anayasa’daki yazılı esaslarla şey yapılamıyorsa her Alman’ın bunu korumak için direnme, isyan etme hakkı vardır.” ve yorumda bu silahlı şeye kadar gider. Orada da 79’uncu, 20’nci ve başındaki maddeleri değiştirilemez Alman Anayasası’nın, hiç kimsenin de aklına gelmez. Yani, bugün bizim ikide bir örnek verdiğimiz, mesela Amerika, Amerika’da bazı başkanlar yüksek mahkemeye hiç üye atayamıyorlar, hepimiz biliyoruz ama hiçbirinin aklına “Ya, orada benim arzu ettiğim gibi bir karar çıkmayacak. Niye 11 kişi bu, daha çok yapalım, 20’ye çıkaralım, 9 tane üye atayalım ve orada bir kendimize uygun yapılanma yapalım.” diye bir şey iki üç senedir gelmemiştir.

Ve bu kurucu şeyin bize devredilmesini de ben anlayamadım. Eğer Meclis Başkanımızın liderlere birer mektup yazıp oradan 3 kişinin gelmesi Türkiye Büyük Millet Meclisinin de iradesiyse o zaman oylama, orada tartışma vesaire bunların hiçbiri, benim bildiğim kadarıyla, yapılmadı yani bize böyle bir devir yok.

Şimdi, demokratik süreçlerde gündem belirleme, irade oluşturma, karar alma, uygulama, denetim, bu süreçler var. Şimdi, gündemi bu şeyde belirlemeyi ve bununla ilgili bir irade oluşturmaya biz mevcut Anayasa içinde yapmak durumundayız. Hâliyle eğer “Mevcut Anayasa’yı biz tanımıyoruz, ihlal ettik, ilga ettik, kaldırdık.” demiyorsak yeni bir Anayasa yazmamız da mümkün değildir teknik olarak.

Teşekkür ederim.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Başkanım, tamamlayıcı olarak eğer müsaadeniz olursa...

BAŞKAN – Buyurun efendim.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Şimdi, bu, sözün en başında, “Anayasa’nın yenilenmesi olmalıdır.” diye ifade etmemden sonra herkes konuşmasını yaptı ve en nihayetinde de bunu bir netleştirelim noktasına gelindi. Dolayısıyla, sadra şifa da bir şey söylemiş olalım, hem de bir şeyi de açıklığa kavuşturmuş olalım. Sayın Meclis Başkanımız olarak sizin yazmış olduğunuz mektuba karşı Sayın Genel Başkanımızın 12 Ocak 2016 tarihinde isimlerimizi bildirirken yazdığı mektup -o anlamda 3 sayfalık- tutumumuzu da ortaya koyan ve bizleri bağlayan, sadece buradaki 3 üyeyi değil Milliyetçi Hareket Partisini bu anlamıyla bağlayan bir metindir. Biraz önce Cumhuriyet Halk Partisinin değerli temsilcileri de benzer bir mahiyette cevabi yazıya atıfta bulunmak suretiyle bu hususun altını çizmişlerdi. Bizim de önerilerimizden bir tanesi de odur. Benim bildiğim kadarıyla HDP’nin ve AKP’nin bu anlamda bir tutum belgesi sunulmadı cevabi yazı olarak. Mutlaka bir tutumu vardır, ben tutumu yok anlamında söylemiyorum. Teklifimiz odur ki her parti bu anlamda bir bağlayıcı tutum belgesini sunsun. Biz sunduk daha önce yani biz bir daha sunalım anlamında söylemiyorum bunu. Her parti bu tutum belgesini sunsun. Orada da bazı sorunları ortadan kaldıralım. Nedir mesela? Yine 2’nci bir önerimiz olarak onu da ifade edeyim.

Bilindiği üzere 24’üncü Dönemde biz 60 maddede mutabık kaldık. Bu 60 madde o dönemde siyaseten tartışıldı, “Hadi, getirin bunu masaya.” dendi. Bu, doğru değildi. Çünkü 60 madde bir bölüme hasredilmiş ya da tüm müesseseleri birbiriyle uyumlu bir şekilde barındıran bir 60 madde değildi. Söz gelimi, Anayasa Mahkemesi mevcut Anayasa’mızda 8 maddede düzenlenirken biz o 60 maddenin içinde 3 madde olarak Anayasa Mahkemesine ilişkin değişikliklerde tam olarak mutabık kaldık ama mevcut Anayasa’daki diğer 5 maddede bir mutabakatımız yoktu. Dolayısıyla, biz o 60 maddeyi bağımsız, müstakil bir anayasa değişikliği paketi olarak Meclise getirseydik, tabirimi hoş görünüz, Anayasa Mahkemesi bir deve kuşuna dönüşecekti yani deve mi, kuş mu olduğu belli olmayan bir yapı olacaktı; 60 maddenin tamamı bu durumda. Dolayısıyla, böylesine bir tutum belgesi sunulursa bu tutum belgesinde özellikle bu hususla ilgili olarak da bu 60 maddenin bu yönüyle durumunu da deklere etmiş olur partiler. Ama, bu aynı zamanda şunun için de önemli: O 60 maddede söz gelimi partilerin programları itibarıyla, yaklaşımları itibarıyla değişiklikleri de olabilir yani “Biz o zaman şunda anlaşmıştık ama.” diyebilirler. Bizim yaklaşımımız itibarıyla yok, bunu şimdiden o anlamda ifade ediyoruz. Nitekim Sayın Genel Başkanımızın da AKP Genel Başkanı olarak Sayın Başbakan ziyarete geldiğinde 61’inci maddeden başlamak gerektiği yönünde, açıkça o yönde bir beyanı var; bunu da netleştirmek lazımdır.

Bir başka husus da yine bununla alakalı olarak. Bu tarz önemli müzakerelerde genel olarak “Her şeyde anlaşılmadıkça hiçbir şeyde anlaşılmamış sayılır.” yaklaşımı... Yoksa bir Anayasa değişikliği paketi yapıyorsak biz bu apayrı bir şeydir zaten kavramsal tartışmalarımızın başında ifade ettiğimiz husus da o dur, orada işte ince bir ayrıntı karşımıza geliyor.

Biz Anayasa'nın yenilenmesini murat ediyoruz yani Anayasa'nın değiştirilmesini de murat etmiyoruz, sadece basitçe bir Anayasa değişiklik paketi değildir bu, Anayasa'nın yenilenmesini tercih etmemizin sebebi o. Tam da Sayın Sancar'ın söylediğine o anlamda bir atıfta bulunayım. Anayasa bağlamında, bu çerçevede yeni Anayasa mı, Anayasa'nın yenilenmesi mi, değil de yeni Anayasa mı, Anayasa'nın değiştirilmesi mi ikileminden ayrı olarak bunların problemini çözebilecek şekilde Anayasa'nın yenilenmesinden söz etmek mümkün. Hem bir "yeni" kavramı var o yönde yani yeni bir yaklaşım söz konusu hem de o asli kurucu iktidar tartışmalarına da girmeden bunu ifade edebilecek kavramı biz "Anayasa'nın yenilenmesi" olarak benimsiyoruz. CHP'nin kıymetli temsilcisi de bu anlamda konunun başka bir yönüyle birinci oturumda bir açıklama yaptı, doğru bir yaklaşımdır. Yani, bir savaş hâli söz konusu değilken, yeni bir devlet kurulmazken yeni bir anayasadan söz etmemek lazım. Ama, bunu, yapacağımız onca çalışmayı da bir anayasa değişiklik paketi hâline getirmemek lazım, onun için "Anayasa'nın yenilenmesi" demek lazım. Sayın Çiçek çok doğru bir örnek verdi ama ben ondan farklı bir sonuca varıyorum. Bina örneğini verdi. Biz burada tam da o bina örneğinden hareketle pencerede eskime, zeminde yenilik ihtiyacı, kapıda değiştirme muradı, hepsini görüyoruz ama temel var. Dolayısıyla, biz o temele dokunulmaması gerektiğine inandığımız için o 4 direkt üzerinden "yeni anayasa" değil de "Anayasa'nın yenilenmesi" tercihini benimsiyoruz.

Bir de bu sadece hukuki anlamda da değil yani hukukçular bunu tartışmış, asli kurucu iktidar olmaması itibarıyla buranın yeni bir Anayasa yapamayacağına dair bize referanslar vermiş, bu somut olarak Anayasa'mızın 175'inci maddesinde de ifadesini bulmuş. Ama, ilk oturumda ifade ettiğim "Anayasa'nın yenilenmesi" kavramını tercih etmemizin nedeni olarak sunduğum Anayasa'mızın ilk 4 maddesiyle yani cumhuriyetimizin temel tercihlerinin benimsendiği, kuruluş felsefemizin temel tercihlerinin benimsendiği ilk 4 maddesiyle bize göre tamamen bu 4 maddeyle ilintili olduğu için sahip çıkma noktasında olduğumuz, diğer bazı maddelerinde, işte 36'ncı maddede dil hassasiyetiyle ilgili, 42'nci maddede keza öyle, Türk vatandaşlığına ilişkin 66'ncı maddede, devletimizin idari yapısına ilişkin 123 ila 127'nci maddelerindeki yaklaşımlarımız da biz Anayasa'mızın ilk 4 maddesiyle ilintili, hatta ondan mülhem gördüğümüz için bunu bir sahip çıkışımız var. O, biraz önce söylediğim hukuki gerekçelerin yanı sıra, bu doğrultuda bize göre bir siyasi gerekçe de var. Çünkü bu 4 madde Samsun'dan başlayarak, Erzurum'da, Sivas'da, Amasya'da, benim memleketim olan Afyon'da Kocatepe'de yazılmış maddeler, bedel ödenerek yazılmış maddeler. Dolayısıyla, siyasi, sosyolojik ve tarihsel gerekçelerle de bunların o yönüyle değiştirilmemesi gerektiğini düşündüğümüz için biz "Anayasa'nın yenilenmesi" kavramını tercih ediyoruz. Bu çerçevede bunları da ortaya koyar mahiyette somut üzerinden giderek yeniden ifade ediyorum, eğer tüm siyasi partiler bir tutum belgesini zatıalinize cevaben, Komisyonumuzun Başkanı sıfatıyla, bildirirlerse, kamuoyuna da açıklanırsa bu yönüyle isabetli olur, hem de biraz önce söylediğim gibi o 60 maddenin durumu vesair ne olacak sorularının da cevapları oralarda bulunabilir.

Eğer ikinci oturum olarak biz artık gündemimizin 3'üncü başlığına da girmişsek yani bu söylediklerimle ilintili olduğu için, birkaç somut önerimizi de paylaşmak isterim. Yani, çalışma usullerine ilişkin de onun

belirlenmesi gündemimizin 3'üncü maddesi. Eğer ona girmiş isek buna ilişkin somut önerimizi de paylaşacağım, yok değilse şimdilik burada keseyim, ona geçtiğimizde ifade edeyim.

BAŞKAN – Daha 3'e girmedik, görüşeceğiz efendim, hayhay.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Başkanım, usul...

BAŞKAN – “Usul” mü dediniz? Usul esası keser.

Buyurun.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Usul önemli. Şimdi, aşağı yukarı ilk iki oturum bir giriş. Girişte öze ilişkin düşünceler, yönetime ilişkin düşünceler terennüm edildi ama şimdi esasen soruna yani öz değil, usul sorununa geldik. Birkaç problemi böyle sıra düzeni içerisinde tartışmamız lazım, değerlendirmemiz lazım. Bir: Bu Komisyonun görevi ne? Bunu tartışmamız lazım. Yenileme mi, yeni bir Anayasa mı, Anayasa revizyonu mu? Bunu tartışmamız lazım, yoksa her birimiz öyle şey edersek...

İki: “Makul süre” diyorsunuz delegasyonda, ilk görevlendirme yazınızda. Bu Komisyonun süresi ne olacak? Bunu konuşmamız lazım.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – 3'üncü başlıkta onları konuşalım diye, ben de o yüzden tamamlayamadım. Sayın Sancar, onunla ilgili aslında bazı şeyler söylemişti.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Tabii, tabii, biliyorum, anladım. Yani, pratik olmamız lazım; bu önemli.

Şu ana kadarki müktesebatın akıbeti ne olacak yani tekliflerimiz, “uzlaşma” dediğimiz maddeler revize edilecek mi? Bunları konuşmamız lazım. Ama, daha öncesi, biz onu ilk çalışmada gerçekten “Parlametoya sunulacak bir tasarının ortaya çıkması hâlinde, Parlamento aşamasında bu iradenin tabii olacağı hukuk ne olmalıdır?” sorusunu bilinçli olarak askıya aldık. Çünkü asli kurucu iktidarın yetkisi mi, arkadaşımızın 175'inci maddeye verdiği anlam mı cari olacak? Bunları tartışmamız lazım. Cemil Bey, zaten o anayasa toplantı tartışmalarında hatta yaptı.

Burada şu var, uzlaşma komisyonları hukuku bakımından bir ilkeyi paylaşayım: Uzlaşma Komisyonunun görevlerini, partilerin tutum iradesini daha önce muhtemelen... Başkanım, sizin liderleri ziyaret imkânınız oldu mu?

BAŞKAN – Hayır, yok.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Kuruluş öncesi olmadı, değil mi? Daha önce liderler de ziyaret edilerek... Başkanın delegasyon, görevlendirme iradesindeki görevdir, bağlayıcı değil ama uzlaşma hukukunun, yani yazılı olmayan bir komisyondur... Ama, bana göre süpra pozitif bir komisyondur ve yürürlükteki hukukun üstünde bir komisyondur. Uzlaşmanın var olması hâlinde yürürlükteki Anayasa'nın bir ağacın yaprakları kadar etkisi olmaz, yeter ki uzlaşma olsun ama hepimizin, dört grubun, yansımaları maddeler vesaire...

Şimdi, bizim bir defa görevimizin bugün mü, yarın mı bilemiyorum, takdir epeyce ilerledi ama buna şey etmemiz lazım. Ha, gözden geçirilir mi, tabii... Çünkü burada yeni anayasa ama bu nedir, 3 tane görüş var. Bir, yeni anayasa görüşü var. İki, restorasyon görüşü var. Üç, köklü değişim, yenilenme. Yani, paradigmalarda değişiklik olacak ama sütuna dokunmayacaksınız, oraya ne murç...

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Altında kalırsınız.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Evet. Bütün bunları aksi takdirde retorik, tekrarlarız. Yani, bu usul gelecek oturumun şeyi olabilir.

BAŞKAN – Fikirlerinizi beyan ettiniz.

Teşekkür ederim.

NAMIT HAVUTÇA (Balıkesir) - Bu hususlar itibarıyla usul hakkında ben de konuşmak istiyorum.

BAŞKAN – Şimdi, usulden esasa geçildi ama burada.

NAMIT HAVUTÇA (Balıkesir) – Bu usulle ilgili...

BAŞKAN – Peki, Namık Bey, buyurun efendim.

NAMIT HAVUTÇA (Balıkesir) – Değerli Başkanım, Sayın İyimaya'nın ortaya koyduğu ifadeyi şöyle bir açıklığa kavuşturmak lazım: Bugünkü Türkiye Büyük Millet Meclisinin meşruiyetinin kaynağı mevcut Anayasa'mızdır; bu bir.

İkincisi: Bu Anayasa 5 generalin değil, tam 116 maddesi 18 kez değişmiş ve artık 5 generalin anayasası olmaktan başka bir anayasaya gelmiş. Düşünün 175 maddesinin 116'sı değişmiş ve burada 18 kez değişmiş. Dolayısıyla, biz şu anda eğer bizim meşruiyetimizin kaynağı Türkiye Cumhuriyeti devleti bir hukuk devletiyse hiç kuşkusuz mevcut Anayasa'yla bağlıyız; o da çok açık.

175 madde bu Anayasa'nın nasıl değişeceğini amir olarak düzenlemiş, hangi koşullarda teklif verileceğini, hangi koşullarda referanduma gidileceğini de belirlemiş. Dolayısıyla, mevcut Anayasa'yı yok sayarak bizim böyle bir usulü gerçekleştirmemiz olanaksız, aksi hâlde yürümemiz imkânsız. O bakımdan bu usule dikkat edilmesi ve Anayasa'mızın bizi bağlayan 175'inci maddesindeki değiştirme usul ve esasları bizim açımızdan kesinlikle bağlayıcıdır.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Yürürlükten kaldırma konusu.

NAMIT HAVUTÇA (Balıkesir) – Yok, hayır, 175'inci maddeden bahsediyorum.

O bakımdan, tabii, bu Komisyonun hangi usul ve esaslarda çalışacağı bir sonraki gündemin konusu, oradaki tabii ki tartışabiliriz, Komisyonun görevini, amacını, süresini vesaire ama bu konuda da bir açıklık getirmek istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Yani, biz, tabii ki 1982 Anayasası'na bağlıyız, tabiiyiz, ona göre de yemin etmiş durumdayız. Değişiklik meselesi de 175'de. Ahmet Bey'in söylediği hadise bu komisyonun kanun...

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Buharlaştırır efendim bu işi, yeter ki uzlaşalım.

BAŞKAN - Birinci çalışmada da, daha önceki komisyon çalışmasında da bu görüşünü serdetmişti zaten.

BAŞKAN – Buyursunlar Beyefendi.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – İki cümle Sayın Başkan ettiğim...

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Sayın Başkan...

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Biliyorum söz sizdeydi ama Sayın Başkan öyle uygun gördü, söz verdi.

Şimdi, Bülent kardeşimin kurucu iktidarla ilgili söyledikleri bir parça bana cevaptı tabii ki. Olabilir, şüphesiz, sizin de en az benim kadar, belki benden çok daha fazla iyi bildiğiniz kanısındayım yani bunda hiç şüphe yok, yalnız şunu sormama izin verin: "Kurucu iktidar" ya da "kurucu irade" derken, çünkü bu kilit bir mesele, hangi iradeyi kastediyorsunuz? 21 Anayasası'nın ilk 3 maddesine yansıyan kurucu irade mi, 24 Anayasası'nın orijinal halindeki ilk 4 madde mi, 61 Anayasası mı, yoksa "Temizleyelim." dediğiniz darbe hukukunun kaynağını oluşturan anayasa...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – 1919’da başlayan ve bugüne kadar gelen.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Şunu söyleyelim, yok, şöyle söyleyeyim çünkü tartışmalar burada kilitleniyor: Samsun hepsini söyleyebilirsiniz. “İlk 4 madde” dediğiniz zaman bunu netleştirmeniz gerekiyor. “1982 Anayasası’nın ilk 4 maddesini tartışmayız.” mı diyorsunuz? Biraz önce beyefendi bir tutum belgesi önerisiyle bunun açılmasına dair bir yol önerdi. Kabul ediyorum, doğrudur. Fakat böyle soyut bir şekilde tartıştığınızda kurucu irade ile kurucu iktidarı birbirine karıştırdığımızda çok ciddi bir siyasi tarih tartışması yapmamız gerekiyor, bunu da yaparız şüphesiz. Yani, oturup Amasya Tamimi’nden Sivas Kongresi kararlarına, Erzurum Kongresi kararlarına kadar, 1921 Anayasası’ndan 24 Anayasası’na, ondaki 45 değişikliğine ve ondan sonra gelen 61 ve 82 Anayasalarına kadar tartışırız. Ama, eğer “Bu bizim kırmızı çizgimizdir.” dersiniz, “kurucu iktidar” yerine “kurucu irade” gibi bir ifade kullanırsanız oturup tartışmak gerekiyor. En azından sizin bunu bizim tartışabileceğimiz netlikte bize sunmanız gerekiyor. Aynı şey bizim için de geçerli. Önerdiğimiz her konuda eğer netlik yoksa bizden bunu isteyin. Ben bu tartışmanın şu minval üzerine bir süre daha devam etmesini hayırlı buluyorum Sayın Başkanım, çünkü eğer buralarda yani o nedenle size bütün üslup çekinceme rağmen bu şekilde sunmanız dolayısıyla teşekkür ettim. Netleşelim, hangi çerçevede, neyi konuştuğumuzu bilelim çünkü birbirimizden saklayacak, sakınacak bir şeyimiz yok, hatta biz bütün tartışmaları takip etmek üzere görüntüsüz basının not almasını bile öneriyoruz. Herkes ihlal ettiği kırmızı çizgi veya başka meselelerle ilgili daha net öneri veya fikirle gelirse daha iyi olur.

İzin verirsiniz 175’le ilgili de naçizane görüşlerimi paylaşayım size. Evet, bir anayasa yürürlükten kaldırılmadan, dar ve mutlak anlamda yeni bir anayasa yapılamaz; bu doğrudur. Bir anayasa yapım ilkeleri içeren mesela MGK bildirisi gibi bir şey veya millî birlik komitesi görevlendirmesi gibi bir şey kastetmiyoruz zaten yani burada anlaşabiliriz. İsterseniz buna “yeni anayasa”, isterseniz “anayasa değişikliği”, isterseniz güzel bir ifade olarak “anayasal reform” da diyebilirsiniz. Bu isimler üzerinde konuşabiliriz ama bu da sorunu çözmiyor çünkü ne kastettiğimizi daha açık söylemek zorundayız. Yani, sanırım, kilit mesele Sayın Tezcan’ın biraz önce söylediği “Biz şu şu şu maddelerin şu formülüne mi, yoksa şu ilkelerin tartışılmasına mı karşıyız?” bunu açıkça söylenebilir, yoksa 175’inci maddeyi dahi kurucu iktidar değiştirebilir. Yani, yeni bir anayasa değişikliği usulü öngörülebilir, buna engel yoktur. Meclis 330 artı referandumla, 367 eksi referandumla 175’i de değiştirir çünkü Meclis...

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – 175’e göre değişebilir.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Bu da 175’e göre değişir. Fakat burada totolojiye de hiç ihtiyacımız olduğu kanısında değilim çünkü sonuç itibarıyla hepimiz bu usulleri biliyoruz. Eğer temel meselelerde anayasa metninin bütün önemli kısımlarında uzlaşırsak sanırım en kolay uzlaşacağımız yer bunu Meclisten nasıl geçireceğimizdir. O nedenle, biraz daha somutlaşmış oldu tartışma diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan. Ayrıca, Sayın Çiçek, sıranızı bana verdiğiniz için de teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Rica ederim.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Estağfurullah.

BAŞKAN - Sayın Cemil Çiçek, buyurun efendim.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; evvela bir iki hususu tavzih edeyim. Birincisi: “Şartlar müsait değil anayasa yapmaya.” lafı bana ait değil. Yani, tam tersi, bu şartlar ne zaman müsait olacak, bugün olmaz, yarın başka olaylar olur, bir başka olur, nitekim 2011’de başladığımızda da böyle bir üzücü, can yakıcı bir olayla başladık ama buna rağmen Komisyon çalışmalarına devam etti; bir.

İkincisi: Atıf yaptığım husus 2011’deki partiler ile bugünkü partiler aynı partiler, bir kısım arkadaşlarımız değişik, bir kısmı da zaten o gün gerek uzman veya danışman olarak veya partilerini temsilen bulundular. Şimdi, yani o söz bana ait değil. Dolayısıyla, “Şatlar müsait değildir anayasa yapmayız, o zaman bu işi bırakalım.” değil, tam tersi ben diyorum ki o gün de bu kararlılığı göstermiş birisi olarak, Meclis Başkanı olarak bu anayasayı yapalım ve Türkiye’nin gündeminde Anayasa’dan kaynaklanan sorunları en azından asgariye indirelim, en azından ikinci, üçüncü plana düşürelim. O niyetle ben bu söze atıfta bulunuyorum. Bunu söyleyen de bir köşe yazarı filan değil, bizatihi bu çalışmalara destek verelim, niye...

Üçüncüsü: Ben burada görev yapan arkadaşlara ve de partilerine “Siz niye buradasınız?” demek saygısızlığını göstermem, ben siyaseti nezaket üzerine yapmış bir insanım. Sadece netleştirmek istedik. Çünkü müzakere heyetleri kendilerine çizilen çerçevede o masaya otururlar. Sizin için o söylediğiniz, Sayın Tezcan, ne kadar doğruysa bu taraf açısından baktığınızda da bizim partimiz de diyor ki: “Biz yeni bir anayasa yapmak üzere sizi görevlendiriyoruz.” “Diğer söyledikleriniz önemsizdir.” filan demiyoruz, demedik, altını çizelim. Onlar da önemlidir, onların da değişmesi gerekir, onların da ele alınması gerekir. Ama, bu Komisyon Sayın Başkanın... Çünkü kendi fikrimizi ortaya koymak ve niye burada bulunduğumuzun gerekçesidir o Sayın Başkanın yazdığı yazılar, yoksa onun yerini ikame olarak ben bu sözleri söylemiyorum yani o noktada da herkesin makamına da saygı duyarım. Şimdi, siz nasıl o gerekçelerle buradaysanız, biz 3 arkadaş olarak da yeni bir anayasa yapımına katkı vermek üzere buradayız. “Bunun dışında gündeme getirilecek konular önemsizdir.” demiyoruz. Bunun başka yolları bulunabilir, değilse biz Siyasi Partiler Kanunu’nu da burada konuşacağız, Basın Kanunu’nu da konuşuruz, seçim mevzuatını konuşuruz, bilmem RTÜK Yasası’nı konuşuruz, hatta bu tartışmaları 2011’de de yaptık, bakın, tutanaklarda da vardır. “Darbe hukuku” dediğiniz o rakamlar sizden mülhem rakamlar; 688 yasa, 90 kanun hükmünde kararname. Biz, şimdi, eğer Komisyon olarak bu 688 yasanın, 90 kanun hükmünde kararnamenin değişmesi gerekiyor, buna itirazımız yok, bunu kimse yanlış anlamasın. Ama, biz bunları burada konuşacaksak ve bu Komisyonun görevi buysa bizim böyle bir yetkimizin olmadığı kanaatindeyiz. Niye? Sayın Başkan, bizi bunun için davet etti, bizim partimiz de yeni bir anayasa... Söylediğiniz hususlar için bin tane formül bulunabilir, formül istiyorlarsa hepimiz söyleyebiliriz ama bu partilerimizin başka bir inisiyatif almasını... Meclis Başkanı böyle bir işe destek verebilir, öncülük edebilir, onu bilemiyorum kendi takdiri ama grupların yapacağı işi, Meclisin yapacağı tüm işi bu 12 kişiye getirip yüklersek biz bu işin içerisinden çıkamayız. O zaman nasıl olacak bu iş? Buradaki bir durumu, kaldı ki bugün konuştuğumuz konular... Yani, şunda evvela bir şeyimiz var. Yani, “Bu, 2011’deki Komisyonun yaptığı

çalışmalara ilave, kaldığımız yerden başlıyoruz.” Bu laf da bana ait değil. Elbette, Mehmet Bey’in söylediği o 60 maddede herkes belki çalışma usullerinde diyebiliriz ki: “Ya, o günün şartlarında öyle oldu ama bu görüşlerimiz bir defa daha gözden geçirelim”. filan, eyvallah, bunların hepsini konuşacağız. Ama, bunların hepsi konuşuldu ve onun sonucunda denildi ki: “Evet, yeni bir anayasa yapacağız, bizim asli işimiz bu, diğer konular başka şekilde olabilir, gelin, şu işi nasıl yaparsak...” onu takvime bağladık ve ondan sonraki süreç hep yeni anayasa meselesi üzerinden. Yeni anayasa, anayasanın yenileşmesi, e, bu da yeni çıktığına göre bundan ne anladığımızı... Ortak dili konuşamazsak o zaman yanlış anlamalarla “Yanlış anladınız.” deyip hiç durmadan tavzihle zaman kaybetmiş oluruz. Şimdi, bu kavram da daha çok yeni, bu dönem gündeme geldi, 2011’de, 2012’de bunlar, bildiğim kadarıyla, yok. Olur mu? Olur, tamam, ona da itirazımız yok. Ama bilelim ki: “Biz burada niye varız, niçin varız? Bu çalışmaları nasıl yapacağız? Ne noktaya getireceğiz?” Bunları işin başında açık konuşmazsak... Demin söyledim “Bir buçuk sene sonra burası yeni bir anayasa yapamaz, kurucu meclis.” dendi, üniversitede söylendi bunlar, tutanaklar da var. O zaman biz bir buçuk senedir ne diye kaza, köy, il, bölge dolaştık durduk? Bu türlü gereksiz tartışmalarla biz kendimizi tartıştırır hâle getirmiş olduk bu açıklamalarla o zaman da.

Kaldık ki bir şey daha ifade ettim, “Biz yeni bir anayasa yapabilir miyiz?” diye daha partileri davet etmeden, uzmanlığa, akademiye, bilgiye, bilime saygının gereği olarak, tüm her görüş anayasa hukukçularını davet ettim, bir Kemal Gözler Bey gelmedi yurt dışından, bir arkadaş daha gelmedi profesör olan, 2 kişi hariç. O tutanaklara lütfen bakarsanız, yanlış hatırlamıyorsam, yine ihtirazı kayıpla söyleyeyim, hepsi dedi ki: “Bu Meclis yeni bir anayasa yapar.” o hâlde bilim dünyası “Yeni bir anayasa yapar.” diyor, biz de oradan aldığımız destekle yeni bir anayasa yapmak üzere 2011’de başlattık, tekrar başa dönmeyelim, kaldığımız yerden yeni bir anayasa, isterseniz “Anayasa’nın yenilenmesi” deyin ama ne dediğimizi bilerek, anlayarak kaldığımız yerden, şimdi 3’üncü maddede nasıl çalışacaksak -çalışma usullerini- fazla da uzatmayalım, bunun üzerinden devam edelim.

BAŞKAN – Meral Hanım, buyurun.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan, ben de geçen dönem Komisyondaydım parti adına, o yüzden o tartışmaları da ayrıntılı bir şekilde biliyorum, dâhil olduk çünkü. Yani şöyle: Bu tartışmalar... Şüphesiz, hiçbir tartışma zararlı değildir ama biraz zaman ve yönteme ilişkin daha hızlı yol almak gerektiğine inanıyoruz. Sayın Parsak ve sizsiniz herhâlde, “Bizim tutum belgemize ilişkin diğer partiler de tutum belgelerini ortaya koysunlar.” gibi bir beyanda bulundu, bizim buraya, cevapta illa bir tutum belgesi koymamız gerekmiyor, bizim getireceğimiz anayasa taslağımız ve bizim bu konudaki duruşumuz, ilkelerimiz, yaklaşımımız bellidir. Yani biz bu masaya gelmişsek, bunu kabul etmişsek Türkiye’de yeni bir anayasa... Adına nasıl dersek, yenilenmesi mi, reformu mu, yeni bir anayasa mı; bu iradeyle gelmişiz ve bu konuda mümkün olduğunca anayasa yapım sürecine pozitif katkı sunmak üzerinden yani bu sürecin mümkün olduğunca pozitif yönde içinde olmak perspektifiyle geldik çünkü çok önemli bir mesele. Şüphesiz, Sayın Sancar’ın dediği gibi bir anayasa fetişizmi değil ama sonuçta, şu anki Anayasa’yla da Türkiye’nin demokrasininin asla çitayı yükseltemediği

yani ulusal üstü sözleşmelere aykırılık teşkil ettiği, iç meselelere çözüm üretmediği bir tablo var ortada.

Şimdi, CHP'nin önerisini şu açıdan anlamak gerçekten mümkün değil yani teknik bölümü Mithat Bey çok iyi açıkladı ama siyaseten hem darbe yasalarını tümüyle elemekten söz edip hem de darbe iradesini yani o ilk 4 maddeyi orada koruma ve kırmızı çizgi olarak ortaya koymak da büyük bir açmaz yani nasıl oluyor? Biz de yol temizliği öneriyoruz, usul tartışmasında söyleyeceğiz. Türkiye'de anayasayı bir kere herkesin tartışabilmesi gerekiyor, herkes düşüncesini açıklayabilmeli, basın-yayın özgürlüğü olmalı ve gerçekten darbe hukukundan da arınmalıyız. Ama biz, arınmalıyız derken bir yandan da o iradenin getirdiği bazı ilkelere de -sıkı sıkıya- "Asla değişmez." demek bizce biraz çözümü zorlaştırıyor.

Şunu da ifade etmek istiyorum: Bu dört parti sadece bizim... BDP idik o zaman, şimdi Halkların Demokratik Partisi olarak oturuyoruz, o zaman da bu tartışmalar -Sayın Çiçek de söyledi- çok geniş yapıldı -akademi dünyasında, işte, üniversitelerde kurucu irade tartışması, yapılabilir mi diye- ve neticede, dört siyasi parti, Meclis ve aynı zamanda, üniversitelerden de şüphesiz akademik düzeyde eleştiriler olabilir ama bunun nihayetinde 175'i aynı yöntemle değiştirip yine yeni bir yol izlenebilir. Buna engel bir durum yok, yeter ki siyasi irademiz olsun. Yoksa bu masaya ilişkin şimdi usul tartışacağız ve bu usulde de uzlaştıktan sonra her birimizin partisi bize yetki vermiş bu konuda, biz gelip burada tartışacağız, son şekli verilecek ve Meclise gidecek. Hatta geçen seferki usul kurallarında şu da vardı: Meclis değiştirmeyecek bile, bu Uzlaşma Komisyonunun iradesi orada geçecek şekilde bir ilke bile vardı.

Yani çok uzatmayayım, özetle bunları paylaşmak istedim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bir cümle sadece, polemik olsun diye söylemiyorum.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Ben de polemik olsun diye söylemedim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yok yok, hayır, ben netleşsin diye söylüyorum. İlk 4 madde, ilk 3 madde -dördüncüsü ona ilişkindir- darbe iradesi değildir, çok net yani darbecilerin iradesi ilk 3 madde değildir, Anayasa'nın geri kalan tamamında bunları tek tek konuşabiliriz, bu konuda netiz. İlk 3 madde darbecilerin iradesi değildir.

BAŞKAN – Oktay Öztürk Bey, buyurun efendim.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Sayın Başkanım, bu tartışma biraz da Cemil Bey'in "Buraya gelirken hangi düşünceyle geldiniz? Yeni bir anayasa yapmak üzere mi geldiniz, yoksa Anayasa'da değişiklik yapmak üzere mi? Bunun netleşmesi lazım, gerekirse ara verelim, merkezleriyle görüşsünler." Bunun üzerine geldi. Bakın, biz buraya gelirken irademizi Sayın Genel Başkan size mektupla bildirdi, sonunu okuyorum: "Siyasal yapıdaki antidemokratik uygulamaları tasfiye ederek modern demokrasilerde olduğu gibi düşünce, ibadet, inanç, teşebbüs, örgütlenme ve benzeri alanlarda temel hak ve hürriyetleri güvence altına alan demokratik devlet yapısına kavuşturacak, vatandaşlarımızın aynı milletin bir ferdi olmaktan gurur duyacağı, ayrışmayı değil bütünleşmeyi, farklılaşmayı değil kucaklaşmayı, kutuplaşmayı değil kaynaşmayı sağlayacak toplumsal uzlaşmayı gerçekleştirecek, bizi Türk Milleti olarak tanımlayan, cumhuriyetin kurucu felsefesinin aşındırılmadığı, milli ve

üniter varlığımızı güvenceye alan ilk dört maddesinde ifadesini bulan esaslara dayalı bir anayasa öngördüğümüzü her platformda dile getirdik.” Bunu size gönderdi, siz de okudunuz, irademiz ortada ve kabul ettiniz. Yani bize dönüp şunu demediniz: “İktidar partisi yeni anayasa istiyor, dolayısıyla, uyuşmuyorsunuz, uzlaşamazsınız.” Böyle bir şey de demediniz. Yani bizim irademizi bile bile bizi kabul ettiniz, geldik. Dolayısıyla, bizim artık geriye gidip kimseye bir şey sorma gereğimiz yok, irademiz ortada, bunu kabul ettiniz, bizi de davet ettiniz, biz de bu irade üzerine geldik ve buradayız.

BAŞKAN – Oktay Bey, iktidar partisinin beyanı da bu istikamette. Bir anayasaya ihtiyaç olduğunu ifade ediyor. Ruh itibarıyla tamam, şekil meselesinin nasıl olacağı ilerideki müzakerelere kalmış. Sistem nasıl olacak, parlamenter sistem, güçlendirilmiş sistem ya da Başkanlık sistemi? Yani bunlar müzakereye tabi hadiseler.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Sayın Başkan, o ayrı bir mesele de ara vermeye vesaireye gerek yok, biz irademizi ortaya koymuşuz, diyoruz ki: Anayasa’da köklü bir değişiklik olacak, ilk 4 maddeye dokunulmayacak, bu bir yapı ise bu yapıyı ayakta tutan 4 maddedir, diğer tarafta istediğinizi değiştirin, çatısını değiştirin, duvarlarını değiştirin, tabanını değiştirin, çağın gerekleri neyi gerektiriyorsa bunu yapın ama 4 maddede hassasiyetimiz var diyoruz. “Kırmızı çizgi” tabirini de kullanmıyorum çünkü Türkiye’nin bugüne kadar bütün kırmızı çizgileri altüst edildi, artık “kırmızı çizgi” tabirinin bir anlamı da kalmadı, bu bizim hassasiyetimiz, bu noktalarda hassas olduğumuzu belirtmişiz. Dolayısıyla, bizim yeniden gidip bir yere danışacak bir hâlimiz yok, biz bu iradeyle buradayız.

BAŞKAN – Güzel.

Şunu ifade edeyim: Sayın Başbakanımızın, Sayın Davutoğlu’nun beyanı da zaten bir anayasa çalışmasına şu şu isimlerin gönderildiğidir, bu müzakerelerin sonunda bir neticeye ulaşacağıdır. Burada tıkanıklık diye bir hadise ben görmüyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanının ifade ettiği, Bülent Bey’in demin ifade ettiği, beyefendinin ifade ettiği hadise; evet, bakınız, demin Cemil Bey rakamlar verdi, ne dediniz? 688 yasa, 90 kanun hükmünde kararname.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Tutanaklarda var.

BAŞKAN – Nereden incelendi bu?

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Geçen dönem Cumhuriyet Halk Partisinin çalışması sonucu tutanaklara aktardığı bilgidir.

BAŞKAN – Bunda da ihtilaf yok partiler arasında, evet, ayıklanmalıdır, ona dair bir konuşalım, hay hay; gruplar arası görüşme mi? Hay hay. Formül ne? Hay hay. Burası ayrı, o çalışmada ayrı. Eğer bir birine karıştırırsak... Hakikaten, bakınız, tek tek yasayı ele al, onu uydur, onu bilmem ne yap ama onların meydana getirdiği yanlışlığı gidermek için ana yapıyı düzenleyeceğiz. Bu anayasayı yapacağız, o kadar. İtiraz yok, karar oy birliğiyle alınmıştır.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Hiyerarşik demokrasi!

BAŞKAN – Efendim, estağfurullah.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun Beyefendi.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Sayın Başkan, daha etkili olması için aynı sözü Sayın Çiçek’in üslubuyla söyleyebilmeniz lazım, henüz söyleyemiyorsunuz.

BAŞKAN – Yok, efendim, Cemil Bey’in ben eski arkadaşımıyım...

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Sayın Sancar, o zaman, yirmi beş aylık çalışmayı hiç dinlemediniz, hiç fark etmediniz, çaktığımız sıkıntıları bilmiyorsunuz. Siz o zaman başka bir galakside miydiniz biz bu çalışmalarını yaparken?

BAŞKAN – Mithat Beyciğim, bakınız, Cemil Bey’le benim hukukum çok eski, nezaketine... Siz kadife eldivenle bazı vuruşlar yaptınız, ben gayet iyi biliyorum, nezaketi, nezafeti... Yani buradaki samimi hava içindeki konuşmasını yanlış yorumlamayalım.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Ama hakka hürmet açısından söyleyeceğim: Biz 2011’den itibaren Sayın Çiçek’le birlikte çalıştık, Meclis Başkanımızdı ama biz Sayın Çiçek’in hiçbir zaman parti kimliğiyle karşımızda olmadığını gördük ve zinhar bundan kaçtı, burada bulunduğu müddetçe yani Komisyonun çalışmalarına müzaheret ettiği müddetçe biz Sayın Çiçek’i sadece Meclis Başkanı olarak gördük. Bunu da burada hakka hürmet açısından ifade etmek istiyorum. Hepimizin Başkanı olarak gördük. Bu, zatıalınıza de duyurulur efendim.

BAŞKAN – Kızım sana söylüyorum...

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Sayın Başkan, bir cümle...

BAŞKAN – Buyurun Sayın Sancar.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Sayın Sancar, eğer beni tartışırsanız anayasayı tartışamazsınız, onun için, eğer işinizi kolaylaştırıcaksa ben öbür odaya geçeyim, siz konulara devam edin.

BAŞKAN – Efendim, bu bir teneffüs hadisesiydi.

Ömer Süha Aldan Bey, buyurun.

ÖMER SÜHA ALDAN (Muğla) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Tabii, şöyle bir şey var: Sayın Genel Başkanla Sayın Başbakanın görüşmeleri sırasında -bu anayasa görüşmelerinden önce- darbe hukukuna ilişkin bir konuşma geçti, bir diyalog geçti aralarında ve bu konularda da o konuşma sırasında kendi aralarında bir uzlaşmaya varıldı. Biz bu anlamda bu darbe hukuku... Şu da çok yanlış bir tanımlama: Darbe hukuku dememek lazım, bence yasalardaki antidemokratik bütün düzenlemeler gözden geçirilmeli bu anlamda yani geniş bir tarama yapmakta fayda var. Süreç içerisinde sadece darbe döneminde değil sonrasında da gerçekten bazı demokratik hak ve özgürlükleri kısıtlayan önemli düzenlemeler oldu. Bunların gözden geçirilmesinde fayda var. Ha, ne olur? Bu komisyonda bir alt komisyon oluşturulabilir mi ya da bir başka komisyonla bir anlamda, paslaşmaya gidilir mi; bu da ayrı, tartışılacak, konuşulacak bir konu.

Tabii, çok saygı duyduğum Sayın Çiçek’in günlük siyasi tartışmaların burada yapılmamasına yönelik önerisini olumlu buluyorum. Ciddi bir iş yapalım madem yapacaksak. Elbette ki kendimizi dünyadan, Türkiye’den soyutlayacak değiliz, önemli gördüğümüz olayları belli bir ölçüde burada paylaşacağız ama bunda ifrata kaçmamak lazım, asıl meselenin anayasa olması lazım.

Sayın Çiçek’in konuşmasını, işte, “Bir tarafta yeni anayasa var, öbür tarafta değişim var, değişiklik var; kararınızı verin, yoksa masayı dağıtırım.” gibi algıladık biz ama mesele şeyde anlaşıldı. Sayın Çiçek’i de ben eski hukukumuza dayalı olarak biliyorum.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Abdestimizden şüphe yok herhâlde canım.

ÖMER SÜHA ALDAN (Muğla) – Ama şöyle bir şey var: Tabii ki yazışmalar sırasında Genel Başkanımız iradeyi ortaya koymuş oldu,

Cumhuriyet Halk Partisinin. Ha, maddelere bakış açımız birey olarak benim farklı olabilir ama ben bir siyasi partiyi temsilen buradayım, benim çerçevemi o çiziyor, Sayın Genel Başkanım çerçeveyi çizdi. Belki başka arkadaşlar da farklı bakış açısına sahiptir ama biz parti adına buradayız, birey adına burada değiliz, o bizi bağlar, o genel çerçeve ama sonuçta burada tartışma olur.

Diğer bir konu daha var, Sayın İyimaya “anayasasızlıktan” bahsetti, o geçiş sürecinde, bu tehlikeli bir süreçtir bana kalırsa. Yani 175’i zorlamaya kalkmamalıyız. Yine, Mithat Bey iyi bilir, Avrupa ülkelerinin üçte 2’sinde zaten değiştirilemez hükümler vardır. Yani faşizmi yaşamış, iç savaşları yaşamış, işgalleri yaşamış Avrupa ülkeleri bu konuda hassastırlar, duyarlıdırlar; onlarda değiştirilemez hükümler vardır. Bunları süreç içerisinde burada da oturup paylaşabiliriz. O anlamda, bizim o ilk 4 maddeye bakış açımızı da lütfen anlayışla karşılayın. Ha, şeye gelince, “İşte, efendim, bu 4 tane generalin işidir, bir Allah kelamı mıdır?” türünden yaklaşımlar da oluyor ama şöyle bir şey var: Çok zor bir süreçte Türkiye ve biz zor bir işe kalkışıyoruz şu anda yani o kadar lüksümüz yok. Ha, yeri geldiği zaman elbette ki konuşacağız, biz asgari müşterekte buluşmanın arayışı içindeyiz. Çok farklı anlayışlara sahip partiler olarak buradayız, eğer biz şimdiden böyle, tartışmayı bu noktada sürdüreceğiz olursak zaten bundan sonuç almak gerçekten mümkün olmaz. Bence süreç içerisinde konuşalım, tartışalım ama mesela, kendimize normalin dışında bir rol izafe etmeyelim. Yani kurucu iktidar gibi tanımlamaları çok doğru bulmuyorum. Biz temelde 4 siyasal partinin liderinin bir anlamda Sayın Meclis Başkanımızın önerisiyle bir araya gelip isimlerini verdiği kişilerden ibaretiz. Şu andaki konumumuza da çok önemli bir görev izafe etmemize gerek yok. Ama eğer ki süreç içerisinde bir şeylerde yol alabilirsek o zaman kahraman oluruz, o zaman gerçekten kendimize belli roller izafe edebiliriz. Ama bence şu aşamada bir masada oturan, Türkiye’nin iyiliğini düşünen, Türkiye’de yaşayan insanların mutluluğunu düşünen insanlar gibi kendimizi telakki edelim, bu yola böyle başlayalım diyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – İki istek var.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Beş dakika ara...

BAŞKAN – Hay hay efendim, verelim de iki isim konuştuğuktan sonra, iki zat konuştuğuktan sonra yapalım mı?

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Onlar da konuşsun, diğer oturumda direkt çalışma usullerine girelim.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Bugün artık girmesek daha iyi olur gibi görünüyor.

BAŞKAN – Abdülhamit Gül Bey, buyurun efendim.

ABDULHAMİT GÜL (Gaziantep) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Çok kısa arz edeceğim. Neticede, burada bu masa etrafında bir araya geldiysek genel başkanlarımızın yapmış olduğu temaslar neticesinde, Sayın Meclis Başkanımızın çağrısı üzerine bir araya geldik ve oradaki maksat da Türkiye’de sivil bir anayasa yapma yönünde bir irade. Daha önce 60 madde üzerinde uzlaşmış, 2011 Komisyonunda. Şimdi, baktığımızda, 39 maddesi mevcut Anayasa’da değişiklik yapan maddeler. Belki eksik olabilir, eski komisyondaki arkadaşlar tashih edebilir, benim çıkardığım, tek tek saydığım. 13 madde mevcut

Anayasa'da bulunmayan, yeni ihdas edilmiş yani bu Komisyonun belirlediği, ihdas ettiği maddeler, 7 madde de mevcut Anayasa'da olup da kısmi düzenlemeler yapan maddeler olmuş. Yani dolayısıyla, bakıldığında, burada biz esas itibarıyla yeni anayasa yapma iradesi olarak bulunuyoruz. Ha, buradaki ilk 4 maddeyle ilgili, zaten geldiğinde biz önerimizi sunacağız yani evrensel değerlere uygun ne varsa onlar alınacak. Dolayısıyla, bu anlamda, bizim burada usul meselesiyle ilgili, usul esasa mukaddem ama neticede, yol çalışması yapılmış, kimisi değişmiş, kimisi aynen muhafaza edilmiş. Dolayısıyla, burada her ilgili bölüm geldiğinde partiler kendi görüşlerini sunacak, mutabakat olacaksa mutabakat olacak, bunu bağıtlayacağız. Dolayısıyla, tekrar "Yeni anayasa yapılabilir mi?" tartışması 2011'de yapılmış, yapılabileceği yönünde bir irade ortaya konmuş, mesafe kat edilmiş, siyasi parti genel başkanları ad bu yönde görevlendirme vermişler, ben bu çerçevede, her türlü anayasanın, yeni anayasanın yapılabileceğini, ilkeler, devletin birliğine ilişkin, cumhuriyetin niteliği; her parti burada, bunlar zaten konulacak, her parti geldiğinde kendi görüşünü söyleyecek. Ama bu anlamda, kimisi "yeni anayasa", kimisi "yenilenmesi" diyebilir ama önemli olan yol alıp devam etme yönünde bir irademiz var ki buradayız, bizim buradaki irademiz de her mesele tartışılabilir ama yeri geldiğinde, bölüm geldiğinde biz kendi partimizin görüşlerini sunacağız, genel olarak da Anayasa'da o kadar değişiklik yapılmış ama ruhu aynı kalmıştır, biz ruhunun da değişeceği şekilde, Hükümet sistemi olsun, vesayet organlarından arındırılması olsun, egemenlikle ilgili olsun bu hususlarla ilgili esaslı değişiklikler yapmaya yönelik bir beklenti var. Sivil bir irade, 4 parti, Türkiye'nin önemli partileri bu masa etrafında, bu önemli bir kazanımdır. Uzlaşma, tartışma, anayasa yapımında çok önemli bir veridir. Dolayısıyla, ben bu sürecin... Partimiz olarak da yeni anayasa düşüncesiyle bir araya gelinmiş, Başkanımız bu konuda iradesini sunsun, arkadaşlarımız da kabul ederse o şekilde devam ederiz.

Arz ederim.

BAŞKAN – Mehmet Parsak, buyurun beyefendi.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Sayın Başkanım, uzlaştırmacı ve sonuç alıcı olması itibarıyla da -epeyce de konuştuk, herkes muradını da ifade etti- buradan hareketle iki argümanı daha paylaşmak istiyorum. Şimdi, geçen dönem, 24'üncü Dönemdeki Anayasa Uzlaşma Komisyonu çalışmalarında iki şeyi yaptık özellikle. Bir: Fihristi değiştirdik, 82 Anayasası sistematığına göre değil, kendi mutabık kaldığımız bir sistematik üzerine çalışmalar yürüttük. Ne kadar süre? Bir buçuk yıl yaklaşık.

İki: Son tahlilde, böyle işin başında getirip tüm paketimizi vermedik; müessese müessese, bölüm bölüm, kısım kısım, madde madde önerilerimizi verdik ve son tahlilde ortaya hiçbirimizden 177 maddelik bir anayasa çıkmadı. Yani, işte, kiminden 150 madde, kiminden... Rakamların ne olduğu önemli değil. Dolayısıyla, bu yönleri de zaten bizim tezimiz çerçevesinde... Evet, böylelikle çalışan, neticesinde de buraya varan bir çalışmanın hedefi itibarıyla da artık eski anayasadan söz edilemez ama muradımızı yeniden, biraz daha açmak için söylüyorum, bunun adı yeni anayasa değil, anayasanın yenilenmesi dememizin sebebi o. Biz o temellerde hassasiyetlerimizi ortaya koyduk. Onun üzerinden ihtiyaçlarımızı, beklentilerimizi, parti programlarımızı, dünya görüşlerimizi ortaya koyar mahiyette de böyle, bu yönüyle yenilenmiş bir anayasa

çıkarmaya çalıştık. Aslında, biraz daha derinleştirirsek aynı yerlere yani sizin de işte, “İlkelerimiz aynı.” falan dediğiniz o bizim 4 maddeye ilişkin durumumuzdur. Nitekim, örnek kabilinden söylüyorum, bu bir eleştiri; suçlama değil. Anayasa’nın ilk 4 maddesine ilişkin müzakerelerimizi yürütürken AKP başlangıçta dille ilgili ilk 4 madde arasında “resmî dil” önerisinde bulundu, sonra müzakereler esnasında bunu geri çekti ve nihayetine vardığımızda sadece 4’üncü maddenin değişmesini önerdi yani bu seyri de takip ettiğimizde... O yüzden, Anayasa’nın yenilenmesi kavramını biz bu açıklamalarla da birlikte daha doğru olarak buluyoruz, onu yeniden ifade etmek istedim.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Paylan.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Sayın Başkan, bir milletvekili olarak bu masada bulunmamın gerekçesi ve partimin gerekçesi: Yüz yıldır toplumsal çatışma alanlarını çözememiş bir sistem var. Yani bakıyorsunuz, katı bir devletçi anlayış, bireyi yok sayıyor, gücü eline geçiren muhalifi dövüyor, hep böyle olmuş. Yani yüz yıla baktığımızda kim gücü eline geçirmişse -hatta, Osmanlı dönemine gidelim çünkü siz referansı 1876’dan aldınız- sonra muhalifini dövmüş, hani, “rövanşist anlayış” diye söyledi Sayın Bülent Tezcan. Şimdi, buna baktığımızda, burada olmamızın sebebi, bugüne kadar yok sayılanların veya yarın başka birisi gücü eline geçirdiğinde yok sayılacakların diyeyim, bunu engellemek. Yani o gücü kim eline geçiriyorsa onu dengelemek veya denetleyebilecek bir sistem kurmaktır. Benim kırmızı çizgim budur, bunu başarabilirsek yarın öbür gün güç kimde diye tartışmayız, bugün Recep Tayyip Erdoğan paranoyası yaşıyor toplum. Sebebi: Gücü eline geçirecek ve muhalifim diyen, ona itiraz eden herkesi devre dışı bırakacak bir korku ve paranoya var, sebebi budur. Çünkü biz o gücü denetleyemeyeceğimizi düşünüyoruz. Hani, fiilî durum var deyip yarın başka muhalifleri gadre uğratacağına dair ciddi kaygılar var. Şimdi, bunu giderecek şey, toplumsal sözleşmeyi, evrensel standardı belki kırmızı çizgi yapıp hani, insanlık değerlerini, bireyin hukukunu, herkesin taşıdığı kimlikleri onuruyla taşıması meselesini esas almaktır.

Şimdi, anayasa geleneğine eğer 1876’dan başlıyorsak hatta 1861’de Ermeni Ulusal Anayasası vardır, 1876’yı yazan heyetin içinde Ermeniler vardır. Yani Krikor Odyan’dan başlayalım. Ama şimdi bakıyoruz, sonraki 1908 sürecine, orada çoğulcu bir anlayış varken, herhangi bir etnisiteye gönderme yokken sonraki anlayışta bu devre dışı bırakılmış ve birtakım halklar buradan gitmişler, azaltılmışlar ve birtakım halklar Osmanlının dağılma sürecinde buraya gelmişler ve kurucu süreçte, 1921’de nispeten daha çoğulcu bir bakış varken 1924’te katı bir anlayışa evrilmiş. Şimdi, biz bunları yüz yıllık bakışımıza, müktesebatımıza da baktığımızda hiç kimseyi mutlu edememiş ve dayak yememiş kimsenin kalmadığı -onu söyleyeyim- “Muktedirim diyenler, ilelebet bu muktedirlik sürecek.” Diyenlerin hepsi bir gün muhalif olmuşlar ve dayak yemişler sistemden. Böyle bir bakışla, biz eğer ki kırmızı çizgiyle şunu koruyalım, bunu koruyalım diye başlarsak özgürlükleri, evrensel değerleri, insanlık onurunu esas alan bir anlayışla başlamazsak bu sofradan üzülerek söylüyorum ki bir şey çıkmaz. Yani mutlaka bu sofradan, bu masadan, bu Komisyondan ilkelerimizi o yönde... Mesela, Venedik Komisyonunun kriterleri var yani evrensel kriterler dediğimiz... “Yerli ve millî” deniyor, “Türk tipi” deniyor mesela, daha kapanmacı, daha içe dönük bir bakış, “Buradan niye Türk tipi bir anayasa çıkmasın.”

deniyor, burada sanki “Bize özgü bir şey yapacağız, burada evrensel değerleri bir kenara koyacağız.” gibi bir anlayış var. Hâlbuki dünyanın bir müktesebatı var, insanlık değerleri belli noktaya gelmiş, biz demokrasi ilkeleri konusunda çok gerideyiz ve dünya yol almış bu noktada. Bunları esas almak ve insanlık değerlerini esas alacak bir başlangıç denemeliyiz diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Garo Bey, 1876 Kanun-i Esasi’yi 28 kişi iki ayda hazırladı, esasında Mithat Paşa hazırladı, kendine göre hazırladı, Fransa Anayasası’nın tercümesidir. Biz şimdi kendimize ait bir anayasa yapacağız. Sizin demin ifade ettiğiniz insan hakları meselesi anlaşılabilir maddelerde zaten aynen geçti, şu mutabık kalınan maddeler var ya, onları bir inceleyin, fevkalade güzel maddeler var. Kaldı ki biz kendimizi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarına da bağladık Anayasa değişikliğiyle. Endişeye mahal yok, Çetin Altan’ın dediği gibi, “Enseyi karartmıyoruz.”

Kaç dakika ara verelim?

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Bugünü bitirelim.

BAŞKAN – Bugünü isterseniz bitirelim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Bugünkü müzakerelerin de etkisiyle usule şimdi girersek hiç çıkamayız.

BAŞKAN – Peki, cuma günü mümkün mü bilmiyorum sizin için çünkü yarın bir değerlendirme yaparsınız, inceleme yaparsınız, hemen yarın tekrar olmasın, isterseniz pazartesi günü olsun.

Buyurun Mehmet Bey.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Usulle ilgili en azından, ana hatlarıyla yaklaşımlarımızı koyarsak bu esnada kendi değerlendirmelerimizi...

ABDULHAMİT GÜL (Gaziantep) – Kısa, tahditli bir şekilde bir oturum daha yapalım, süreyle ilgili kim ne düşünüyor, oy birliği...

BAŞKAN – Ama işte, bu hep usule girer, çok uzun sürebilir.

İsterseniz pazartesi günü, bu arada da değerlendirme olur. Yani bizim usul esaslarında şöyle bir kolaylığımız var, nedir o? Önceki, 2011’deki, Cemil Çiçek Bey’in Başkanlığı sırasındaki Komisyon iyi müzakereler yaparak ve uzun da zaman alarak hazırladıkları usul ve esaslar var. Onların bir kısmı kadük oldu diyelim, mesela, “teknik ekip” diyor, artık ihtiyaç yok, “toparlama” diyor; onun dışındaki maddeler zaten anlaşılabilir maddelerdir, zannediyorum ittifak olacaktır.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Başkanım, danışmanı falan filan...

BAŞKAN – Danışman var, zaten onu koyuyoruz, onun ücreti var. Ona ait esasları tabii eskisi gibi aynen yaptık, o devam edecek. Yaptık derken, ben bir taslak çıkardım diye söylüyorum.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Bize hiç sormuyorsunuz Sayın Başkan.

BAŞKAN – Soracağız işte. Hazırlık yaparken de sorayım mı Oktay Bey? İşin gereği bu değil mi?

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Başkanım, çok özür dileyerek, şahsınıza olarak da almayın ama bunu söylemeniz isabet oldu. Şimdi, evet, hazırlık yaparken bize sormayın, biz de o anlamda çalışma usulleri...

BAŞKAN – Şimdi, ben hazırlıksız gelsem olur mu?

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Tabii, tabii, çok tebrik ediyoruz o anlamda.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Bunların günahı Cemil Bey'e ait.

BAŞKAN – Aranız ne kadar iyi sizin, takılmadan duramıyorsunuz.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Sayın Başkan, hazırlıklı olmanızı, Komisyonu önemsemeyi, ciddiye almanızı, o anlamda kıymet vermenizi biz de takdire değer buluyoruz ama yaptığınız hazırlıkların neticelerini ortaya koyarken buradan bir karar... Mesela, bir örnek olarak söylüyorum: Siz geçen toplantıda aslında çok da naif bir şekilde, "Bir sürü isim verilmiş ama ben 'Mutabakat Komisyonu' olmasını isterim." dediniz.

BAŞKAN – "Kanaatindeyim."

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Bu şekilde söylediniz, bu olabilir yani o yönüyle konuşulabilir ama daha öncesinden belirlenmiş, adı yerleşmiş, önceki komisyonların adlarını saydınız, çoğunda da "uzlaşma" daha baskın, bir Anayasa Uzlaşma Komisyonu var ama bize not defteri bastırılmış, "Anayasa Mutabakat Komisyonu" olarak geldi. Buraya geldik şimdi, "Anayasa Mutabakat Komisyonu" başlığı önünde oturuyoruz. Hazırlıklarınızı yapmanıza çok kıymet veriyoruz ama...

BAŞKAN – Mehmet Beyciğim, siz konuşmanızda defaatle "uzlaşma" dediniz, zaten ondan anlıyorum ben ama 5 tane komisyon var ki 5'inin de ismi ayrı, şimdi, zaman geçecek...

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Hatta, ben Daha önemli bir çelişkiye vurgu yapayım, Anayasa Uzlaşma Komisyonu çalışma usulleri, altında hüküm varken "Mutabakatla karar alır." diyor, uzlaşmayla demiyor falan ama buna biz karar verelim burada.

BAŞKAN – Mehmet Bey, ben şunu ifade ediyorum: 5 tane komisyonun ismi tamamen ayrı. Niye? Araştırma yapılırken, başvururken, yayınlanırken ayrı ayrı olması lazım diye, uyum var, uzlaşma var, anlaşma var, buna ait durumlar var.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Nitekim sonrasında da – gene özür dileyerek kesiyorum- sonra bize bir gönderdiğiniz mektupta, davet ederken "Anayasa Mutabakat/Uzlaşma" şeklinde yazmışsınız. O seyir sizin de zihninizde böyle bir gelişim taşıyor yani.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Herhangi bir arkadaşımın, herhangi bir itiraz gelmediği için ve mutlaka ayrılmasının çok faydalı olduğunu biliyorum, göreceğimiz ileride bunu... Hangisi uzlaşma bir, uzlaşma iki, bir de "uzlaşma" niye uzlaşmayacakmışız? Uzlaşacağız. Eğer uzlaş komisyonu diyorsanız, koyalım.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Sayın Başkan, bir önerim var, şöyle yapabiliriz: İsterseniz beş dakika ara verelim sonra hiç tartışmaya girmeden, usule ilişkin önümüzdeki bu geçen dönemin kuralları üzerinden her bir grup önerisini söylesin, bir dahaki toplantıda kim ne düşünüyor görelim ama hiç müzakere etmeyelim.

BAŞKAN – Değerli Hocam, bu ne olur? 4 tane parti, 4'er tane görüş bildirmesi, ister istemez müzakere olur. Zamanınız varsa...

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Beşer dakika müzakeresiz, uzlaşırsak...

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun Meral Hanım.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Şimdi Meclis Başkanlığının anladığımız kadarıyla bir hazırlığı var tartışılmak üzere. Demin ifade

ettiniz, sanırım sizin bir hazırlığınız var, burada tartışmaya açmak üzere. Bazılarını her ne kadar...

BAŞKAN – Hepinizin önünde var eski Uzlaşma Komisyonu.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Eski değil, ben yeni var mı...

BAŞKAN – Yeniyi beraber çalışacağız.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Hani bu mutabakatın değiştiği gibi ilkeler de hazırlıklar...

BAŞKAN – Hayır, efendim.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Danışmanlarla vesaireyle ilgili...

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – İşte, onu söylüyorum. Yani sizin önerileriniz hazır ise yeni önerileriniz...

BAŞKAN – Hayır, hayır, beraber yapacağız. Emrivaki yok, hürriyet var. Özgürlük adalettir. Benim elimde bir terazi, biiznillah şaşmayacaktır

Garo Bey, buyurun.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Usule geçiyoruz dediniz sanıyorum ama ilkeleri beraber konuşacağız veya ilkeleri beraber...

BAŞKAN – 3'üncü maddeye geçiyoruz dedim.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Tamam, yani ilkeleri konuşmaya devam edeceğiz.

BAŞKAN – Hayır, 3'üncü madde işte bu.

GARO PAYLAN (İstanbul) – İlkeleri en azından belli bir noktaya getirmeden usule geçmenin çok bir anlamı olduğunu düşünmüyorum.

BAŞKAN – Hayır, hayır.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – “Anayasa Uzlaşma Komisyonu çalışma usulleri” diye bir metnimiz vardı, ilkeler vesaire onun içinde, onu konuşacağız yani.

BAŞKAN – Pazartesi olarak uygun görüyorsunuz. 15 Şubat 2016 günü Pazartesi saat kaç diyorsunuz?

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Çarşamba da olabilir.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Efendim, pazartesi seçim bölgelerinden geliş itibarıyla, oradaki çalışmalarımız itibarıyla filan çarşamba olursa bizce de daha isabetli olur veya daha erken bir zaman.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Cuma yapalım.

BAŞKAN – Efendim, çarşambaya alalım mı? Peki, 16 salı, 17 çarşamba yani bir hafta 10+7 daha 17, bir hafta sonraya inşallah... Saat ne diyorsunuz?

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Bir.

BAŞKAN – 13.00 mü?

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Ben kanaatimi söyleyeyim, arkadaşlar, bakın... Kusura bakmayın ben bu işleri söyleyince hâkimane filan demeyin. Ben yirmi beş ay bu işin kahrını çektim, daha işin başlangıcında bugün şu gerekçe, öbürsü gün bu der, bir usul meselesini bir hafta sonraya atarsanız, sizin söylediğiniz bir sene de yetmez, iki sene de yetmez. Bana kalırsa bu Komisyonun birinci önceliği şu önündeki işi bitirmektir. Bana kalırsa...

BAŞKAN – Efendim, ondan sonra vitesi 5'e alırsınız.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Cuma günü de olabilir.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Cuma günü olabilir Sayın Başkan, bir gün ara, yarın diyorsanız yarın olabilir.

BAŞKAN – Cuma diyorsanız cuma olsun.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Yarın buradayız.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Yarın olur diyor.

BAŞKAN – Hayır, yarına bir hazırlık gerekecektir. Yani bugün kalk, yarın gel, soracağınız sorular olabilir, şimdi öyle görmeyin.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Ben söyledim söyleyeceğimi, ondan sonrası sizin işiniz.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Şimdi, bakın, mesela yarın Anayasa Komisyonu var. Biz 2'miz aynı zamanda Anayasa Komisyonu üyesiyiz, 11'de. Yarın öğleden sonra... Yarın ikide olsa...

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Efendim, cuma yapalım, hatta bakın yeniden ifade ediyorum: Şimdi, müzakere olmaksızın zamanı da daha ekonomik kullanabilmek adına bir beş dakika ara verip gelelim, beşer, onar dakika, yaklaşımlarımız ortada, müzakere etmeyelim ama şöyle değil, böyle değil demeyelim.

BAŞKAN – İster istemez olacak. Realist olalım, arkası yarına döner.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Yarın öğleden sonra da, cuma da...

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Biz hazırız, ara verip devam etmeye de hazırız, yarın da olur, öbür gün de olur.

BAŞKAN – Cuma günü, mesela saat kaç? 14.00

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Ama biz cuma ise sabah olmasını öneririz, öğleden sonra ben İstanbul'a gideceğim.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Efendim, şöyle, arkadaşlar, zaten her partide, şu an 12 arkadaşın gelmesi gerekmiyor. Yani bundan sonra artık partileri temsilen 1 arkadaş gelir, 2 arkadaş gelir, olur, eski usuldeki gibi, bunda bir şey yok, hepimizin bununla imkânı...

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Tam rayına otursun da Sayın Başkan.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Otursun, hepimizin şeysi yok ki. O zaman o parti kendi karar verecek.

BAŞKAN – Cumartesiye ne dersiniz? Herkes yerinde midir?

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Şimdi, yarına engel bir durum var mı?

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – O zaman çarşamba diyoruz bir defaya mahsus bu işe bu kadar ara verip çarşambaya mahsus, uygunsa...

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Ama o sizin dediğiniz hassasiyet önemli, daha ilk baştan bir hafta ara verdiler derler.

ABDULHAMİT GÜL (Gaziantep) - Daha usulü konuşamayıp bir hafta erteleyen komisyon olmayalım.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Sayın Başkan, tek tek önerileri bir daha söylüyorum: Yarın diyenler var saat iki size uyar mı? Bize uyar.

BAŞKAN – Yani görüşeceğiniz durumlar var, temas edeceğiniz durumlar var, hazırlığınız var. Sırf görüşmüş olmak başka, verimli başka.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Mehmet Bey'in dediği gibi konuşalım, ondan sonra pazartesi ya da çarşamba yapalım.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Efendim, bir beş dakika ara verip devam edelim.

BAŞKAN – Siz bilirsiniz.

ÖMER SUHA ALDAN (Muğla) – Dışarıda şöyle diyecekler...

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Gündemimizi bile tamamlayamamış oluyoruz yani.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Bir hafta sallamak gerçekten çok uzun bir süre.

BAŞKAN – Hayır, efendim, peki, kabul. Ben isterim tabii, seri gideriz.

Kabul ediyor musunuz? Şu anda altıyı on geçiyor, on dakika ara verelim.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Evet, sonra devam edelim.

BAŞKAN – Ama bir saatte kalkacağız değil, sahurda buradayız.

Kapanma Saati: 18.08

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 18.23

BAŞKAN: TBMM Başkanı İsmail KAHRAMAN

-----0-----

BAŞKAN – Üçüncü Oturuma başlıyoruz.

Ahmet Beyciğim sizden başlayalım.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Teşekkür ediyorum.

Sanıyorum bundan önceki Uzlaşma Komisyonunun çalışma usulleriyle ilgili metni okuyarak...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Metni okuduk hepimiz.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Ama işte pratiği de o. 1'inci madde.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Yani hepsinin değişmesi gerektiğine ilişkin, belki tamamını okuyarak değil de, şurada şu madde, hepimizin önünde var da, 1'inci maddeyi şöyle olsun istiyoruz, 5'inci maddede şurayı değiştirir, yani mutabakat olsun.

BAŞKAN – Şimdi, burada, affedersiniz, can alıcı nokta, bu Komisyonun müddetidir, görev müddet. Bendenizin görüşü şu, onu önceden söyleyeyim: Bu yasama yılı 30 Haziranda bitiyor, tatile giriyoruz, ekimde tekrar açılıyor. 1 Ekime kadar bir tarih koyalım, şu kadarlık birikim yapılmış, bu kadarlık malzeme var, bu kadarlık çalışma yapılmış. Şimdi, şubat, mart, nisan, mayıs, haziran, temmuz, ağustos, eylül, ekim; dokuz ay ediyor. Bu dokuz ayın sonunda, efendim, yetiştiremedik ki, teklif hâline getiremedik. Ondan sonra deriz ki, üç aylık... Ya da hazirandan itibaren üç ay daha veririz altı ay, sonra üç ay veririz fakat sonraya sonraya bırakmak hâli, işi sulandırıyor. Bak, yirmi beş aya sürmeseydi belki daha önce biterdi. Bu bir yazım, sonra biz tasarı meydana getirmeyeceğiz, teklif meydana getireceğiz ve 184 imza lazım buna. Biz şu 12 kişilik, ben da dâhil 12 kişi, imzamızı atacağız, genel başkanlara imzaya açacağız inşallah.

Uzatmayalım, yirmi sekiz günde yazılan anayasa var, iki buçuk ayda var, sekiz buçuk ay gibi 82 Anayasası var, dört buçuk ay gibi 61 Anayasası var. Yani müddet, onların da böyle bir malzemesi yokken var, bizim malzememiz var. Bu işi, Cemil Bey'in demin ifade ettiği ipe un sermek ve işi uzatmak, ayarları uzatmak gibi yapmadan çalışırsak bunu götürürüz, ileri götürürüz. Müddet, bendenizin teklifi: 30 Haziran yani bu yasama döneminin bitimi, ondan sonra icap ederse 1 Ekime üç ay daha sonra uzatmaktır.

ABDULHAMİT GÜL (Gaziantep) – Benim önerim: 30 Haziran, eğer iyi gidiyorsa uzatmak için 1 Ekim son.

BAŞKAN – Belki de daha önce bitecek. 1 Ekim son, dokuz ay eder.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Başkanım, siz bir şey söylediniz, şimdi, biraz önce Hocam da söyledi, biz de daha böyle ortalayacak bir şey de söyleyeceğiz söz sırası gelince. Hemen isterseniz başlayalım.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Peki, o zaman. Biz söyleyelim, demin "Haksızlık oldu." dediniz, biz başlayalım.

Sizin belirttiğiniz gibi, gerçekten yirmi beş ay bugüne kadar hiçbir anayasa çalışmasına kısmet olmayacak bir çalışmayı yaptık. Kilerde yeteri kadar malzeme var iyi bir yemek yapabilmek noktasında. Bence yasama yılı sonuna kadar biz bu işi yapabiliriz, zamanı iyi kullanarak, haftada üç gün çalışarak, daha geç saatlere kadar çalışarak biz bu işi bir yere getiririz. Ha, şimdi, haziran sonu geldi, biz hâlen daha 10 madde konuşmuşuz, 15 madde konuşmuşuz, belli ki bu iş olmayacak ama diyelim ki taslak, 150 maddelik bir anayasa taslağı üzerinde görüşerek vardık; 130'u yazılmış, 135'i yazılmış, 140'a varmışız, dersiniz ki: Bu çocuk doğacak, buradan iyi bir mahsul alacağız. Yok, daha üçte 1'ine bile varamadıysak, hâlen geçmişteki konuları bir defa daha, bir defa daha tartışarak bir mesafe alamadıysak o zaman uzun süre kamuoyu önünde kendimizi tartışmanın anlamı yok. Ondan sonra masa, Anayasa'nın önüne geçer, masadan kim kalktı, kim devirdi, devirmedi? Bunun da topluma, siyasete de bir faydası olmaz. Biz yasama yılının sonuna kadar bu iş bitsin diyoruz.

BAŞKAN – Yani milletimizin moralini de bozarız.

ABDULHAMİT GÜL (Gaziantep) – Yani 30 Haziran.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – 30 Haziran, orada bir esneklik, yani şöyle söyleyelim: Bazen Meclis hani 30 Haziran değil de 15 Temmuz'a kadar da çalışıyor, biz de buradayız.

ABDULHAMİT GÜL (Gaziantep) – Tatile girene kadar.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Tatile girene kadar, öyle diyelim.

İkincisi: Bu çalışmalarla ilgili olarak anayasa konusu bizim önceliğimizdir, burada buluşumuzun önceliği budur. Diğer konular elbette önemlidir, hiç önemsiz demiyoruz, o bizim işimiz değil, biz çalışma usulü olarak onu söylüyoruz, 2011'de de bunları tartıştık. Başka ne konu konuşulacaksa, ne konusu tartışılacaksa onun için yeni komisyonlar kurulabilir, partiler kendi aralarında başka yöntemler bulabilir. Bizim çalışmamızın esası yeni anayasa olmalıdır, bunun dışındaki konu bize zaman kaybettirir, bu işin içerisinden öyle bir senede, iki senede çıkma şansımız olmaz.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – 2'nci madde zannediyorum telif edici, Başkan.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Teklifimizi söyledik.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Teklif, yani 2'nci madde bütün partilerin görüşlerini denkleştirici. Komisyonun görevi, anayasa yapım sürecini yönetmek ve anayasa taslak metnini hazırlamaktır, her neyse. Bütün görüşleri tefrik ediyor yani yöntem olarak.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Şimdi müzakere yapmıyoruz dedik, sıralıyoruz. 3, görüş birliği konusu, bizim de arzu ettiğimiz bir konudur.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Komisyon Başkanı 3.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Ben kendi sırama göre söylüyorum.

OKTAY ÖZTÜRK (Mersin) – Tamam.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Yani 3 tane konu getirmişiz, süreyle ilgili getiriyoruz, konuyla ilgili dedik ki: Anayasa konusudur, üçüncüsü de bu müzakereler görüş birliği içerisinde sürdürmemiz gerekecektir, bizim teklifimiz budur.

Teşekkür ediyorum.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Burada mutabakatın 2 kademesi var hem geçen Komisyonun görüşü hem partimizin görüşü. Bir, maddede mutabakat, bir de nihai mutabakat. Ana çatı meydana geldi, çatıda

mutabık mıyız, değil miyiz, taslağın teşekkülü için, o önemli, 2 tane evresi var.

BAŞKAN – Meral Hanım, buyurun.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Bizim önerimiz, şimdi, süre öneriyoruz ama sürenin aşamalarını da konuşmamız lazım ondan önce bizce. Daha önce de 11'inci maddede farklı aşamalar vardı. Birinci aşama katılım, veri toplama ve değerlendirme. Yani, bu yeni süreçte kamuoyunun, illerin, farklı kesimlerin yeni sürece dair önerilerini almak gerektiğini biz öneriyoruz. Yani, yine aşamalı olmalı. Yani, sadece oturup yazmak değil, bu süreçte bu anayasa yapım sürecinin toplumsallaşması ve kamusallaşması anlamında da çok önemli ve Meclis Başkanlığımızın öncülüğünde ve bu Komisyonun bu çalışmayı yapması açısından... Geçen sefer Sayın Çiçek'in Başkanlığında 11 ile gidilmişti, öyle hatırlıyorum.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – 12 ilde 13 toplantı yapmıştık.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Ha, 12 ilde 13 toplantı. Yani, bunları da tartışmamız gerektiği yönünde öneriyoruz ve buna üç ay değil, dört ay verilebilir, yazımdan kısabiliriz çünkü bu, işin en önemli boyutu yani farklı yerlerde anayasayı tartışmak.

İkinci aşama, ilkelerin belirlenmesi ve metin oluşturma. Bu, anayasanın yazımı, artık o veriler ışığında bir anayasa yazım sürecine geçeceğiz. Bu altı ay değil de beş ay olabilir. Daha önceki müktesebatı düşünerek de hani o verileri...

Bir de üçüncü aşamamız var, metnin kamuoyuna sunulması ve tartışılması, aynen diğer sefer olduğu gibi. Yani, bu metni biz yazacağız ama bir veri toplayacağız, yazacağız, bir daha bir geri bildirim, geri dönüşüm gerekiyor, gözden geçirme. Yani, buna da üç ay mı deriz, dört mü deriz, iki mi deriz ama biz üç aşamalı ve bu üç aşamayı kapsayan asgari bir yılı önümüze koyarsak geçmiş verilerin üzerine sağlıklı bir çalışma yapabiliriz diye düşünüyoruz. Bu, süreye ilişkin önerimiz.

Bu 7'nci maddede tutanakların tutulacağı ve tutanakların kamuoyuna açıklanmayacağı yönünde bir madde var. Tutanaklar açıklanmayabilir, hani servis etme ve verme anlamında ama, ilk toplantıda da önermiştik, biz sonuçta Genel Kurul çalışmalarının, diğer komisyon çalışmalarının tümünün basına açık olması ve hani halk adına burada bir iş yapmamız sebebiyle aslında basının kamera olmadan - kameralar işi engelleyebilir- isteyenin not tutmak suretiyle katılmasıyla bu aleniyeti sağlayabiliriz. Zaten diğer sefer de bu kurallara rağmen biz toplantıdayken buradaki tartışmaları gazete haberlerinden okuyorduk ya da izliyorduk, siz de örnek vermiştiniz. Üyeler zaten dışarı çıkıp açıklama yapabiliyor. Yani, aleniyeti de çok önemsiyoruz çünkü anayasa tartışmalarının aleni ve şeffaf olması kamuoyunun tartışması ve aynı zamanda değer verilmesi, bu anayasa yapım sürecine güven tesisi açısından da önemli.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Biz tam tutanak tutulmasını ve tutanakların Meclis Genel Kurul tutanakları gibi gecikmeden erişime açılmasını istiyoruz.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Buranın kararıyla evet.

8'inci maddede önerimiz var. Teknik heyet 3, danışman 2'yi geçen sefer. 3'e 3 olması verimi artırır. Yani, 3 vekil var, en azından o danışmanların belki spesifik olarak her üyeye gelmesi daha pratik bir çalışma olabilir.

Yani, şu anda bizim somut önerilerimiz bunlar.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Sayın Başkan, ben de ilave olarak şunu söylemek istiyorum: Şeffaf bir çalışma yöntemi belirleyeceksek bu salonda olmaz. Mutlaka Meclis komisyonlarında olan bir salon çerçevesi belirlenmeli. İlgili sivil toplum kuruluşlarından partilerin belirleyeceği kota çerçevesinde, bütün sivil toplum örgütleri değil ama ilgili konuyla ilgili her parti ikişer sivil toplum örgütü önerebilir. İlgili maddede, izleyecek STK'ların olması ve belli bir kotada basın mensuplarının rahatça izleyebileceği bir salonda yapılmasını kesinlikle öneriyoruz. Bu salon beni bugün bile bastı yani bu salon gerçekten kötü şartlarda, havasız, basık, her anlamda kötü bir salon. Çok daha iyi bir salonda çalışmalıyız. Buna eminim, Meclisimiz bir salon tahsis edecektir ve dediğim gibi, tam tutanak ve STK'ların olması, aleniyet yani şeffaf olması.

Diğer boyutu da, katılımcı olması konusunda yani halkın... Bakın, şundan bahsettik, bu Komisyonun şu anda itibarı yok maalesef. Yani, dediğim gibi, bir anket yapsak şu anda bu Komisyondan bir şey çıkabileceğine dair algı son derece düşük. Yani, bunu ben gözlemlerimden söylüyorum farkındalık anlamında.

OKTAY ÖZTÜRK (Erzurum) – Ankete cevap verenleri de biz yoklasak bakalım onlardan ne çıkıyor acaba.

BAŞKAN – Garo Bey, bu beyanınız Komisyon hükmüşahsiyetini zedeler. Kim demiş yok diye? 2'nci toplantısı yapan bir Komisyonun...

GARO PAYLAN (İstanbul) – Şu andaki algıdan bahsediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN – Efendim, sizin temas ettikleriniz algılansa öyle yeter. Biz tam tersini... Bana ha bire telefon ha bire mesaj “Bekliyoruz, aman ha, bravo..” Bana öyle deniyor. Olmaz, ayrı dünyalardayız herhâlde.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Ben sonuç olarak kendi görüşlerimi söyleyeyim müsaade ederseniz. Ben algıdan bahsediyorum. Arzu ederseniz Komisyonumuz bir kamuoyu araştırması yaptırın bununla ilgili. Bu da mümkün. Öyle değil mi? Yani, bu Komisyondan...

BAŞKAN – Niye yapalım Garo Bey?

GARO PAYLAN (İstanbul) – Hayır, şunu söylüyorum: Biz rüştümüzü ispat etmeliyiz, toplumun katılımıyla...

BAŞKAN – Buraya seçilenler rüştünü ispat etmiş kişilerdir.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Sayın Başkan, ben görüşlerimi bir tamamlayayım müsaade ederseniz.

BAŞKAN – Ama yaralıyorsunuz bizi.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Hayır ama yani sonuçta ben de bu Komisyonun bir üyesiyim ve ben...

BAŞKAN – Sert oluyor bu ama. Sizin üslubunuz biraz öyle, kötü niyetiniz olmadığına inanırım da fakat bu üslubu birazcık, ne olur, birazcık kadife takının, şöyle bir şeyler yapın yani.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Peki, Sayın Başkan, dikkat ederim.

Buranın sonuç olarak toplumsallaşması gerekiyor, toplumun kabulü ve buradan bir anayasa metni çıkabileceği, katılımcı, şeffaf bir anlayışta bir metin çıkabileceği algısını mutlaka geniş kesimlere vermeliyiz. Bunun için de çalışmalar yürütmemiz gerekiyor. Bu da ancak, dediğim gibi, iyi bir salonda, katılımcı bir anlayışla, yerellerin bütün taleplerine ulaşabileceği, STK'ların katılımına açık olduğunu hissettirebileceğimiz, basının belli bir kota çerçevesinde izleyeceği çalışmalarla olabilir.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Tam mutabakat konusunda...

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Ben de onu söyleyeyim, tam onunla ilgili görüşümüzü söyleyeceğim. Biz de başlangıç için oy birliği kuralının doğru olduğunu söylüyoruz ancak şimdiden ileride tartışılmak üzere bir öneriyi de şerh olarak kayda geçmenizi isteriz. Eğer gerçekten bizim kaygılarımız da büyük ölçüde giderilir, bu arada paralel komisyon, Meclis organizasyonu, parti grupları iş birliği -onun yöntemini tartışacağız- yol temizliği ve...

KADİR KOÇDEMİR (Bursa) – Paralel tehlikeli. (Gülüşmeler)

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Geçin, artık ne yapalım.

Yani, gerçekten olgun bir noktaya geldiyse bu çalışmalar, demokratikleşme konusunda, toplumda müzakere ve diyalog kültürü konusunda bir mesafe aldıysak biz nitelikli çoğunlukla da -bu nitelikli çoğunluğu üçte 2 olarak da öneriyoruz- karar alma ilkesini tartışabileceğimizi söylüyoruz.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Onları şimdi belirleyeceğiz.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Biz başlangıç için oy birliği. Daha sonra bunu tekrar gündeme getirdiğimizde sürpriz olmasın diye şimdiden şerh düşmek istiyoruz.

BAŞKAN – Buyurun Mehmet Bey.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Efendim, 1'inci madde çerçevesinde Komisyonun adı, bize göre, aynen muhafaza edilerek "Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa Uzlaşma Komisyonu" olmalı.

2'nci madde aynen muhafaza edilmeli.

BAŞKAN – "Mutabakat Komisyonu", onda anlaştık sanıyorum Mehmet Bey.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Yok, biz önerilerimizi zikrediyoruz, o noktada bir anlaşma...

BAŞKAN – Sizinle anlaştık.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – 3'üncü madde "Komisyonun Başkanı" başlığında "Komisyonun Başkanı TBMM Başkanıdır. TBMM Başkanının..." yokluğunda diye devam ediyordu. Önceki hüküm "TBMM Başkanının görevlendirdiği Komisyon üyelerinden birisi oturuma Başkanlık eder." şeklindeydi. Ama uygulamamızı da dercederek buraya "Başkanın yokluğunda dönüşümlü Başkanlık esasına uygun olarak her toplantıya farklı bir siyasi partiye mensup üye Başkanlık eder." diye uygulamamızı metin hâline getirdim.

BAŞKAN – Öyle uygulandı zaten.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Evet, öyle uygulandı, evet.

AHMET İYİMAYA (Ankara) – Yalnız, bunu metne geçirdiğiniz zaman öldürürsünüz, teamülen böyle devam etsin.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Yok, hayır, bence metin olarak olmalı.

4'üncü madde "Komisyon toplantıları ve gündem" başlığında "Haftada en az iki gün toplanır." şeklindeydi. Biz bunu hep üç gün, dört gün olarak kullandık. Sayın Çiçek'in de demin dediği gibi, "Üç gün toplanır."ı buraya açıkça yazalım.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – En az üç gün.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – "En az üç gün." şeklinde, evet. Diğer hükümleri de dursun. Salı ve perşembeydi; "Salı, çarşamba, Perşembe" olarak buraya açıkça yazalım.

5'inci maddede "Komisyon en az 3 siyasi partinin birer üyesinin katılımıyla toplanır." şeklindeydi. Bizce Komisyon, geçen sefer de

uygulamada olduğu gibi, 4 siyasi partinin en az birer üyesiyle yani 3 partinin... Hiç 3 partiyle toplanmadık da zaten biz, hep 4 partiden en az 1'er üye bulundu. O yüzden, bunu da böyle geçtiğimiz uygulamayı nazara alarak düzeltmemiz gerekir diye düşünüyorum.

Karar yeter sayısında bir problem yok. Biz de tam mutabakat olması gerektiğini savunuyoruz. Dolayısıyla 6'ncı maddeye ilişkin bir değişiklik önerimiz yok.

Tutanakla ilgili, geçen sefer de tam tutanak tutulması esası vardı. Dolayısıyla, şimdi de benimsiyoruz ve bir değişiklik önerisi getirmiyoruz.

8'inci maddede teknik heyet düzenleniyordu. Orada da aynı şekilde devamının gerektiğini düşünüyoruz. Ona ilişkin de bir değişiklik önerimiz yok.

9'uncu maddede, biraz önce de zikredildiği gibi, en çok ikişerdi, "En çok üçer danışman bulundurulabilir." şeklinde biz de görüşümüzü paylaşıyoruz.

10'uncu madde "Kapalı toplantı esası ve toplantıya katılabilecekler" başlığıyla HDP Grubunun aleniyet ilkesiyle değiştirmeyi önerdiği bir madde. Biz bunun aynen kalması gerektiğini düşünüyoruz. Müzakerelerin aleni değil, geçtiğimiz dönemde ve olması gerektiği gibi - bize göre- devam etmesi gerektiğini düşünüyoruz.

11'inci madde çalışma süresine ilişkindi. Zıttıalınız daha önceden ifade ettiniz, şimdi de çalışma süresi sonuna kadar, işte, yani "30 Haziran veya 15 Temmuz olabilir." denildi. Buradan aşamalı olarak bir yıl teklifi geldi. Geçtiğimiz seferki çalışma süresini gözetererek, orada yaptığımız çalışmaların kıymetini, oradaki müktesebatımızı da nazara alarak biz burada "2016 yılı sonuna kadar tamamlamayı hedefler." diye bir öneri sunuyoruz. Yani, bu bir yıl da değil o anlamda, yaklaşık dokuz buçuk ay gibi bir süre öneriyoruz. Fakat, bundan o süreyi sonuna kadar kullanacağız anlamı da çıkmasın. Şimdi, ortalama dünyada on sekiz ayda yazım aşamaları tamamlanmış. Elimizde öyle bir veri var. Biz geçen sefer 2012'nin Nisanının sonuna kadar veri topladık, Mayısın 1'inde yazıma başlayacaktık ama hemen hemen de Mayısın sonunu bulduk, öneriler gelinceye kadar falan bazı gelişmeler oldu. Verimli çalıştığımız, aradaki tatil süresini de çıktuktan sonra, zaten bu süreyi tamamlamadı. Dolayısıyla, biz "2016 yılı sonuna kadar tamamlamayı hedefler." diye geçtiğimiz çalışma usullerinde olduğu gibi belirleyelim. Daha kısa sürede bitiyorsa da daha kısa sürede bitsin. Yani, meramımız aman bunun süresini bir uzatalım falan değil ama işin bir de oluru var. Şimdi, HDP Grubunun da dediği gibi, bir veri toplama aşaması, bir toplantı, bir bilmem ne filan önerekseniz zaten bunlar kaçınılmaz olarak da üç aşağı beş yukarı bu tarihlere denk geliyor. Bir yıla işte hemen hemen altı aya tekabül eden durumu da biz ortalamış da oluyoruz böylelikle Milliyetçi Hareket Partisi olarak. O anlamda aşamaların olması gerektiğini biz de öneriyoruz fakat özellikle bu katılım, veri toplama ve değerlendirme aşamasına ilişkin buradaki müzakereleri, burada gelecek görüşleri kıymetli buluyoruz. O birinci aşamayla ilgili bağlayıcı bir şey o yüzden şimdi sunmuyorum ama diğerleri zaten kaçınılmaz olarak metin oluşturma yani yazma aşaması, metnin kamuoyuna sunulması ve kamuoyunca tartışılması aşaması... Hatta, şunu hatırlatmakta fayda görüyorum: Buna ilişkin, aleniyete ilişkin öneri Sayın Sancar tarafından geçtiğimiz toplantının sonundaki yemekte dile getirildiğinde Sayın İyimaya da bu çerçevede zaten o yönde bir metin ortaya çıktığında

tartışılacaktır gibi bir şeyi o yönde söylemişti. Bunlar filan o anlamda kaçınılmaz durumlar. Ama, bir şey olarak da, eğer birinci aşama, katılım, veri toplama vesaire olacaksa orayı çok yaymamak adına... Çünkü önceden de topladık ama yani eğer bunu benimserseniz sivil toplum örgütlerinin, ilgili kurumların, üniversitelerin değişiklik önerileri filan da olabilir, bunları da nazara alarak belki Haziran 2016 sonuna kadar bunları bitirmiş olabiliriz tamamen, öyle bir şey söylenebilir ama yeniden ifade ediyorum, birinci aşamayla ilgili somut bir şey biz şimdi sunmuyoruz. Onda herkes ne diyecekse ona kıymet veriyoruz, ona göre değerlendirmemizi yapacağız.

Katılım aşamasıyla ilgili olarak "Toplumun bütün katmanlarının Anayasa Uzlaşma Komisyonunun anayasa yapım sürecine katılımı sağlanır." diye orijinal bir hükmümüz vardı. Buna ilaveten "Bu amaçla yapılacak çalışmalar Anayasa Uzlaşma Komisyonu koordinasyonunda gerçekleştirilir." diye bir metin önerimiz var. Yani, önceden yoktu bu, bunu bir metin olarak öneriyoruz.

"Anayasa taslak metninin değiştirilememesi" başlıklı 13'üncü maddede "Anayasa'nın bütünü üzerinde mutabakat sağlanmadıkça mutabık kalınan maddeler Anayasa değişiklik paketi olarak TBMM'ye sunulamaz." şeklinde yine bir metin önerimiz var, biraz önce tartıştığımız şeyleri de ifade eder mahiyette.

"Hakkında hüküm bulunmayan hâller" başlıklı 14'üncü madde "Anayasa taslak metninin ve kanunlaşma süreçlerinin bağlı olduğu hukuk, metnin tamamlanmasından sonra siyasi partilerin mutabakatıyla oluşturulur." şeklinde -orijinal hâli- ama biz bunun "Anayasa Uzlaşma Komisyonu tarafından mutabık kalınan ve doğrudan Genel Kurula sevk edilecek olan nihai metnin kanunlaşma sürecinin bağlı olduğu hukuk, metnin tamamlanmasından sonra siyasi partilerin mutabakatıyla oluşturulur." şeklinde yeniden düzenlenmesini istiyoruz. Zaten diğer maddelerimizde de... İşte, bunu niye ifade ediyoruz, "Anayasa Komisyonuna gidecek mi, gitmeyecek mi?" tartışmaları filan var yani buranın önemiyle ilgili getirdiğimiz...

AHMET İYİMAYA (Ankara) – 177'yle uyarlamadır.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Evet, hemen hemen öyle de değerlendirilebilir ama birden çok muradımız var. Biraz önce, ilk 2 oturumdaki görüşlerimizi de tamamlayıcı mahiyette bunu öneriyoruz.

Yani derli toplu olarak tüm 15 maddeye ilişkin... 15'inci maddede de herhangi bir değişiklik olmaması gerektiğini düşünerek böylelikle görüşlerimizi bu aşamada bildirmiş oluyoruz.

BAŞKAN – Bu sizin daha önce çalıştığınız ve bir teklif hâline getirdiğiniz husus.

OKTAY ÖZTÜRK (Erzurum) – Size de verebiliriz.

BAŞKAN – Olur, hay hay.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Bunlar çalışma usulleri üzerinden gidendi, bir de verimi açısından, çalışma usullerine yazılmaz ama onu şimdiden söyleyelim. Şimdi bunları tamamlayacağız, ondan sonra da yazıma başlayalım falan diyeceğiz. Daha şimdiden bağlayıcı olarak söylüyorum: Biz özellikle, geçen sefer yaptığımız gibi, yazıma hak ve hürriyetler kısmından başlamalıyız. Yani, anayasayı temelde iki bölümde değerlendirirsek birinci bölümde hak ve hürriyetler, bunların neler olduğu, sınırları, sınırlarının sınırları vesaire, ikinci bölümde de devlet organizasyonu var. Biz eğer ikinci kısımdan başlarsak anlaşılıyor

ki işte, Başkanlık, parlamenter sistem tartışmalarıyla yani böyle sert bir giriş olur. Yani, uzlaşmayı önemseydiğimiz için, uzlaşılan madde sayısını, kısım sayısını artırma niyetinde bulunduğumuz için eğer temel hak ve hürriyetlerden bir başlangıç yaparsak uzlaşma alanını da genişleteceğimizi düşünüyoruz. Bunu da şimdiden ifade etmiş olayım.

BAŞKAN – Bülent Bey, buyurun efendim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Teşekkür ederim.

Arkadaşlar, şimdi, bir kere, toplantının başından itibaren buradaki pozisyonumuzla ilgili bir ifademiz vardı bizim, rezervimiz. Bu çerçevede, biz bu Uzlaşma Komisyonu çalışma usulleri oluşturulurken önce 1'inci maddede Komisyonun adının buna göre düzenlenmesini talep ediyoruz. Bizim isim önerimiz "Anayasa Uzlaşma" ya da "Anayasa Mutabakat Komisyonu" değil, sadece bununla sınırlamayıp "Türkiye'yi Darbe Hukukundan Arındırma Komisyonu" olmasıdır. Müzakere olmayacağı için hızla söylüyorum, haftaya sanıyorum müzakere edeceğiz bunları. Yani, bilinsin diye söylüyorum şimdi, not düşünüyorum.

İkincisi, Komisyonun görevinin de bu çerçevede sadece anayasa yapmak değil, Türkiye'de darbe hukukunu ve onu tahkim eden yasaları temizleyip özgürlükçü, demokratik bir anayasa oluşturmak olarak bu çerçevede tarif edilmesi gerektiğini düşünüyoruz, bunu öneriyoruz.

Temel meseleleri söylüyorum. Süreyle ilgili özel bir dayatmamız yok. Bu çalışmanın kapsamı çerçevesinde makul, uygun süreyi müzakereler süresince birlikte bulabiliriz diyoruz. Çünkü aslolan, süreye sıkıştırmak değil; aslolan, hedefe ulaşmaktır. Hedefi tarifimize göre...

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Hedeflediğiniz bir süre var mı?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hedefi tarifimize göre süre de değişecektir bu çerçevede.

Çalışma usulleri açısından alt komisyonlar kurmamız gerekebilecektir. Bu çerçevede, Meclis Başkanlığımız yeni görevlendirmeler ve gerekli uzman tahsisini de buna göre yapabilir. Alt komisyonlar hâlinde çalışılabilir.

Toplantı günü açısından en az iki gün, en az üç gün, bunlar konulabilir, bununla ilgili özel bir rezervimiz yoktur.

Kararlar konusunda tam mutabakat, her iki boyutta da tam mutabakat bizim de kabul ettiğimiz görüştür, mutabakatla olması gerektiği konusunda.

Uzmanlar açısından "3 olsun." diye öneri oldu yani bu makuldür, buna ilişkin bir itirazımız yok.

Tam tutanak tutulması gerektiği konusunda bir başka önerimiz var. Tam tutanak tutulmalıdır, daha önce de böyle karar alınmış.

Bu çerçevede, yine, bu değişikliklerin Meclise getirilmesi de aynı şekilde tam mutabakatla olacak ve Meclis sırasındaki muhtemel değişiklikler de gündeme geldiğinde aynı, tam mutabakat esasına göre yapılmasını öneriyoruz.

Başkanlık konusundaki münavebeli başkanlığın konulması bizim de önerimiz. Başkanın olmadığı durumlarda başkanlığın münavebeli yapılması bizim de önerimizdir. Şu andaki notumdaki öneriler bunlar.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Şeffaflık, katılım konusu...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yani, bizim bunun kamuoyuyla paylaşılması konusunda bir çekincemiz olmaz ancak Komisyon çalışmalarını engelleyecek bir pozisyona da düşürmemek lazım. Onu

haftaya müzakere edelim. Yani, siz basına açık olması konusundaki öneriyi söylediniz. Onu haftaya müzakere edelim. Duyulmasında bir sıkıntı yok ama çalışmaların selametini de düşünecek bir çözüm bulmak gerekir diye düşünüyoruz.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Çalışmalar esnasında aleniyet olmamalı.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Önerilerimiz bunlardır Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Peki efendim.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Bir şeyi daha bütün bunlardan sonra bir cümleyle önermek istiyorum. Herkes önerilerini sundu, ortaklaşanlar var, ayrılanlar var ama özellikle herkesin de merak ettiği bir konu bence vuzuha kavuştu, tam mutabakatı dört parti de önerdi. Dolayısıyla, bunun bildirilmesi gerektiğini öneriyorum. Yani, diğer konuları ayrıca müzakere edeceğiz toplantıda, bir neticeye bağlayacağız ama buradan tam mutabakat çıktığını bence bildirmek gerekir.

BAŞKAN – Sayın Cemil Çiçek, buyurun.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Sayın Başkan, şimdi, bugün 2'nci toplantı. 1'incisi açık yapıldı, 2'ncisi biraz kapalı. Basın oradan buradan açıklama alacağına, vesaire alacağına buradan bir açıklamayı, siz nasıl takdir ediyorsanız -yazılı yaparsınız, sözlü yaparsınız- basına bir açıklama yaparsınız.

BAŞKAN – Evet, kısa bir açıklama yapalım.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Yapmadığınız takdirde o zaman şey olmuyor.

OKTAY ÖZTÜRK (Erzurum) – Çalışma usullerinde de var zaten.

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Var zaten, ona dayanarak bir açıklama yapılır.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Sayın Başkan, zaten biz bu aleniyet ilkesini vurgulamamızın bir tutarlı sonucu olarak her toplantımızın ardından basın açıklaması yapacağız.

OKTAY ÖZTÜRK (Erzurum) – Çalışma usullerinde o var zaten.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Yani, parti olarak yapacağız, grup olarak yapacağız ya. Parti olarak da şunu söyleyelim: Yani biz kim, ne dedi şeklinde bir tartışmayı değil, bilgilendirme anlamında... Şüphesiz, bunu söylememize gerek yok, toplantı hukukunun gerekleri bellidir ama aleniyetin mutlaka, bir şekilde burada da kapısının aralanması gerekiyor diye düşündüğümüz için basın açıklaması her toplantıdan sonra tarafımızdan yapılacak. Bu da bilginize olsun.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – O, buranın kararına bağlanacak bir şey değil yani fiilî uygulamayla...

BAŞKAN – Buyurun.

ABDULHAMİT GÜL (Gaziantep) – Sayın Başkanım, burada, süreçle ilgili olarak daha önce 2011 Komisyonu 2010 yılı sonunu hedeflemiş. 19 Ekimde başladı, yaklaşık yani bir yıl oradan, on üç, on dört ayda biter gibi bir şey düşünülmüş. Nisan 2012'de birinci aşama hedeflenmiş yani yaklaşık altı ayda birinci aşama, veri hazırlama biter diye düşünülmüş. Dolayısıyla, burada, birinci aşama, veriler toplandığına göre bu sürecin, bu aşamanın şu aşamada oluşmasından ziyade...

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Yeniden o olmamalı...

ABDULHAMİT GÜL (Gaziantep) – Evet, bunu gerekçelendirdim ben.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Tartışacağız onları.

ABDULHAMİT GÜL (Gaziantep) – Bunu gerekçe olarak sadece geçsin diye söylüyorum, bir şey olarak değil.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Toplantı günü için çarşamba günü saat...

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Salıya almamız mümkün değil mi bu toplantıyı?

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Salı grup toplantıları var.

BAŞKAN – Gruplar var. İsterseniz salıya alalım.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Gruptan sonra yapalım.

BAŞKAN – İsterseniz salıya alalım.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Çünkü hepimiz Meclis çalışmamızın ona göre planını yaparız.

BAŞKAN – Salıya alalım.

ABDULHAMİT GÜL (Gaziantep) – Salı üç gibi falan olabilir.

GARO PAYLAN (İstanbul) – Ya bence sabah olabilir salı günü.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Yok, yok, sabah onda bizim.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – MHP'nin mesela onda grup toplantısı var, sabah olmaz.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Salı üç olur.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Ama ikiden önce olmaz, iki buçukta bizimki bitiyor.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Salı 15.00 olabilir efendim.

BAŞKAN – Saat 15.00.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Salı günü.

MİTHAT SANCAR (Mardin) – Salı 15.00.

BAŞKAN – Abdulhamit Bey, sözünüz kesildi, pardon.

ABDULHAMİT GÜL (Gaziantep) – Ben sadece onu gerekçelendirmek için...

CEMİL ÇİÇEK (Ankara) – Yok, tartışacağız burada onları.

BAŞKAN – Şimdi, bu çalışma usulleri meselesinde bir girizgâh oldu bu, esasına girmemiş olduk.

OKTAY ÖZTÜRK (Erzurum) – Birçoğunda da anlaştık zaten.

BAŞKAN – Ben de şunu ifade ediyorum tekrar: Burası, Anayasa'yı ele almak için kurulmuş bir toplantıdır, bir kuruluştur, bir Komisyondur. Eğer diğer kanunlar mevzusuna girer de 689 tane kanun, bilmem kaç tane kanun hükmünde kararnameyi de inceleme meselesine girersek bu iyice işi uzatmak demektir. Kanaatışahsime söylüyorum. Ama, bunun için ayrı bir komisyon, bunun elzemliği, bunun haklılığı, bunun doğruluğu hepimizce makul, makuleyimuteberdir.

Bir diğeri de bugüne kadarki hiçbir komisyon içine gazeteci olarak beraberce çalışma yapmamıştır. Basını temsilen siz de buyurun diye Komisyonu çoğaltamayız. Milletvekillerinin kendi aralarındaki kendi özel hukuklarını da geliştirerek, bir vebal yüklenerek yaptığı bir çalışmadır. Burası siyasi partilerin propagandalarını ya da fikirlerini açıkladığı bir yer değil. ona ait yerler çok, Genel Kurul var, gruplar var, dışarı var. E, burası niçin... Yani, bir çalışma yapıyoruz biz kendi kendimize. O yön ve o noktada bu şeffaflık değil.

Bendeniz şöyle bir açıklamayı düşünüyorum, eğer ekleyeceğiniz varsa söyleyin: "Anayasa Mutabakat Komisyonu 2'nci toplantısını..."

ÖMER SUHA ALDAN (Muğla) – Biz isim koymayalım, "Komisyonumuz" diyelim bari.

BAŞKAN – Hayır, efendim, hayır, hayır, müsaade edin. Yani, ben demin izah ettim kendi kanaatimi. Ben illa sizi zorlamak istemiyorum. Uzlaş, uzlaşım, uzlaşma, mutabakat yani isim olabilir. Fakat bu mutabakat hadisesi, belli çalışmalarını yapmakta olan kişilere karşı, bize karşı, kaynağa karşı bir kolaylık sağlayacaktır ve doğrusudur. Yani, ben öyle açıklayacağım ama eğer siz “Değiştirin.” dersiniz şu anda, değiştireyim. Ne var bunda yani? “Mutabakat” kelimesiyle geçimsizliğimiz ne? Mehmet Bey’i anlıyorum çünkü uzun bir emek verdi “Uzlaşma” adı altında ama “mutabakat”ta bir eksiklik yok ki.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – İsmi bir dahaki toplantıda tartışırız, biz de başka bir isim önerelim. Şimdi, öyle olursa çıkamayız içinden.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Başkan, ben gerekçemi de söyleyeyim. Sizin gerekçenizi de anlıyorum, kıymet de veriyorum, “Her biri farklı olmuş, ayırabilmek için daha kolay.” diyorsunuz.

BAŞKAN – Evet, 5 tane komisyonun ismi farklı.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Siyasi parti liderleri de öyle baktı ya “Önceki Komisyonun devamı yani oradaki müktesebatı kullanıyor...” Araya mesela on beş sene girer de yeniden bir komisyon kurulur, eyvallah ama araya bir şey girmeden onun devamı olarak, onun çalışma...

BAŞKAN – Yok, onun devamı değiliz.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Ama kuvvetle muhtemel, 61’inci...

BAŞKAN – Ondan istifade ediyor ama asla devamı değil.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Hayır, devamı değiliz de...

BAŞKAN – Şahıslar değişik, partiler değişik, durum değişik, statü değişik. Öyle kabul etmeyin. Elbette ki ondan istifade edeceğiz.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Ben gerekçe olarak söylüyorum bunları. Siz öyle ifade edebilirsiniz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Başkanım, bu isimle ilgili mesela benim de bir önerim oldu. Burada, şimdi kalkıp şu isim diye mutabakata varacaksak saatlerce tartışırız. Onun için tavsiyemiz yani benim kanaatim “Uzlaşma Komisyonu” deyip ifade edebilirsiniz ama siz bugüne kadar ifade ettiğiniz biçimde ederseniz buyurun, edin ama bu ismi tartışacağız yani önümüzdeki hafta. Ben kendi pencereden söylüyorum.

BAŞKAN – İnşallah bu ismi beğeneceksiniz. (Gülüşmeler)

“...2’nci toplantısını bütün üyelerin katılımıyla bugün -10 Şubat 2016 Çarşamba- yapmıştır. Toplantı saat 13.00’te başlayıp 19.00’da sona ermiştir.

Gündeme göre, Başkan tarafından açılış konuşması yapıldıktan sonra bütün üyelere söz verilmiştir, Komisyon üyeleri sürece ilişkin görüş ve önerilerini dile getirmiştir. Daha sonra, çalışma usulleri hakkında üyeler görüşlerini dile getirmiştir. Çalışma usullerinin görüşülmesine devam etmek üzere bir sonraki toplantının...” Hangi gün demiştik?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Salı günü.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Naçizane önerimi tekrar etmek istiyorum. Tam mutabakatın kabul edildiğine ilişkin bir cümle bence kıymetli olur, anlamlı olur.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Gerek yok.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Tam mutabakatı hepimiz sunduk.

BAŞKAN – Ne efendim o?

CEMİL IEK (Ankara) – Müzakerelerin madde kabullerinin tam mutabakatla...

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – İki temel var ya, birincisi eşit temsildi, o kuruldu, olduŐu. İkinici temel de tam mutabakat.

BAŞKAN – Efendim, hem “Esasa girmedik, n görüşme yaptık.” diyoruz hem de karar veriyoruz.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – 16 Şubat Salı günü, saat 15.00...

BAŞKAN – “...16 Şubat Salı günü saat 15.00’de yapılması kararlaŐtırılmıŐtır.”

Őu hâlde 16 Şubat 2016 Salı günü saat 15.00’de toplanıyoruz.

Efendim, tekrar teşekkür ediyorum. Hayırlı uŐurlu olsun, hayırlı günler diliyorum.

Kapanma Saati: 19.00